Ministerul Educației

art Klett

Cleopatra Mihăilescu
Tudora Pițilă

4

Istorie

Clasa a IV-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 5003/02.12.2014.

Numărul de telefon european de asistență pentru copii:

116.111

Ministerul Educației

art Klett

Cleopatra Mihăilescu
Tudora Pițilă

4

Istorie

Clasa a IV-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. 4200/07.07.2021

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2021 – 2022.

Inspectoratul Școlar .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: ***nou***, ***bun***, ***îngrijit***, ***neîngrijit***, ***deteriorat***.

• Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
• Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:
Conf. univ. dr. Antoaneta Firuța Tacea, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea din București
Prof. gradul I Steluța Vlad, Școala „Ion Heliade Rădulescu“, București

Redactor-șef: Roxana Jeler
Redactor: Ina Dumitru
Tehnoredactor: Andrei Iordache
Corector: Theodor Zamfir
Coperta: Alexandru Daș, Anca Chiriță
Activități digitale interactive și platformă e-learning:
Learn Forward Ltd. Website: https://learnfwd.com
Procesare sunet: ML Sistems Consulting
Voce: Camelia Pintilie
Credite foto: Dreamstime, Shutterstock

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MIHĂILESCU, CLEOPATRA
Istorie: clasa a IV-a / Cleopatra Mihăilescu, Tudora Pițilă. – Bucureşti: Art Klett, 2021
ISBN 978-606-076-105-1

I. Pițilă, Tudora

94

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare
C.P. 12, O.P. 63, sector 1, Bucureşti
Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80
Fax: 021.369.31.99
www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.
Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, mecanic, fotocopiere, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al Editurii Art Klett.
© Editura Art Klett SRL, 2021

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

Prezentarea manualului

Manualul este structurat în patru unități de învățare, ce prezintă, într-un mod atractiv și prietenos, conținuturile din cele trei domenii din programa școlară: „Trecutul și prezentul din jurul nostru“, „Epoci, evenimente și personalități“ și „Cultură și patrimoniu“.

O unitate de învățare cuprinde lecții de predare, o lecție de recapitulare, o lecție de evaluare, o lectură relevantă pentru conținutul tratat, activități de ameliorare/dezvoltare.

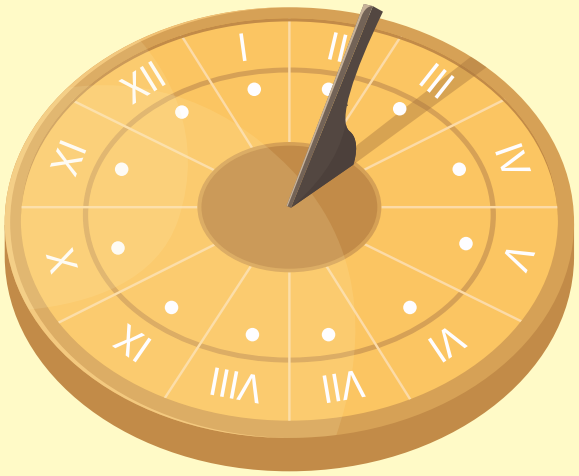

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Manualul cuprinde:
varianta tipărită
+
varianta digitală similară cu cea tipărită, având în plus peste 100 de AMII, activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

- AMII static, de ascultare activă și de observare dirijată a unei imagini semnificative
- Activitate animată, filmuleț sau scurtă animație
- Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

În debutul versiunii digitale a manualului, sunt prezente instrucțiuni detaliate cu privire la structura meniului și la modul de navigare.

Lecția de predare-învățare cuprinde o serie de rubrici care se completează reciproc, oferind o viziune integrată asupra temelor abordate.

Album istoric

Concepută sub forma unui minialbum, ce conține fotografii, reproduceri de artă, fotocopii ale unor documente ș.a., rubrica îl familiarizează pe elev cu evenimente, monumente sau cu personalități marcante pentru fiecare epocă și spațiu istoric în parte.

Știm

Este rubrica de la care se pornește și care actualizează informații pe care elevul le știe deja.

Vrem să știm

În cadrul acestei rubrici se oferă informații despre ceea ce elevul urmează să afle în lecția respectivă.

Descoperim

Rubrica introduce, într-o manieră simplă, noile conținuturi pe care copiii le vor descoperi treptat printr-o serie de activități aflate la îndemâna lor: activități în perechi, lectura unor texte sau observarea unor imagini reprezentative, lucrul cu harta.

Izvoare istorice

Rubrica reprezintă o invitație în studiul unor izvoare istorice scrise, contemporane cu evenimentele sau cu personalitățile istorice studiate.

Reținem

Rubrica prezintă informații despre noul conținut, evidențiindu-se cuvintele-cheie.

Aplicăm

În această secvență se propun diverse teme de lucru, iar activitățile individuale, în perechi sau pe grupe urmăresc să sublinieze ceea ce elevii au dobândit în raport cu competențele vizate.

Portofoliu

Portofoliul, metodă cu dublu scop, de învățare și de evaluare, își propune atingerea unor competențe precum explorarea surselor relevante pentru înțelegerea unor evenimente din trecut și din prezent, dar și realizarea legăturilor inter și transdisciplinare.

Metodele complementare de evaluare utilizate sunt: portofoliul, proiectul, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor (scara de apreciere, lista de control), investigația, autoevaluarea.

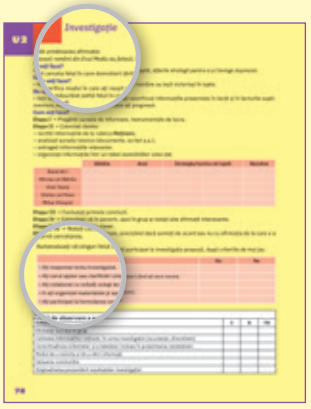

Competențe generale și specifice

1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate

1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare

1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice

1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu

2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent

2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare

2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut

2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp

3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare

3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile

3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă

Cuprins

Unitatea 1. Trecutul și prezentul din jurul nostru 9

(1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)

1. Ce este istoria? 10
2. Timpul istoric și mediul geografic 12
3. Familia. Arborele genealogic 14
4. Comunitatea locală și națională. Comunități ale minorităților pe teritoriul României 18
5. Copilăria de ieri și de azi 22
6. Popoare de ieri și de azi 24
7. Cunoașterea lumii prin călători 28

Recapitulare 32

Exploratori și călătorii celebre (Proiect) 34

Evaluare 35

Activități de ameliorare/dezvoltare 36

Unitatea 2. Epoci istorice. Evenimente, personalități, locuri istorice (I). Antichitatea și Evul Mediu 37

(1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)

1. Grecii – prima civilizație a Europei 38
2. Dacii și romanii. Întemeierea poporului român 42
3. Întemeietorii statelor medievale românești. Gelu. Dragoș. Basarab 46
4. Figuri legendare ale Țării Românești. Mircea cel Bătrân (1386 – 1418) 50
5. Vlad Țepeș (1448, 1456 – 1462, 1476) 54
6. Ștefan cel Mare (1457 – 1504) 56
7. Iancu de Hunedoara (1441 – 1456) 60
8. Mihai Viteazul (1593 – 1601) 64
9. Transilvania – spațiu multietnic. Sat și oraș în Evul Mediu. Despre personalitățile minorităților 68

Recapitulare 72

Îmi place să învăț la istorie! Jocuri didactice recapitulative . . 74

Evaluare 76

Investigație 78

Unitatea 3. Epoci istorice. Evenimente, personalități, locuri istorice (II). Epoca modernă și Epoca contemporană . . 79
(1.2, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)
1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române (1859) . . 80
2. Cucerirea independenței (1877 – 1878) în timpul regelui Carol I . .84
3. Eroi ai Primului Război Mondial (1914 – 1918) 88
4. Regele Ferdinand și Marea Unire. 92
5. România la cumpăna dintre milenii 96
Recapitulare 100
Îmi place să învăț la istorie! Jocuri didactice recapitulative . 102
Evaluare 103
Activități de ameliorare/dezvoltare 104

Unitatea 4. Cultură și patrimoniu 105
(1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)
1. Locuri istorice în comunitate 106
2. Construcții religioase și ctitorii lor 108
3. Monumente și locuri istorice incluse în Patrimoniul UNESCO 110
Recapitulare 114
Evaluare 116
Activități de ameliorare/dezvoltare 117
Recapitulare finală 118
Evaluare finală. 122
Autoevaluare finală 124
Activități de ameliorare/dezvoltare 125
Dicționar 126
Recomandări de lectură 128

Competențe generale și specifice

4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți
4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent
4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri
4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea

Copile drag,

Pornim împreună într-o călătorie fascinantă, plimbându-ne, cu ochii minții, prin locuri de legendă, cunoscând oameni deosebiți care au influențat soarta lumii. Vom împărtăși lucruri valoroase despre familie și despre locul unde ne-am născut sau trăim, despre ceea ce ne definește ca popor și ca țară, despre valori și credință, despre adevăr și cultură.

Pentru început îți propunem o activitate pe care o vei derula pe parcursul întregului an școlar, și anume organizarea unui PORTOFOLIU.

CE reprezintă un PORTOFOLIU?
• o mapă în care vei aduna lucrări indicate în cadrul rubricii cu același nume: fișe de lectură, imagini, hărți, desene, afișe/postere, compuneri și alte materiale care te reprezintă.

CÂND vei face?
• pe parcursul întregului an școlar.

CUM vei face?
• vei realiza și vei aduna materialele indicate de învățător, pe cele solicitate în rubrica **Portofoliu** sau pe cele rezultate din alte activități desfășurate la orele de istorie, pe care le consideri valoroase.

CU ce scop vei face?
• vei urmări constant cum progresezi sau ce anume trebuie să aprofundezi sau să repeți.

CE materiale vei folosi?
• o mapă sau un dosar;
• foarfecă, lipici, perforator, creioane colorate/carioci;
• coli albe de hârtie, hârtie glasată/carton colorat ș.a.

VEI REUȘI dacă ...
• vei lucra cu interes, folosindu-ți creativitatea;
• vei respecta termenele;
• vei prezenta produsul pentru evaluare într-un mod original.

Succes!

Unitatea 1

Trecutul și prezentul din jurul nostru

Ce vom descoperi împreună?

- Ce este istoria?
- Cum se măsoară timpul în istorie?
- Ce este familia?
- Ce sunt comunitatea locală și comunitatea națională?
- Ce reprezintă comunitățile minorităților?
- Cum era copilăria în trecut și cum este astăzi?
- Cum a fost cunoscută lumea prin călători?

Ce vom fi capabili să facem?

- să definim istoria ca știință;
- să numim și să clasificăm sursele istorice;
- să explicăm importanța studierii istoriei;
- să plasăm un eveniment istoric în epoca (secolul, mileniul) căreia îi aparține;
- să ordonăm evenimente din viața proprie;
- să întocmim Jurnalul clasei;
- să explicăm rolul familiei și al trecutului acesteia pentru viața proprie;
- să alcătuim un arbore genealogic;
- să explicăm cum s-au format și au evoluat comunitățile;
- să adunăm materiale ce ar putea deveni surse istorice;
- să localizăm, pe hartă, locuri unde s-au petrecut evenimente istorice;
- să raportăm evenimentele la condițiile în care s-au petrecut;
- să caracterizăm personaje istorice pe baza dovezilor ce ilustrează faptele acestora.

Ce termeni istorici vom reține?

sursă istorică, arheolog, eră istorică, dată istorică, comunitate, minoritate

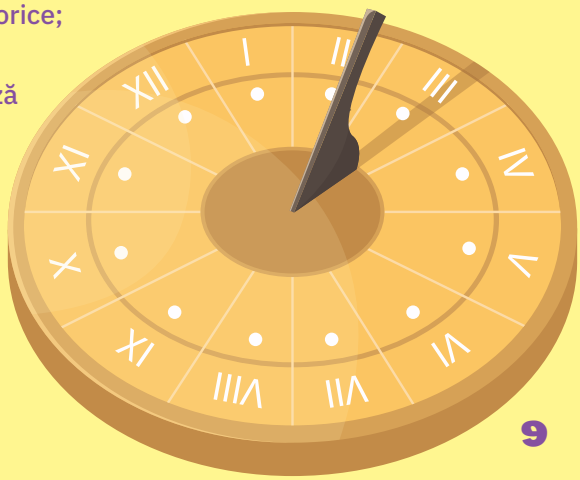

Album istoric

Fig. 1. Săpături arheologice

Fig. 2. Arheolog care restaurează și datează obiectele descoperite

Fig. 3. Muzeul Național de Istorie a României (București)

Fig. 4. Vizită într-un muzeu de istorie

Fig. 5. Obiecte expuse în muzeu

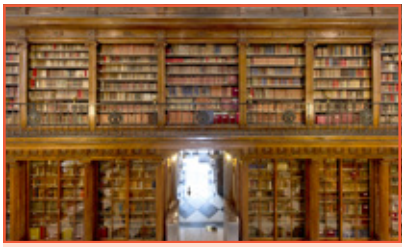

Fig. 6. Bibliotecă în care se păstrează manuscrise vechi

Știm

- Dintotdeauna, oamenii au dorit să cunoască trecutul familiei lor, al neamului din care fac parte.
- Ei au căutat informații, indicii lăsate de înaintași, pe care le-au interpretat și le-au făcut cunoscute semenilor.

Vrem să știm

- Ce studiază istoria, ca știință?
- Cum se numesc oamenii care studiază istoria?
- Ce indicii ne transmit informații pe baza cărora putem reconstitui trecutul?

Izvoare istorice

„Istoria este cea dintâi carte a unei nații. Într-însa ea își vede trecutul, prezentul și viitorul.“
Nicolae Bălcescu (1819 – 1852), istoric român

Descoperim

- Priviți imaginile din **Albumul istoric** și precizați activitățile ilustrate în fig. 1 și 2.
- Numiți locurile în care se păstrează obiectele din fig. 5 și 6.
- Menționați și alte obiecte care pot fi expuse într-un muzeu (fig. 3).

Reținem

Ce este istoria?

Istoria este știința care studiază evoluția societății omenești de la origini și până în prezent. Istoria ne arată cum au trăit oamenii din toate timpurile, cum și-au făurit unelte, arme și adăposturi. Istoria ne povestește despre ocupațiile oamenilor, despre cum s-au organizat, despre faptele cele mai importante care s-au petrecut și despre cei mai de seamă conducători. Oamenii care studiază și scriu despre toate acestea se numesc **istorici**.

Reținem

Cum se studiază istoria?

Reconstituirea istoriei se realizează cu ajutorul dovezilor sau a **surselor istorice**.

Sursele istorice se împart în două categorii: **scrise**, în care intră documentele, hărțile (fig. 7), inscripțiile (fig. 8) și monedele (fig. 9), și **nescrise**, care cuprind armele, podoabele și obiectele din diverse materiale, cum ar fi de exemplu vasele din ceramică (fig. 10).

Descoperirea surselor istorice se face de către **arheologi**, care, în urma săpăturilor arheologice și a analizelor de laborator (fig. 1 și 2), furnizează informații importante istoricilor. Multe dintre aceste descoperiri se păstrează în muzee (fig. 4), în biblioteci (fig. 6) și în arhive.

Fig. 7. Hartă veche

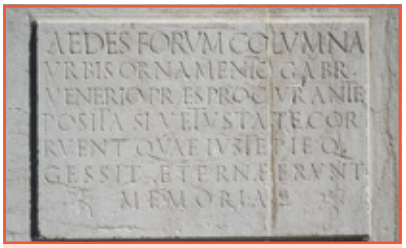

Fig. 8. Inscripție în piatră

Fig. 9. Monede antice

Aplicăm

1. Dați exemple de surse istorice pe care le-ați văzut:
   - într-un muzeu;
   - într-un castel.

Grupați-le în funcție de tipul lor (scrise sau nescrise).

2. Explicați importanța studierii istoriei, pornind de la enunțul dat.

„Istoria iaste dascălul tuturor lucrurilor, că ea nu numai cu cuvinte, ci și cu pilde adeverează cele ce învață.“

Samuil Micu (1745 – 1806), istoric

3. Activitate în echipă
   - Realizați, în clasă, o mică expoziție de monede și bancnote vechi, ieșite din uz (care nu se mai folosesc).
   - Notați, pe un bilețel, sub fiecare exponat, perioada în care a fost folosit.

Fig. 10. Vase de ceramică

Steluța întrebărilor

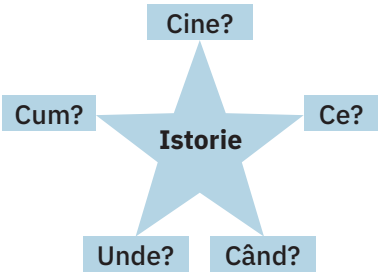

Am învățat

- Istoria este știința care se ocupă cu studierea trecutului omenirii.
- Istoricii reconstituie evenimentele petrecute pe baza surselor istorice, scrise și nescrise.

Portofoliu

Colecționați ilustrate și pliante aparținând unor muzee care înfățișează diferite izvoare istorice.

Album istoric

Fig. 1. Ceas solar

Fig. 2. Ceas cu apă

Fig. 3. Clepsidră

Fig. 4. Orologiu

Fig. 5. Ceas mecanic

Știm

- Timpul se măsoară în secunde, minute, ore, zile, săptămâni, luni, ani, secole și milenii.
- Mediul înconjurător reprezintă totalitatea condițiilor naturale (temperatură, relief, apă, sol etc.) de pe pământ sau dintr-o regiune a acestuia, în care ființele și lucrurile evoluează.

Vrem să știm

- Cum se măsoară timpul în istorie?
- În ce mod influențează mediul geografic viața oamenilor?
- Cum a evoluat omul de la o perioadă la alta?

Izvoare istorice

„Viața unui neam este adeseori hotărâtă [...] de către aria geografică pe care a trebuit să se dezvolte."

Nicolae Iorga (1871 – 1940), istoric

Descoperim

- Priviți fig. 1 – 5 în care este prezentată o scurtă „istorie" a instrumentelor de măsurare a timpului.
- Discutați despre modul de utilizare a fiecărui obiect și despre precizia acestuia.
- Selectați, din enciclopedii sau de pe internet, alte informații cu privire la măsurarea timpului.
- Priviți fig. 7 – 9 de la pagina 13 și discutați despre modul în care viața oamenilor este influențată de mediul geografic și climatic în care trăiesc.

Reținem

Pentru a putea să studiem trecutul, este necesar să cunoaștem două repere importante: **timpul** când s-a petrecut un eveniment și **locul** unde s-a desfășurat acesta.
Momentul în care s-a desfășurat un eveniment în istorie poartă numele de **dată istorică**, iar succesiunea evenimentelor istorice, așezate în ordinea în care s-au petrecut, se numește **cronologie**.

În istorie, timpul a fost împărțit în două mari perioade, numite **ere**, luându-se ca eveniment de referință anul nașterii lui Isus Hristos: era de dinainte de Hristos (î.H.) și era de după Hristos (d.H.).
Localizarea evenimentelor istorice se realizează cu ajutorul **hărților**.
Pentru o mai bună încadrare a evenimentelor, istoricii au împărțit timpul istoric în **epoci istorice**, perioade lungi de timp care prezintă anumite trăsături caracteristice.

Reținem

În funcție de aceste trăsături, timpul a fost delimitat în cinci mari epoci: Epoca străveche (Preistoria), Epoca Antică, Epoca medievală (Evul Mediu), Epoca modernă și Epoca contemporană (fig. 6).
Omului i-au trebuit milioane de ani de evoluție pentru a ajunge la limita dintre cele două ere. La început, oamenii trăiau organizați în cete, ginți sau triburi, se hrăneau cu ceea ce le oferea natura și se adăposteau în peșteri și păduri. Odată cu descoperirea focului, omul a reușit să-și confecționeze primele unelte și arme din bronz, apoi din fier, și și-a ridicat primele adăposturi.

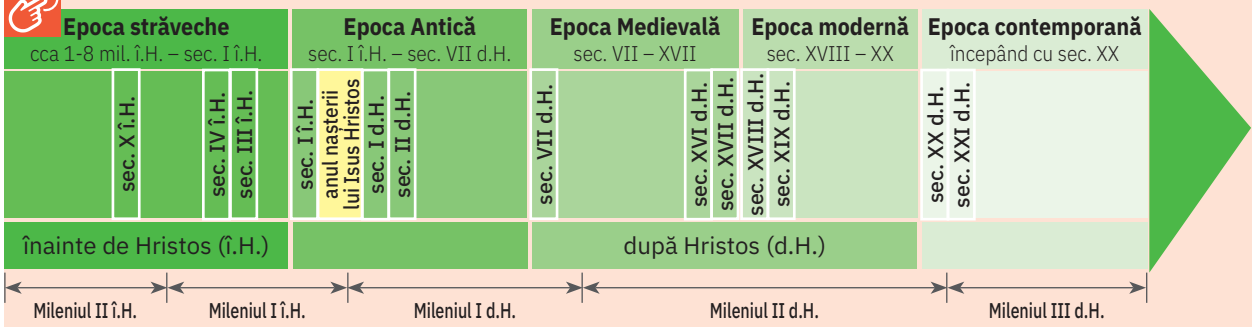

Fig. 6. Împărțirea timpului istoric în epoci

Viața oamenilor a fost și este influențată de mediul geografic și climatic în care trăiesc. Ei au fost nevoiți să se adapteze în permanență condițiilor naturale, iar ocupațiile și gospodăriile lor sunt diferite în funcție de relieful zonei în care trăiesc, de climă, de existența unor surse de apă (fig. 7 – 9) etc.

Fig. 7. Locuință din zona de deal

Fig. 8. Locuință din zona polară

Fig. 9. Locuințe din deșert

Aplicăm

Activitate în echipă

- Întocmiți un **Jurnal al clasei** în care să notați, în ordine cronologică, cele mai importante evenimente din viața colectivului vostru.
- Realizați sau strângeți fotografii sugestive ale fiecărui eveniment (din colecția personală și cu acordul părinților), fișe de observații, concluzii, impresii, precum și diplome care să completeze informațiile notate.

Am învățat

- Un eveniment istoric se desfășoară într-un anumit moment și într-un anumit spațiu geografic.
- Timpul istoric a fost împărțit în funcție de anumite caracteristici în epoci istorice.
- Între viața omului și mediul geografic în care trăiește există o strânsă legătură.

Știm

- Familia este primul grup din care facem parte.
- O familie este formată din bunici, părinți și copii.
- În familie avem interese și preocupări comune, bazate pe înțelegere, ajutor și iubire.

Fig. 1. Familie alcătuită din generații diferite

Vrem să știm

- Care sunt evenimentele importante din viața unei familii?
- Ce documente atestă aceste evenimente?

Despre familie

Art. 1. Familia are la bază căsătoria liber consimțită între soți.
Art. 2. Relațiile de familie se bazează pe prietenie și afecțiune reciprocă între membrii ei, care sunt datori să-și acorde unul altuia sprijin moral și material.

Codul familiei

Descoperim

Priviți familia din imaginea de mai sus.

- Câte generații sunt ilustrate?
- Câți membri numără fiecare generație?
- Ce relații se stabilesc între membrii unei familii? De ce?

Reținem

Ce este familia?

Familia reprezintă un grup care are la bază legături de căsătorie și de rudenie între persoanele care o alcătuiesc.

Această formă de organizare a fost atestată istoric din cele mai vechi timpuri. Orice familie are o locuință, o gospodărie (fig. 2) în care se desfășoară multe dintre activitățile zilnice ale membrilor ei, evenimentele importante sau sărbătorile.

Fig. 2. Locuința unei familii

La ce evenimente se reunește familia?

Dintre evenimentele importante din viața unei familii, pot fi amintite: nașterea, botezul unui copil (fig. 3), căsătoria, aniversarea (fig. 4), terminarea studiilor (fig. 5), schimbarea domiciliului. Toate acestea sunt consemnate în diverse acte, cum ar fi: certificatul de naștere și cel de căsătorie, diploma, titlul de proprietate ș.a.

Reținem

La toate aceste evenimente pot participa membrii **familiei restrânse**, care este formată din soț, soție și copiii minori sau cei ai **familiei extinse**, care include și alte rude: bunici, unchi, mătuși, verișori etc. Uneori, familia restrânsă este **monoparentală**, fiind formată dintr-un singur părinte și copiii minori, ca urmare a unor evenimente triste petrecute în viața familiei, precum divorțul sau decesul unuia dintre părinți.

Persoanele vârstnice dintr-o familie sunt cele care oferă informații și le povestesc urmașilor despre cele mai importante evenimente din viața înaintașilor.

Multe dintre aceste evenimente rămân ca dovezi ale existenței familiei. Ele sunt transmise celor mai tineri sub formă de fotografii, scrisori, jurnale, note, acte, memorii etc.

Tinerii au datoria de a păstra documentele și amintirile de familie. Ei vor spori moștenirea generațiilor următoare prin alte fapte frumoase.

Fig. 3. Botezul unui nou membru al familiei

Fig. 4. Aniversarea, moment important din familie

Fig. 5. Terminarea studiilor

Aplicăm

1. Numiți documentele pe care le considerați importante pentru familiile voastre. Motivați alegerea.
2. Fixați, pe o axă a timpului asemănătoare celei date, cele mai importante evenimente petrecute în familiile voastre în ultimul deceniu. Stabiliți, pe aceeași axă a timpului, data voastră de naștere.

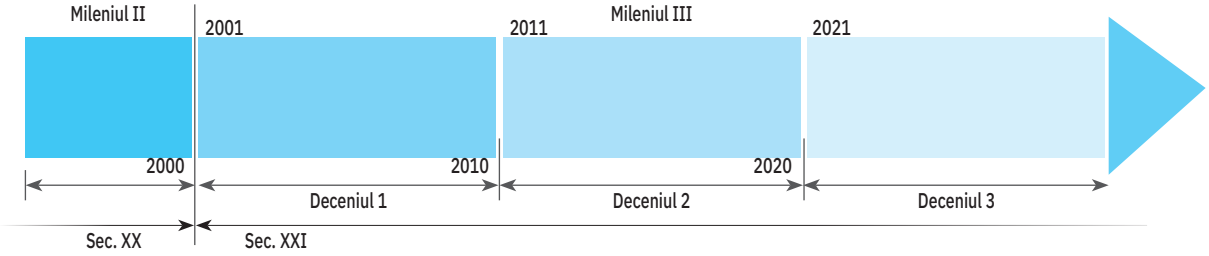

- Prezentați aceste evenimente în fața colegilor voștri, în ordine cronologică, folosind termenii: *mai întâi; apoi; în același timp; pe urmă; în final.*

3. Dați exemple de realizări din activitatea voastră școlară care pot deveni, în timp, documente.

Știați că ...

... familia este unul dintre elementele permanente de-a lungul istoriei din cele mai vechi timpuri?
... între părinți și copii exista o legătură foarte puternică încă din Preistorie?

- Observați **arborele genealogic** al familiei lui Andrei.
- Întocmiți arborele genealogic al familiei voastre.
- După realizare îl puteți expune în fața clasei, prezentând, pe rând, fiecare membru al familiei.

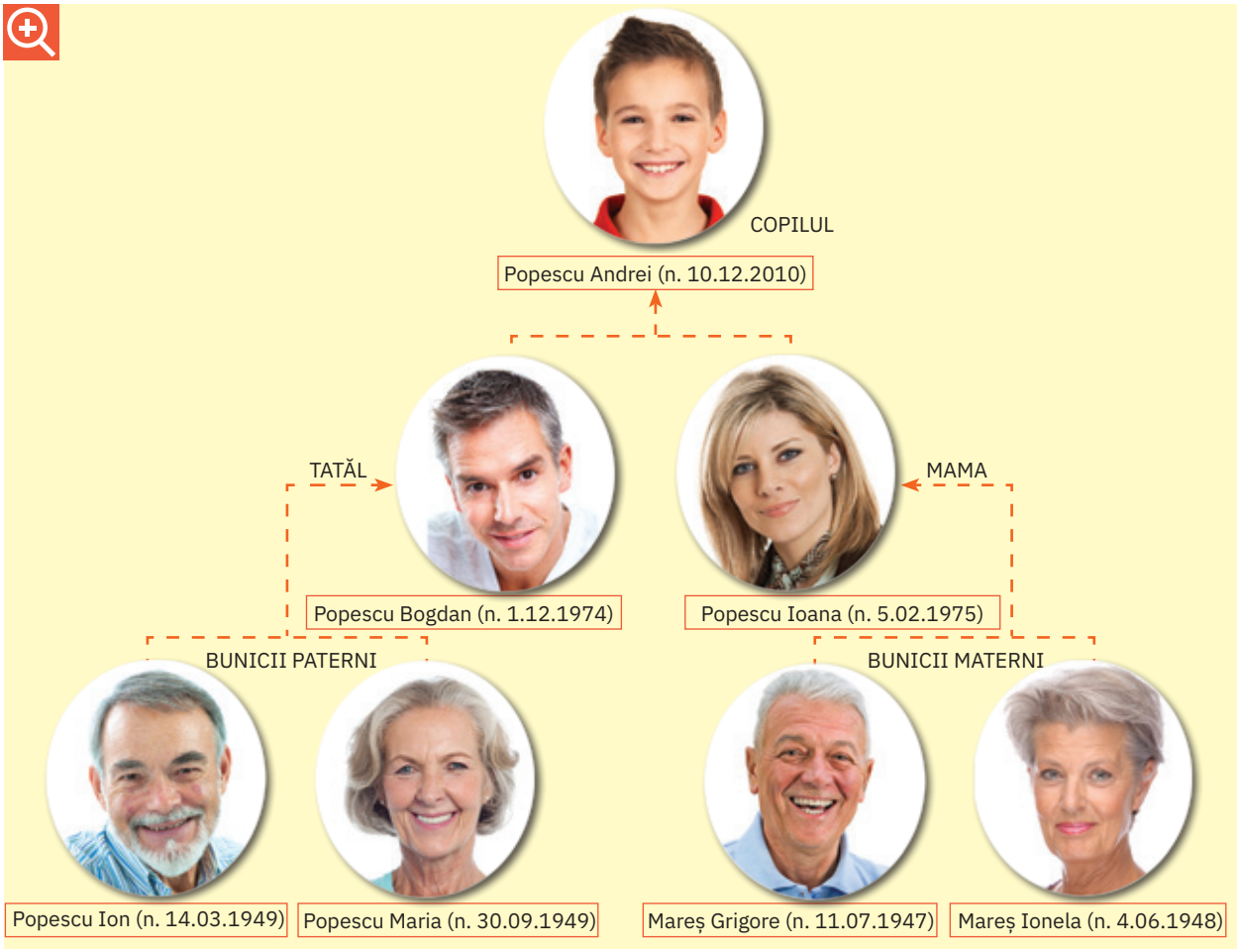

Izvoare istorice

„Sunt născut la Iași, la anul 1817, luna septembrie, în șase. Tatăl meu a fost vornicul Ilie Kogălniceanu; muma mea a fost soția sa, Catinca, născută Stavilă, familie românească din Basarabia; de pe tată și de pe mumă, din moși strămoși, mă fălesc dară că sunt român moldovean [...]“

Mihail Kogălniceanu (1817 – 1891),
istoric și om politic

Fig. 6. Familie de la începutul secolului XX

- Ce informații furnizează textul de mai sus?
- Care este cea mai importantă trăsătură de familie, potrivit autorului?
- Ce sentimente are autorul față de familia sa?
- Informați-vă de la cei mai vârstnici membri ai familiei voastre despre înaintașii lor.
- Notați apoi, pe o fișă, numele lor, locul și data nașterii, profesia, un eveniment istoric la care au participat.

Jurnalul familiei

• Realizați un jurnal în care să notați evenimentele importante la care participă membrii familiilor voastre (dată, loc, însemnătate).
• Însoțiți însemnările cu dovezi care să ateste aceste evenimente, cum ar fi: copii după documente; invitații; fotografii etc. Le puteți cere ajutor părinților.

Aplicăm

• Citiți fragmentul de mai jos.

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată [...].
Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa.“

Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*

Fig. 7. Casa memorială „Ion Creangă“, din Humulești

Fig. 8. Interior din casa copilăriei lui Creangă

• Completați **cadranele** de mai jos cu informațiile potrivite.

Precizați care sunt membrii familiei despre care se vorbește în fragment.	Menționați două emoții care reies din text.
Surprindeți într-un desen un aspect al interiorului casei părintești a scriitorului.	Selectați denumirile jocurilor la care face referire autorul în textul dat.

Activitate în echipă

• Organizați o expoziție de obiecte vechi care aparțin familiilor voastre.
• Prezentați obiectele, precizând vechimea, proveniența și utilitatea acestora.

Am învățat

• Familia, cel mai important grup din care facem parte, se bazează pe relații de rudenie.
• Istoria unei familii este consemnată în diferite documente.

Portofoliu

Selectați, din lecturile voastre, fragmente de text în care sunt înfățișate evenimente și întâmplări din viața de familie.

Joc de rol

• Imaginați-vă că sunteți reporteri și vreți să realizați un reportaj despre un eveniment la care ați participat împreună cu familia.
• Relatați întâmplările și formulați o părere personală cu privire la însemnătatea evenimentului.

Comunitatea locală și națională. Comunități ale minorităților pe teritoriul României

Album istoric

Fig. 1. Construcție din mediul urban

Fig. 2. Obiceiuri din lumea satului

Fig. 3. Locuință din mediul rural

Fig. 4. Mod de petrecere a timpului liber la oraș

Știm

- Tot ceea ce înconjoară casa în care locuim alcătuiește orizontul local. Acesta prezintă anumite caracteristici.
- Între membrii unei comunități se dezvoltă relații de prietenie, de ajutor reciproc.

Vrem să știm

- Ce înseamnă o comunitate?
- Ce reprezintă comunitatea națională?
- Ce numim minorități?
- Cum se scrie istoria unei comunități?
- Care este importanța comunității pentru viața unui individ?

Izvoare istorice

„Omul totdeauna, înainte de neam, și-a iubit familia, înainte de lume, și-a iubit neamul și partea de pământ, fie mare, fie mică, în care părinții săi au trăit și s-au îngropat, în care el s-a născut, a petrecut dulcii ani ai copilăriei [...], a simțit cea dintâi bucurie și cea dintâi durere.“

Mihail Kogălniceanu

Descoperim

Priviți imaginile de mai sus.

- Numiți tipul de așezare unde se întâlnesc construcții cum sunt cele din fig. 1 și 3.
- Comparați cele două tipuri de construcții și precizați asemănările și deosebirile dintre ele.
- Discutați despre modul în care își petrec timpul liber oamenii de la sat și de la oraș (fig. 2 și 4).

Reținem

Ce este o comunitate?

Grupul de oameni care are interese, credințe și norme de viață comune formează o **comunitate**. Toți cei care trăiesc într-o localitate, stabilind între ei relații de prietenie, de ajutor reciproc și de colaborare, alcătuiesc **comunitatea locală**.

Toate comunitățile care se regăsesc pe teritoriul unei țări alcătuiesc **comunitatea națională**.

Ce înțelegem prin minorități?

Pe teritoriul țării noastre, populația majoritară este formată din români. Alături de aceștia trăiesc, în bună înțelegere, grupuri mai mici sau mai mari de persoane de aceeași etnie, care vorbesc altă limbă decât cea națională și care au obiceiuri și tradiții proprii.

Reținem

Aceste grupuri formează **minoritățile naționale**. Din rândul minorităților fac parte maghiarii, germanii, sârbii, ucrainenii, turcii, tătarii, romii ș.a.
În unele zone ale țării, comunitățile minorităților sunt numeroase și majoritare, ca urmare a unui anumit context istoric. Este cazul germanilor sau al sașilor din sudul Transilvaniei (fig. 5), dar și al maghiarilor din estul și centrul Transilvaniei (fig. 8).

Fig. 5. Sat săsesc

Fig. 6. Ocupație tradițional-rurală

Fig. 7. Obicei de nuntă din Maramureș

Fig. 8. Dans popular maghiar

Cum s-au format și au evoluat comunitățile?

Asemenea unei familii, orice comunitate are o istorie a sa, iar trecutul ei face parte din istoria țării. Apariția și dezvoltarea așezărilor umane au fost influențate de factori geografici (relief, climă, ape, sol ș.a.), dar și istorici (drumuri comerciale, legături cu alte comunități, expunerea în fața unor eventuale atacuri ș.a.).
Oamenii și-au construit locuințe, au ridicat biserici și școli, iar ocupațiile lor (fig. 6) au fost adaptate la factorii naturali din zona respectivă.
La sate s-au menținut neschimbate și s-au transmis obiceiuri și tradiții din vechime (fig. 7).
Unele așezări au cunoscut o dezvoltare rapidă, evoluând în orașe. Aici, oamenii au construit clădiri impunătoare, căi de comunicație moderne și și-au adaptat ocupațiile la noile condiții.

Cum se scrie istoria unei comunități?

Uneori, din rândul membrilor comunității s-au remarcat personalități care au contribuit la progresul localității și al țării.
Unele dintre aceste personalități au scris lucrări ample despre întemeierea, evoluția, originea denumirii localității, modul în care s-a dezvoltat aceasta, despre oamenii locului și faptele lor, lucrări numite **monografii**.
Informațiile importante legate de trecutul și evoluția localității sunt păstrate în muzee, biserici sau mănăstiri, monumente istorice și case memoriale din localitatea respectivă.

Aplicăm

1. Adunați fotografii, ilustrate, pliante care înfățișează localitatea unde trăiți. Apoi realizați un album al localității natale, ordonând cronologic imaginile.
Puteți nota sub fiecare imagine:
– denumirea locului surprins;
– anul în care a fost făcută fotografia;
– evenimentele care au marcat istoria acelui loc;
– comentarii personale.
Expuneți albumul în clasă sau pe holul școlii, pentru a putea fi văzut și de ceilalți elevi.

2. Observați imaginile.

Fig. 9. Calea Victoriei din București, la începutul secolului XX

Fig. 10. Calea Victoriei, în prezent

- Descrieți imaginile surprinse în cele două fotografii, referindu-vă la:
  – aspectul clădirilor și al străzilor;
  – destinația unor construcții;
  – traficul din zonă;
  – mijloacele de transport ș.a.

  Comparați aspectele surprinse în cele două imagini, completând următorul tabel.

Calea Victoriei	
în trecut	în prezent
...	...

Localitatea mea. Fișă de observare

3. Organizați, împreună cu clasa, vizite la obiective importante din localitatea în care trăiți, cum ar fi: muzee, case memoriale, monumente istorice etc.

- Discutați despre perioada căreia îi aparțin și despre importanța lor în viața comunității voastre.
- Completați o fișă de observare a localității, asemănătoare celei date.

Numele localității: ...
Zona/Regiunea în care se află: ...
Caracteristici ale zonei: ...
Așezări omenești învecinate: ...
Monumente istorice: ...
Obiective (culturale, turistice, economice): ...
Ocupațiile locuitorilor: ...
Evenimente importante petrecute: ...

Activitate în echipă

- Împărțiți-vă în grupe de câte cinci – șase elevi, întocmiți fișe despre tradiții și obiceiuri specifice zonei în care locuiți, întâlnite cu ocazia unor sărbători.
- Participați la o sărbătoare locală și completați un **jurnal** care să cuprindă informații despre: denumirea sărbătorii; data desfășurării; semnificația sărbătorii; obiceiuri practicate.
- Realizați fotografii sugestive care să completeze jurnalul.

4. Observați repartiția comunităților minorităților naționale pe harta României (fig. 11).
Numiți zonele în care se află comunități ale: maghiarilor, sârbilor, turcilor, lipovenilor, ucrainenilor.

Fig. 11. Repartiția minorităților din România, conform recensământului din 2011

5. Citiți fragmentul.

„Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mâhnire Cetatea Neamțului de atâtea veacuri! Dragi-mi erau mama și tata, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari, în zilele geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara, în zilele frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase [...]. Asemenea, dragi-mi erau șezătorile, clăcile și horile și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire!“

Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*

- Despre ce evenimente din viața satului vorbește scriitorul?
- Ce elemente geografice caracterizează orizontul local al satului Humulești?
- Despre ce membri ai comunității își amintește autorul? De ce?

Am învățat

- Comunitatea locală reprezintă o componentă importantă a comunității naționale.
- Comunitatea națională cuprinde și comunități ale minorităților.
- Viața comunității se bazează pe înțelegere, pe interese și preocupări comune, pe ajutor reciproc.

Portofoliu

- Citiți o legendă despre localitatea sau zona în care trăiți.
- Selectați, pe o fișă, cele mai importante date, iar la final, prezentați-le în fața clasei.

Copilăria de ieri și de azi

Știm

- Copilăria este o etapă a vieții omului, destinată jocului și învățăturii.
- De-a lungul timpului, rolul copilului, relațiile dintre el și membrii familiei din care face parte, precum și atitudinea acestora față de copil s-au schimbat.

Vrem să știm

- Ce activități desfășurau copiii în trecut?
- Ce jucării existau în trecut?
- Cum se desfășoară viața copiilor de astăzi?
- Ce drepturi și ce obligații au azi copiii?

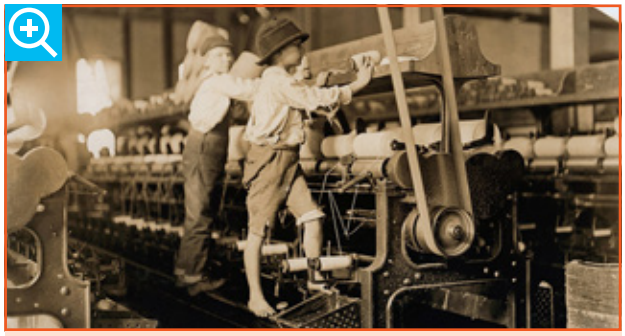

Fig. 1. Viața copiilor în trecut

Fig. 2. Viața copiilor în prezent

Aflu din documente

Copilul are dreptul:

- la viață;
- la un nume, o cetățenie, o familie;
- la asistență medicală;
- la o viață decentă, la îngrijire și la instruire specială pentru persoanele cu nevoi speciale;
- la protecție împotriva violenței fizice;
- la educație, pe baza egalității de șanse;
- la protecție împotriva exploatării și a nu fi constrâns să depună o muncă dăunătoare sănătății sau dezvoltării.

Convenția cu privire la Drepturile Copilului

Descoperim

- Numiți etapa de viață a persoanelor ilustrate mai sus.
- Descrieți activitățile desfășurate de copiii din imagini.
- Comparați preocupările copiilor din trecut cu cele din prezent. Ce concluzie puteți formula?

Reținem

Nașterea unui copil reprezintă un eveniment important în orice familie. Nou-născutul se află în primii ani de viață sub îngrijirea atentă a părinților. De la cei din jurul lui învață să vorbească, să gândească, să meargă, să iubească și să se apere de primejdii.

Prin educație, copilul reușește să trăiască printre semenii lui. El datorează respect și dragoste atât familiei sale, cât și persoanelor din jurul său.

În trecut, viața copiilor (fig. 1) era diferită de cea a copiilor din zilele noastre (fig. 2); vremurile grele cauzate de războaie, boli, calamități, foamete duceau deseori la decesul copiilor. Cei care supraviețuiau erau nevoiți să muncească alături de părinți la cules și semănat, la creșterea animalelor, la pescuit și vânătoare, la diverse meșteșuguri. Ei luau parte la diferitele evenimente ale comunității din care făceau parte. La orașe, copiii își ajutau părinții în ateliere, prăvălii, în transportul de mărfuri. Meseriile se transmiteau din generație în generație.

Reținem

Cei mai mulți dintre știutorii de carte proveneau din rândul familiilor bogate.
Dintotdeauna, părinții au confecționat jucării pentru copiii lor, folosind materialele pe care le aveau la îndemână: piele, lut (fig. 3), lemn ș.a. Cu timpul, au apărut ateliere în care se meștereau jucării, apoi au luat naștere fabrici speciale care produc o gamă variată de jucării (fig. 4).
În prezent, copiilor li se asigură șanse egale la educație. O parte a timpului și-o petrec în cadrul instituțiilor de învățământ: grădinițe, școli sau licee. Timpul liber și-l petrec jucându-se, practicând anumite sporturi, citind, vizionând filme sau navigând pe internet (fig. 5).

Fig. 3. Jucării din lut

Fig. 4. Jucării realizate în fabrici

Fig. 5. Învățământ on-line

Aplicăm

1. Notați, în **jurnalul personal**, activitățile cotidiene și evenimentele importante la care participați.
2. Comparați modul de viață al copiilor din trecut cu cel al copiilor de astăzi. Apoi completați o **diagramă** după modelul celei alăturate.
3. Explicați de ce este importantă educația în viața oricărui copil.
4. Realizați, în perechi, o fișă în care să prezentați evoluția jucăriilor în ultimul secol.

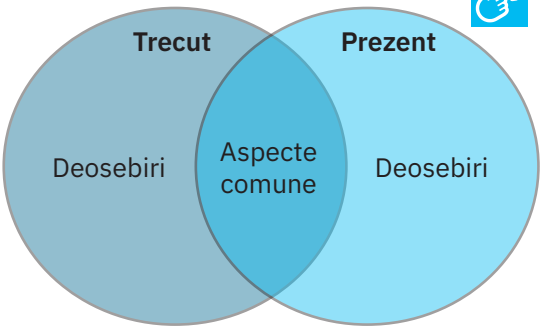

Știați că ...

... în 1989, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Convenția cu privire la Drepturile Copilului, document care cuprinde drepturile de care se bucură copiii în zilele noastre?

Portofoliu

• Selectați, pe o fișă, fragmente despre viața copiilor din volumul *Cuore – inimă de copil*, de Edmondo de Amicis.

Am învățat

• Azi, spre deosebire de trecut, calitatea vieții copiilor s-a îmbunătățit, aceștia având drepturi reglementate, garantate și recunoscute prin legi.
• Principalele activități ale copiilor sunt jocul și studiul.

Lucru cu harta

• Priviți harta de mai jos.

Fig. 1. Localizarea popoarelor antice și de azi în Europa

Știm

• Din cele mai vechi timpuri, oamenii au trăit în grupuri, la început mai mici, apoi din ce în ce mai mari, pentru a-și procura cele necesare traiului și a se proteja de dușmani.

Vrem să știm

• Cum s-au format popoarele?
• Cum au evoluat acestea?
• Care sunt cele mai vechi popoare?
• Care este legătura dintre popoarele din trecut și cele de azi?

Descoperim

1. Priviți harta din fig. 1 și precizați numele unor popoare existente în Europa în trecut, dar și pe cele ale unor popoare de astăzi.
2. Folosind un atlas istoric, comparați suprafața teritoriilor locuite de unele popoare în vechime cu cea ocupată în prezent.
3. Notați, într-un tabel asemănător celui de la pagina 25, informațiile solicitate.

Poziția geografică a teritoriului	Numele înaintașilor	Numele actual
vestul Europei, teritoriul Franței (azi)	gali	francezi
...	...	...

Reținem

În trecutul îndepărtat al omenirii, familia reprezenta modul de organizare a indivizilor. Mai multe familii stăpâneau același teritoriu, care le oferea hrana necesară și adăpost. Lua naștere astfel o comunitate care, în timp, nu numai că trăia pe același teritoriu, dar vorbea aceeași limbă, avea aceleași obiceiuri și credințe. Astfel au apărut **popoarele**, care, treptat, s-au organizat, au evoluat și au lăsat urmașilor dovezi materiale sub formă de construcții, invenții, bunuri materiale și culturale. Unele dintre aceste popoare au cucerit noi teritorii, supunând alte popoare, sau, dimpotrivă, au fost cucerite, adoptând modul de viață al cuceritorilor și limba acestora.

Cele mai vechi popoare din Europa au fost **grecii** (fig. 2), o civilizație care a marcat istoria lumii, popor care există și astăzi, și **romanii** (fig. 3), care și-au extins puterea asupra altor neamuri, din amestecul acestora rezultând noi popoare.

La limita dintre Antichitate și Evul Mediu, populații migratoare precum **slavii** s-au așezat pe teritoriile stăpânite de alte popoare, influențându-le existența sau întemeind ele însele un nou popor. La începutul Evului Mediu se putea vorbi deja despre popoare a căror existență continuă și astăzi.

Fig. 2. Erechtheion, templu grecesc (sec. V î.H.)

Fig. 3. Colosseum, amfiteatru roman (sec. I d.H.)

Aplicăm

- Priviți harta din fig. 1 și precizați care sunt popoarele de origine latină, germanică și slavă.
- Folosind un atlas istoric, spuneți dacă există astăzi, în Europa, popoare care nu sunt înrudite cu cele trei categorii de mai sus și care sunt acestea.

Știați că ...

... cele mai vechi civilizații din lume au fost cea sumeriană (fig. 4) și cea egipteană (fig. 5)?

... primul popor format în Europa, în Evul Mediu, a fost cel francez?

Fig. 4. Războinici sumerieni

Fig. 5. Activitate în Egiptul antic

Reținem

Galii sau **celții** stăpâneau teritoriile cuprinse între Sena, Loara și Rin. Practicau agricultura și meșteșugurile, cunoșteau roata olarului și prelucrarea fierului, făceau comerț în întreaga Europă, dar și în regiuni îndepărtate ale lumii, uneltele, armele și podoabele lor fiind foarte apreciate și credeau în mai mulți zei. Deși s-au opus romanilor sub conducerea lui Vercingetorix (fig. 6), galii au fost cuceriți de aceștia și și-au însușit treptat modul lor de viață. Odată cu stăpânirea francă, galii au adoptat **creștinismul** și a luat naștere poporul francez.

În Evul Mediu, Franța a devenit una dintre marile puteri ale timpului. Cultura, arta și ideile politice au făcut ca poporul francez să aibă o contribuție importantă la istoria europeană.

Germanii au trăit în centrul Europei, pe teritorii cuprinse între râurile Rin și Elba. Se ocupau cu agricultura, creșterea animalelor și practicarea diferitelor meșteșuguri. Erau niște războinici de temut. În secolul al X-lea au pus bazele Sfântului Imperiu Roman.

Inventarea tiparului în secolul al XV-lea de către Johannes Gutenberg (fig. 8) a dus la răspândirea culturii și dezvoltarea învățământului în întreaga Europă.

Influențe germane au pătruns și în Transilvania în urma colonizării sașilor. Meșteșugari și negustori pricepuți, sașii au contribuit la dezvoltarea economică a așezărilor ardelene (fig. 7).

Printre obiceiurile germanilor din Transilvania se numără și carnavalul cu măști din luna martie, organizat pentru a marca schimbarea anotimpului.

Fig. 6. Vercingetorix, conducătorul galilor care s-a opus romanilor

Fig. 7. Sibiu, oraș întemeiat de sași în sec. al XII-lea

Fig. 8. Detaliu de pe monumentul lui Johannes Gutenberg (Franța)

Slavii au venit din Asia și au ocupat teritoriile dintre râurile Elba și Volga (la vest și est) și Marea Baltică și Marea Neagră (la nord, respectiv sud). Erau crescători de animale și meșteri în modelarea lutului și împletirea nuielelor, apicultori și vânători. De la slavi s-au păstrat obiceiuri precum Caloianul, cuvinte din domeniul agricol (*plug, sapă, coasă*), dar și al organizării sociale (*boier, rob, voievod*). Unii slavi s-au așezat la sud de Dunăre, unde au năvălit **bulgarii**, întemeind un stat.

Tot din grupa slavilor sudici fac parte și **sârbii**, populație care locuia pe țărmul Mării Adriatice. După cucerirea turcă, mulți sârbi s-au stabilit în Banat, unde au trăit în bună înțelegere cu românii.

Rușii, popor din ramura slavilor răsăriteni, au întemeiat un stat puternic, care a devenit în Epoca modernă un mare imperiu, învecinându-se cu Moldova. Astfel, în ținuturile Deltei Dunării găsim și astăzi ruși (lipoveni), ale căror obiceiuri populare sunt strâns legate de învățătura creștină.

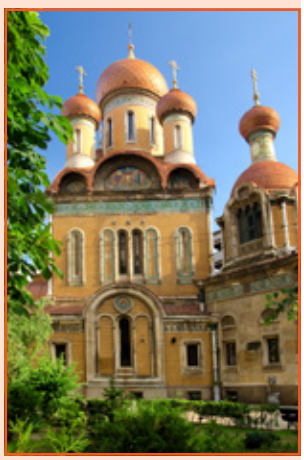

Fig. 9. Biserica Rusă, București

Reținem

Fig. 10. Marea Moschee din Constanța

Ungurii (maghiarii) s-au așezat în vestul Transilvaniei, în Câmpia Panonică, întemeind un stat în secolul al IX-lea. Practicau agricultura, meșteșugurile și creșterea animalelor, iar așezarea lor în zonă a influențat mediul de viață, organizarea socială și politică a românilor, dar și pe cea religioasă, mulți români convertindu-se la catolicism.

Turcii, de origine asiatică, s-au așezat în Asia Mică, punând bazele unui stat în secolul al XIV-lea. Se ocupau cu agricultura, creșterea animalelor și prelucrarea metalelor.

Popor războinic, turcii au cucerit teritorii din Balcani, pe care le-au supus și le-au transformat în pașalâcuri. Ei au influențat viața românilor din Dobrogea, mai ales sub aspectul portului, al muzicii, al obiceiurilor, dar și al religiei (**islamice** – fig. 10).

Aplicăm

1. Menționați numele unor comunități ale minorităților din zona în care trăiți.
   - Cum are loc conviețuirea alături de aceste comunități și ce influențe reciproce ați observat?
   - Ce sărbători celebrează minoritățile din zona voastră și care sunt obiceiurile pe care le practică în diferite perioade ale anului?
2. Plasați, pe o axă a timpului asemănătoare celei de mai jos, evenimentele date.

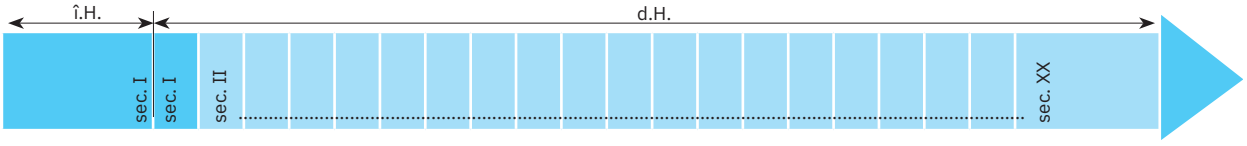

52 î.H. – conflictul dintre gali și romani
602 d.H. – așezarea slavilor la sud de Dunăre
1301 d.H. – întemeierea Imperiului Otoman
sec. XII – colonizarea sașilor în Transilvania
842 – întocmirea primului document francez
sec. XI – cucerirea Transilvaniei de către unguri

Știați că ...

... rușii lipoveni s-au așezat în zona Deltei Dunării, pentru a-și putea practica îndeletnicirea de pescari?

... coroana Ungariei, cea cu care Ștefan I a fost înscăunat rege, este singura coroană bizantină păstrată până astăzi?

Fig. 11. Coroana lui Ștefan I, regele Ungariei

Am învățat

- Cele mai multe popoare din Europa zilelor noastre s-au format în Evul Mediu.
- Teritoriul țării noastre s-a aflat la confluența civilizațiilor apusene și răsăritene, acestea lăsându-și amprenta asupra modului de viață, a limbii vorbite și a obiceiurilor poporului nostru.

Album istoric

Fig. 1. Nava „Belgica“

Fig. 2. Caravela „Victoria“

Fig. 3. Marele Zid Chinezesc

Fig. 4. Astronaut în spațiu

Știm

• Descoperirile geografice le datorăm marilor exploratori și călători.

Vrem să știm

• Care au fost marii călători și exploratori ai lumii?
• Care a fost contribuția fiecăruia la progresul omenirii?

Descoperim

1. Precizați ce asemănări și deosebiri există între navele ilustrate în fig. 1 și 2.
2. Numiți și alte mijloace de transport folosite de-a lungul vremii în explorări și călătorii.
3. Observați, pe axa de mai jos, succesiunea marilor expediții de explorare a Pământului.

sec. XIII	sec. XV	sec. XVI	sec. XVII	sec. XIX	sec. XX
• Călătoria lui Marco Polo în Asia, 1271 – 1294	• Expediția lui Cristofor Columb, 1492 – 1493	• Expediția lui Fernando Magellan, 1519 – 1522	• Călătoria spătarului Nicolae Milescu în China, 1675 – 1678	• Călătoria lui Badea Cârțan la Roma, 1896 • Expediția antarctică belgiană, 1897 – 1899	• Prima călătorie în spațiul cosmic, 1961 • Prima călătorie pe Lună, 1969

Lucru cu harta

• Priviți harta de mai jos, apoi identificați și descrieți traseul fiecărei expediții.

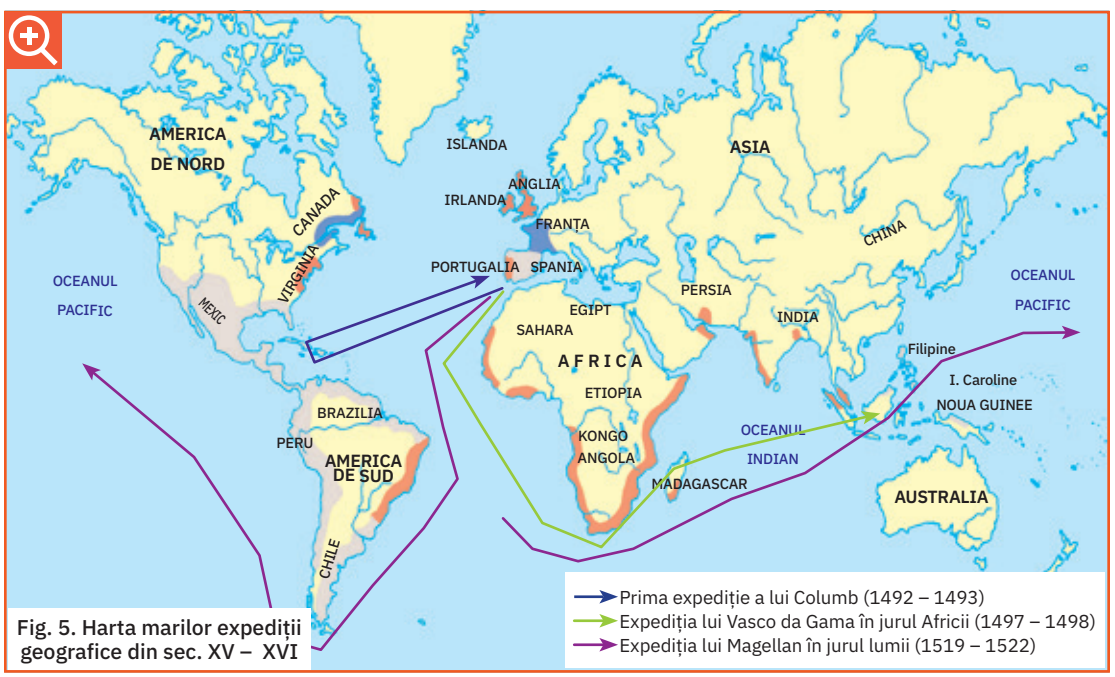

Fig. 5. Harta marilor expediții geografice din sec. XV – XVI

Reținem

La începutul Epocii Medievale, oamenii credeau că lumea era formată doar din Europa și din Orient.
Pe măsură ce cunoștințele despre navigație au evoluat și dorința de a face comerț cu mărfuri rare a crescut, oamenii s-au aventurat pe întinderile oceanelor.
Unii dintre cei care au pornit în căutarea bogăției și a gloriei au făcut descoperiri impresionante, marcând definitiv istoria omenirii. Printre cei mai cunoscuți exploratori s-au numărat Marco Polo, Cristofor Columb și Fernando Magellan.

Fig. 6. Miniatură din cartea lui Marco Polo

Marco Polo (1254 – 1324), un comerciant născut în Veneția, s-a făcut cunoscut în epoca sa prin relatările despre călătoria întreprinsă în China. În 1271, împreună cu unchiul și cu tatăl său, a pornit către Orient, ajungând în China și India. În urma acestei experiențe a scris lucrarea *Cartea minunilor lumii* (fig. 6), care a devenit mai târziu un ajutor prețios pentru alți exploratori.

„S-a întâmplat ca Marco Polo să deprindă atât de bine obiceiurile tătarilor, și limba lor, și scrierea lor, și arta lor militară, încât era o adevărată uimire."

Cartea minunilor lumii

Fig. 7. Marco Polo în costum mongol

Călătoriile făcute de europeni în Asia și descrierile lăsate de ei, precum cele ale lui Marco Polo, au jucat un rol important în cunoașterea Asiei de către europeni. Pentru că drumurile pe uscat, extrem de lungi, periculoase și nesigure, nu ofereau condiții optime pentru organizarea unor astfel de expediții, în secolele XV – XVI, acestea au fost redirecționate exclusiv pe mare, având alte obiective și alte direcții. La baza expedițiilor în jurul lumii au stat interese economice (dorința de a identifica noi surse de metale prețioase), politice (lupta marilor state ale vremii pentru extinderea teritoriilor și sporirea puterii lor), dar și religioase (căutarea de noi adepți). Cele mai importante state ale vremii care au organizat astfel de expediții au fost Portugalia și Spania.

Cristofor Columb (1451 – 1506) a fost un italian care a întocmit un plan de a naviga spre vest, pe Oceanul Atlantic, în căutarea unei noi rute către Asia. Pentru a-l duce la îndeplinire, el a cerut sprijinul regelui Spaniei. Și-a început călătoriile în 1492, navigând spre vest, în căutarea unei rute spre Asia, dar și-a câștigat reputația descoperind un nou continent, denumit mai târziu America (cunoscut și sub numele de Lumea Nouă). Acest moment este considerat unul dintre cele mai importante din istoria omenirii.

Fig. 8. Pictură reprezentându-l pe Cristofor Columb

„Columb povestește că, plutind către apus de la Cadix, a descoperit felurite insule, pe care le-a luat în stăpânire în numele domnitorilor noștri."

Pietro Martire d'Anghiera, *Despre descoperirea Americii*

Reținem

Fig. 9. Fernando Magellan, navigator portughez

Fernando Magellan (1480 – 1521) a fost primul navigator care a făcut înconjurul lumii, între anii 1519 și 1522, demonstrând că Pământul e rotund. În drumul lui a descoperit strâmtoarea care astăzi îi poartă numele. Expediția lui Magellan a avut o deosebită însemnătate pentru progresul geografiei și a contribuit la o mai bună cunoaștere a globului pământesc în ansamblul său.

„Printre alte virtuți [...], Magellan era neclintit în marile schimbări ale soartei ca nimeni altul, cunoștea hărțile nautice și naviga."

Antonio Pigafetta, *Jurnalul expediției lui Magellan*

Nicolae Milescu (1636 – 1708), scriitor, traducător, călător, geograf și diplomat român, s-a născut în Moldova și s-a stabilit în a doua parte a vieții în Rusia. A fost primul român care a întreprins o călătorie în China (1675 – 1678) și care ne-a lăsat o relatare a călătoriei întreprinse, considerată în epocă un adevărat document istoric. Pe lângă descrierea obiceiurilor din zona pe care a vizitat-o, Nicolae Milescu ne oferă informații și despre teritorii mai puțin cunoscute, precum Siberia și Mongolia.

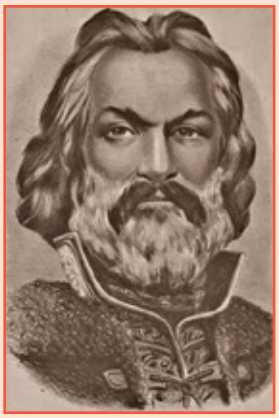

Fig. 10. Nicolae Milescu, diplomat român

„De la chinezi au învățat toate neamurile cum se lucrează mătasea, de la ei au deprins și arta de a naviga cu busola, precum și de a tipări cărți."

Nicolae Milescu, *Descoperirea Chinei*

Alexander Csoma de Kőrös (1784 – 1842) a fost un filolog și explorator secui din Transilvania. În 1820 a pornit într-o expediție în Asia, ajungând în India și Tibet. Este considerat părintele **tibetologiei**. În călătoria sa i-a fost acceptată prezența într-o mănăstire budistă, unde a studiat limba tibetană și budismul. Alexander Csoma de Kőrös a fost primul european care a ajuns în acele locuri.

Fig. 11. Badea Cârțan

Badea Gheorghe Cârțan (1849 – 1911), originar din Cârțișoara, județul Sibiu, a intrat în legendă pentru drumul pe care l-a făcut până la Roma încălțat în opinci, pentru a vedea Columna lui Traian și alte mărturii ale originii latine a poporului român. Se spune că atunci când a ajuns în Cetatea eternă, istovit de efortul depus, a îngenuncheat în fața Columnei, apoi s-a învelit cu cojocul și a adormit la baza acesteia. Ziarele vremii anunțau că: „Un dac a coborât de pe Columnă".

Reținem

Emil Racoviță (1868 – 1947), biolog român, părintele **biospeologiei**, știință care studiază fauna și flora peșterilor, a participat la o expediție internațională în Antarctica la bordul navei „Belgica“ (fig. 1), în timpul căreia a întreprins numeroase cercetări științifice. Materialul adunat cu această ocazie a făcut obiectul unui număr de șaizeci de volume publicate, reprezentând o contribuție științifică mai mare decât a tuturor expedițiilor antarctice anterioare luate la un loc.

Fig. 12. Emil Racoviță, biolog român

La începutul secolului XX, americanul **Robert Peary (1856 – 1920)** a traversat Groenlanda, unde a descoperit cel mai nordic cap al ei, iar după mai multe încercări nereușite, a ajuns la Polul Nord în 1909.

Fig. 13. Edwin Aldrin pe Lună

În 1961, **Iuri Alexeevici Gagarin**, un cosmonaut rus, a fost primul om care a zburat în spațiul cosmic, iar câțiva ani mai târziu, în 1969, americanii **Neil Armstrong**, **Michael Collins** și **Edwin Aldrin** (fig. 13) au călătorit spre Lună în cadrul misiunii Apollo 11. Despre acest moment, Neil Armstrong a spus că a fost „un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire“.

Aplicăm

1. Identificați importanța marilor descoperiri geografice și a expedițiilor științifice.
2. Comentați afirmația lui Neil Armstrong cu privire la semnificația călătoriei pe Lună.
3. Prezentați un moment din istoria descoperirilor geografice și a expedițiilor științifice care v-a impresionat în mod deosebit. Argumentați.
4. Ce personalitate considerați că a avut o contribuție decisivă la progresul lumii? De ce?

Activitate în perechi

- Recitiți, cu atenție, textul de la rubrica **Reținem**.
- Completați un tabel asemănător celui de mai jos, respectând codul dat.

✓ – pentru informațiile știute deja;
\+ – pentru informațiile descoperite;
– – pentru informațiile care contrazic ceea ce știați;
? – pentru informațiile neclare, care necesită lămuriri suplimentare.

✓	+	–	?
Cristofor Columb a descoperit America.			

Am învățat

- Marile descoperiri geografice reprezintă momente importante din istoria omenirii.
- Călătorii și exploratorii au contribuit la cunoașterea lumii și la progresele din diferite domenii.

Recapitulare

1. Realizați corespondența între momentele istorice ilustrate și epoca în care pot fi încadrate.

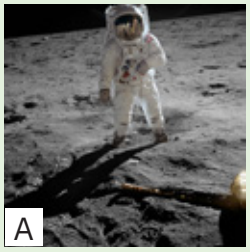
A

B

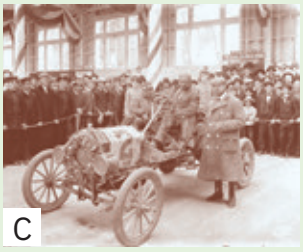
C

D

Antichitate | Evul Mediu | Epoca modernă | Epoca contemporană

2. Notați, într-un tabel asemănător celui de mai jos, anii de început și de sfârșit ai fiecărui secol.

Mileniul	I										II										III	
Secolul	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI	XXII
Anii	1 – 100	101 – 200	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

3. Grupați, în tabelul dat, următoarele surse istorice în funcție de categoria din care fac parte.

unelte, arme, scrisori, tratate, monede, cronici, ruine, inscripții, vase, documente, podoabe, acte comerciale.

izvoare scrise	...
izvoare nescrise	...

4. Transcrieți coloana care cuprinde doar denumiri ale unor instituții ce pot adăposti dovezi ale trecutului unei localități.

fabrică muzeu turnuri atelier monumente	mănăstire cetate șantier dispensar magazin	muzeu arhiva școlii primărie casă memorială biserică

5. Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri, notând A (adevărat) sau F (fals).

- Mediul geografic influențează viața membrilor unei comunități.
- Arborele genealogic oferă informații despre înaintașii și urmașii unei persoane.
- În zilele noastre, toți copiii se bucură de aceleași condiții de trai și de educație.
- Marile descoperiri geografice au dus la cunoașterea lumii și la progresul omenirii.
- Multe dintre popoarele contemporane s-au format la începutul Evului Mediu.

6. Transcrieți doar varianta corectă de răspuns.

a. Comunitatea în care oamenii vorbesc aceeași limbă, locuiesc pe un teritoriu comun și au obiceiuri comune se numește:

• familie. • localitate. • popor.

b. Cristofor Columb a descoperit:

• India. • America. • Africa.

c. Zborul în Cosmos s-a realizat în secolul:

• al XX-lea. • al XIX-lea. • al XXI-lea.

7. Realizați corespondența între evenimentele ilustrate și denumirea actelor care le atestă.

certificat de naștere | certificat de botez | certificat de căsătorie | diplomă

- Numiți și alte evenimente din viața unei familii.
- Precizați documentul care atestă fiecare eveniment.

8. Numiți și descrieți obiceiurile ilustrate, precizând cu ce ocazie sunt practicate.

9. Rezolvați rebusul de mai jos.

Orizontal

1. Grup de persoane bazat pe legături de sânge și de căsătorie
2. O sută de ani
3. Oameni care studiază istoria
4. Dovezi istorice
5. Știința care se ocupă cu ordonarea evenimentelor istorice
6. Lucrare care oferă informații despre mediul geografic și trecutul unei localități
7. Epoci

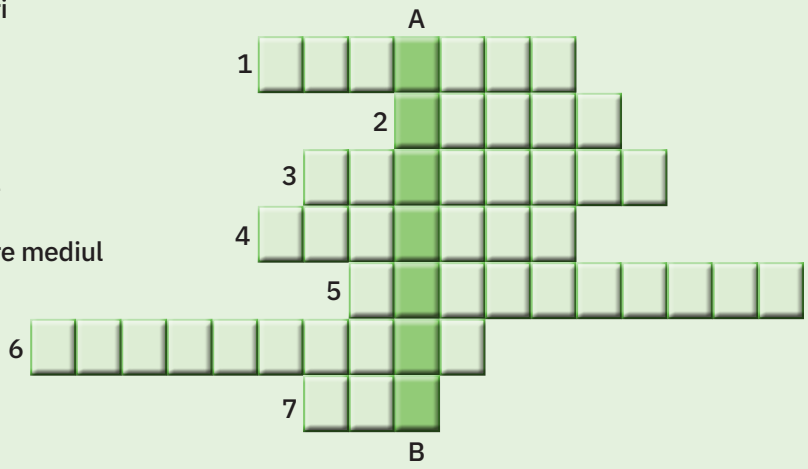

Vertical

A – B: Știința care se ocupă cu studiul evoluției societății omenești, de la origini până în prezent.

Proiect

Tema proiectului

EXPLORATORI ȘI CĂLĂTORII CELEBRE

Ce veți realiza?

• Un poster/afiș în care veți prezenta o călătorie care a influențat atât istoria omenirii, cât și pe cel care a întreprins-o. Poate fi un explorator pe care l-ați studiat deja sau unul despre care știți foarte puține lucruri (de exemplu, Vasco da Gama – fig. 1 sau Amerigo Vespucci – fig. 2).

De ce veți realiza?

• Pentru a folosi util și creativ cunoștințele dobândite la alte discipline (de exemplu, la limba română: selectarea de informații din anumite surse; redactarea unui text; structura unui poster; la geografie – întocmirea unei hărți simple; la arte vizuale și activități practice – aplicarea diferitelor tehnici de lucru etc.).

• Pentru a dobândi cunoștințe noi interesante, potrivite tematicii.

Fig. 1. Vasco da Gama, explorator portughez

Fig. 2. Amerigo Vespucci, navigator și explorator italian

Cum veți realiza?

• Împărțiți-vă în grupuri de patru – cinci elevi.

• Veți alege o călătorie/un explorator celebru.

• Veți stabili criterii de evaluare a produsului:

a) respectarea tematicii;
b) corectitudinea științifică a informației;
c) precizarea surselor de informare prelucrate;
d) diversitatea și pertinența ilustrațiilor;
e) întocmirea unei hărți a călătoriei;
f) aspectul produsului;
g) originalitatea prezentării produsului.

• Veți distribui sarcinile în cadrul grupului:

– identificarea surselor de documentare;
– confecționarea posterului/afișului (redactarea textului, alegerea ilustrațiilor etc.;
– promovarea proiectului.

• Veți expune, la tablă, produsele și veți organiza un **tur al galeriei**, apoi veți desemna cel mai reușit proiect.

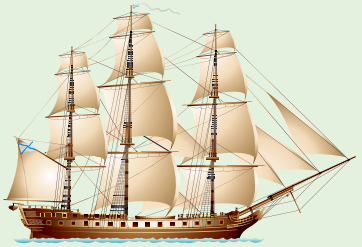

AUTOEVALUARE

• La finalul acestei activități, apreciați felul în care ați reușit să realizați sarcinile date.

Criterii de apreciere	Da	Nu	Parțial
• Sursele de informare au fost corect identificate.			
• Selectarea informațiilor și formularea concluziilor au fost corecte.			
• Imaginile alese sunt relevante și atractive.			
• Proiectul a fost finalizat.			
• Proiectul este original și atractiv.			

1. Alegeți varianta corectă de răspuns.

A. Prima epocă din istoria omenirii a fost:
a. Preistoria. b. Evul Mediu. c. Epoca Antică.

B. Inscripțiile și monedele sunt:
a. izvoare scrise. b. izvoare nescrise. c. niciunul dintre răspunsuri.

C. A fost considerat un dac care a coborât de pe Columna lui Traian:
a. Badea Cârțan. b. Nicolae Milescu. c. Marco Polo.

D. Cuvinte precum *plug, sapă, coasă* sunt moștenite de la:
a. unguri. b. romani. c. slavi.

E. Cea mai veche civilizație a lumii a fost cea:
a. greacă. b. romană. c. sumeriană.

F. Călătoria în Cosmos a avut loc în:
a. sec. XIV. b. sec. XIX. c. sec. XX.

Columna lui Traian, Roma (Italia)

2. Completați, pe caiet, enunțurile de mai jos astfel încât să fie corecte din punct de vedere istoric.

a. Reconstituirea istoriei se realizează cu ajutorul ... .
b. Succesiunea evenimentelor istorice este stabilită cu ajutorul ... .
c. Izvoarele istorice pot fi ... și ... .
d. Slavii s-au așezat la sud de Dunăre în secolul ... .
e. Pe teritoriul României, alături de români, trăiesc și ... .

3. Redactați un scurt text despre familia voastră.
Nu uitați să precizați:
– componența familiei (numărul membrilor, statutul și numele fiecăruia);
– un eveniment important din viața familiei la care ați participat;
– un obiect sau un document important pentru familia voastră.

Aniversarea, eveniment important din viața familiei

Descriptori de performanță			
Item	**Suficient**	**Bine**	**Foarte bine**
1	două variante corecte	patru variante corecte	șase variante corecte
2	completarea a două spații	completarea a patru spații	completarea a șase spații
3	un criteriu respectat	două criterii respectate	trei criterii respectate

Autoevaluare

	1	2	3
S			
B			
FB			

Activități de ameliorare/dezvoltare

1. De 2 ori 5

• Lucrați în perechi. Citiți textul de mai jos cu atenție, apoi scrieți fiecare pe o fișă: cinci cuvinte sau cinci idei pe care le-ați reținut. Recitiți și notați alte cinci cuvinte sau cinci idei care v-au atras atenția.

• Consultați-vă și refaceți lista, punând în comun cinci cuvinte/idei asupra cărora ați căzut de acord.

• Discutați într-un grup mai mare, apoi expuneți lista la tablă.

• Realizați, în final, un **inventar de idei comune**.

Dansul ursului (Moldova)

„A doua zi, duminică, e horă mare. Ce chipuri rumene şi frumoase au novăcenii şi ce curat se poartă, şi câtă cuviinţă e în vorba, în privirea, în mişcările lor! [...] Cămăşile albe, cusute cu arnici şi cu fluturi, maramele de borangic, scurteicile-nflorite şi sumăeşele cu ciucuri, vălnicele de lână negre, vărgate cu roşu, betele-nguste, cusute cu mărgele, iţarii de dimie albă, toate sunt ţesute şi lucrate în casă. Şi ce bine-l prinde pe român portul acesta al lui, aşa de curat, aşa de simplu şi de frumos!

Nevestele se piaptănă cu conci şi se-mbrobodesc cu ştergare lungi. De obicei, ele nu joacă, ci stau deoparte, în picioare şi privesc. Fetele-şi împletesc în cozi panglici şi flori de câmp, la gât poartă şiraguri de mărgele colorate, şi la brâu busuioc.

În picioare, doi ţărani, tineri, zic unul din scripcă şi altul din cobză. În jurul lor, în roată largă, se mişcă încet, în dulce legănare, strămoşeasca horă, joc potolit, tacticos, în care se prind şi oameni mai în vârstă, uneori moşi cu barba albă ca să-şi mai aducă aminte de când erau şi ei tineri. La ţară, hora e temeiul jocului. E veche, de la întemeierea neamului nostru, şi aceeaşi a rămas în toate părţile locuite de români. Celelalte jocuri (brâul, sârba, căzăceasca, ţâitura, joiana, bătuta, învârtita, ca la Breaza ş.a.) se mai amestecă, se mai schimbă după locuri. Unele sunt vijelioase, cu mişcări repezi, cu încleştări de braţe şi învârtejiri ameţitoare, ce parc-ar da să-nchipuie o luptă, o răpire, o rupere de fugă.

Un farmec deosebit au «chiotele» sau «strigătele» pe care le rostesc, în tactul jocului, cu glas tărăgănat, jumătate vorbă, jumătate cântec, flăcăii cei mai deştepţi din sat.“

Alexandru Vlahuță, *România pitorească*

2. Realizați, în echipă, un **calendar ilustrat** al sărbătorilor ce au loc, peste an, în localitatea voastră.

AUTOEVALUARE

• La finalul acestei activități de învățare, apreciați felul cum ați reușit să realizați sarcinile date, alegând formula potrivită.

Sarcini	Da	Nu	Parțial
• Sursa a fost citită cu atenție.			
• Ideile sau cuvintele au fost identificate corect.			
• Discuțiile purtate în grup au fost relevante.			
• S-a întocmit corect **inventarul de idei comune**.			
• S-a întocmit **calendarul ilustrat** al sărbătorilor.			
• Imaginile din calendar sunt relevante pentru localitatea noastră.			

Unitatea 2

Epoci istorice. Evenimente, personalități, locuri istorice (I). Antichitatea și Evul Mediu

Ce vom descoperi împreună?

- Cine erau grecii și ce moștenire au lăsat omenirii?
- Cine erau dacii și romanii?
- Care au fost statele medievale românești și cine au fost întemeietorii acestora?
- Cine au fost Mircea cel Bătrân și Vlad Țepeș și cum au condus Țara Românească?
- Cum era Ștefan cel Mare, domnul Moldovei?
- Ce fapte de vitejie a săvârșit Iancu de Hunedoara?
- Care este contribuția lui Mihai Viteazul la istoria românilor?

Ce vom fi capabili să facem?

- să localizăm pe hartă locuri unde s-au petrecut evenimente istorice;
- să raportăm evenimentele la condițiile în care s-au petrecut;
- să caracterizăm personaje istorice pe baza dovezilor ce ilustrează faptele acestora;
- să plasăm în spațiu și timp faptele săvârșite de voievozi români;
- să căutăm surse de informare despre o temă istorică pusă în discuție;
- să comentăm imagini;
- să realizăm portofolii pe teme istorice, folosind internetul și enciclopedii drept surse de informare;
- să redactăm texte sau compuneri în care să ne exprimăm atitudinea față de un eveniment;
- să povestim fapte istorice, utilizând termenii istorici învățați;
- să dramatizăm legende istorice cunoscute.

Ce termeni istorici vom reține?

politeism, colonizare, imperiu, provincie romană, romanizare, etnogeneză românească, cnezat, independență, unire politică, front antiotoman

Album istoric

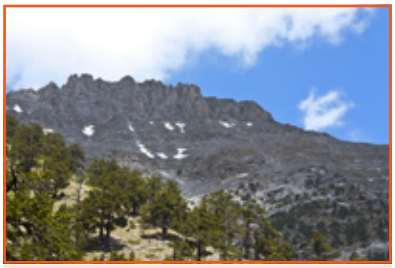

Fig. 1. Muntele Olimp, considerat adăpostul zeilor

Fig. 2. Țărm grecesc crestat de golfuri

Fig. 3. Mormântul lui Agamemnon (cetatea Micene)

Fig. 4. Templul Partenon, construit în sec. V î.H.

Fig. 5. Statuie reprezentând o femeie îmbrăcată în chiton

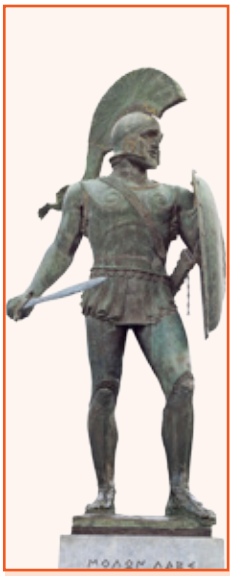

Fig. 6. Soldat grec

Știm

- Grecii sunt locuitorii Greciei, o țară europeană cu ieșire la mare.

Vrem să știm

- Cât de veche este civilizația greacă?
- Care erau modul de viață și ocupațiile vechilor greci?
- Ce obiceiuri sau sărbători aveau aceștia?
- În ce mod a influențat acest popor istoria omenirii?

Descoperim

1. Precizați care sunt caracteristicile reliefului în Grecia, așa cum rezultă din fig. 1 și 2.
2. Analizați și comparați tipurile de construcții din fig. 3 și 4.
3. Priviți fig. 5 și 6 și descrieți îmbrăcămintea purtată de femeile din Grecia antică și pe cea a soldaților greci.

Izvoare istorice

„Orașele Greciei au fost înălțate pe țărmuri și înconjurate de ziduri [...], atât pentru înlesnirea comerțului, cât și pentru a fi mai puternice.“

Tucidide, om politic și istoric atenian (sec. V î.H.)

Izvoare istorice

„Înaltul grad de dezvoltare a societății se poate vedea din specializarea meșteșugarilor [...], lucrarea metalelor, a fildeșului [...], cea mai importantă fiind ceramica.“

Pierre Lévêque,
istoric francez (sec. XX)

Fig. 7. Ceramică grecească

Lucru cu harta

Fig. 8. Grecia în secolul V î.H.

- Localizați, pe harta de mai sus, cele mai importante cetăți ale Greciei antice: Sparta și Atena.
- Numiți câțiva dintre vecinii Greciei în Antichitate.

sec. XIX î.H.	sec. VIII – VI î.H.	sec. V î.H.	sec. IV î.H.
Așezarea grecilor în Elada (Grecia)	Marea colonizare greacă	Înflorirea Atenei și lupta cu perșii	Întemeierea Imperiului lui Alexandru Macedon

Fig. 9. Repere cronologice din istoria poporului grec

Reținem

Elada, țara grecilor antici, sau **Grecia** (după romani) se întindea în sud-estul Europei, cuprinzând insulele din Marea Egee și partea de vest a Asiei Mici. Era o țară muntoasă, având câmpii puține și neroditoare.

Locuitorii Eladei (elenii sau grecii) s-au așezat în această regiune în jurul anului 2000 î.H. Aveau ca principale ocupații, cultivarea măslinilor și a viței-de-vie, navigarea pe mări și comerțul.

Vechii greci locuiau în cetăți numite **polisuri**, care aveau organizare și conducere proprii. Cele mai puternice cetăți ale vremii au fost **Atena** și **Sparta** (fig. 8).

Grecii erau **politeiști**, credeau în mai mulți zei, cel mai important dintre ei fiind considerat Zeus (fig. 12).

Fiecare cetate avea un zeu protector, în cinstea căruia se organizau, în spații special amenajate (fig. 10), serbări anuale sau o dată la patru ani (Jocuri Olimpice).

Grecii au contribuit la progresul omenirii prin impresionanta lor cultură. Printre cele mai marcante personalități ale culturii grecești se numără Herodot, Pitagora și Hipocrate.

Între secolele VIII și VI î.H., grecii au navigat pe mările învecinate, întemeind noi cetăți numite **colonii**. Fenomenul a rămas în istorie sub numele de **marea colonizare greacă**.

Pe țărmul Mării Negre, grecii au întemeiat coloniile Histria (fig. 11), Tomis (azi, Constanța) și Callatis (azi, Mangalia), care au devenit importante centre economice în zonă.

Fig. 10. Amfiteatrul din Delfi

Fig. 11. Ruinele cetății Histria

Fig. 12. Statuia lui Zeus

Aplicăm

1. Folosiți o hartă dintr-un atlas istoric, pentru a localiza coloniile întemeiate de vechii greci pe țărmul Mării Negre.

2. Citiți textul de mai jos și identificați produsele cu care coloniile grecești de pe țărmul Mării Negre făceau comerț cu alte cetăți din Elada.

„Ținuturile pontice ne dau vite [...]. Dintre articolele de lux, ne procură miere din belșug, ceară, pește sărat. În schimb, primesc ulei și tot felul de vinuri. Cu grâu facem schimb reciproc.“

(Polibiu, om politic și istoric grec)

3. Citiți textul și răspundeți la cerințe.

„Grecii credeau că zeii locuiesc în nori, deasupra muntelui Olimp. În orașul Olimpia, la fiecare patru ani, se țineau, în cinstea lui Zeus, Jocurile Olimpice. Probele includeau alergări, curse cu care, sărituri în lungime, aruncarea suliței și a discului, lupte. Învingătorii erau încoronați cu o ramură de măslin tăiată din arborele sacru.“

Julie Ferris, *Viața cotidiană în lumea antică*

- Ce credeau grecii despre zei?
- Ce probe se organizau în cadrul întrecerilor Jocurilor Olimpice?
- Cum erau recompensați câștigătorii acestor întreceri?

Lectură

Legendele Olimpului

după Alexandru Mitru

„Feciorul cel mic al Reei, crescut în Creta, pe ascuns, era la vârsta bărbăției.

Se povestește că, în vremea cât mai era încă micuț, un cârd de porumbițe albe zbura în fiecare zi pe țărmul marelui Ocean și-i aducea de-acolo-n ciocuri o hrană dulce, minunată, ce se chema ambrozie. Ambrozia – de zece ori mai dulce decât însăși mierea – era o hrană pentru zei.

Un vultur se-nălța, de-asemeni, în timpul nopții, pe un munte. Acolo, sub un stei uriaș, țâșnea din piatră un izvor. Dar nu era izvor cu apă, ci din adâncuri izbucnea o băutură fără seamăn, din care nu puteau sorbi decât zeii nemuritori. Și-i aducea această băutură – numită, tot de zei, nectar – lui Zeus, ca să se adape, în zorii fiecărei zile.

Mâncând ambrozia cea dulce, sorbind nectarul fermecat, Zeus s-a înălțat mai iute, a dobândit puteri cerești. Și, drept răsplată pentru vultur, Zeus, când a ajuns stăpân, l-a luat cu dânsul în Olimp. L-a pus chiar lângă tronul lui, să-i stea necontenit de veghe.

Pe gingașele porumbițe le-a hărăzit să fie simbol și al blândeții, și al iubirii, să tragă carul din petale de albe flori de trandafir, al preafrumoasei Afrodita, mândra zeiță a iubirii, și să vestească primăvara prin gânguritul lor duios.

Însă toate aceste fapte Zeus le-a săvârșit pe urmă, când a ajuns și el stăpân. Deocamdată mai era în Creta și-avea cu totul alte gânduri...

Mama sa, Reea, îi spusese despre ciudata prevestire și de blestemul lui Uranus. Știa că nici bunica, Gheea, nu mai ținea cu zeul Cronos, cel care fără nicio milă își înghițise cinci copii.

«Uranus a rostit că una dintre odraslele lui Cronos o să pornească răzvrătirea», se frământa voinicul Zeus. «Dar cine poate fi acela, dacă nu eu? Căci toți ceilalți se află-n pântecul cel negru al hulpavului nostru tată. Este neîndoios că soarta, Moira, neînduplecată, a hotărât că fapta asta eu trebuie s-o săvârșesc.»

Numai că Zeus știa bine că lângă Cronos sunt titanii. Ei îi juraseră credință, sprijin în orice împrejurare.

Erau puternici fără seamăn și nu se-nfricoșau de nimeni.“

Am învățat

- Grecii reprezintă prima mare civilizație născută în Europa, care a lăsat un model de organizare socială și politică – democrația – valabil și astăzi.
- Prin cultura lor, vechii greci au contribuit la progresul întregii lumi.
- Coloniile grecești de pe țărmul Mării Negre au dus la înflorirea comerțului în spațiul autohton.

Știați că ...

... primele Jocuri Olimpice s-au desfășurat în 776 î.H.?

... proba olimpică de maraton datează din Antichitate, din anul 490 î.H., când atenienii i-au învins pe perși? Unul dintre soldați a alergat pe distanța dintre Maraton și Atena, parcurgând astfel 42 de kilometri.

Portofoliu

- Citiți *Peripețiile lui Ulise*, de Iulia Murnu, o repovestire pentru copii după *Odiseea* lui Homer.
- Notați informații despre Calul Troian și călcâiul lui Ahile.

Dacii și romanii. Întemeierea poporului român

Album istoric

Fig. 1. Sanctuarul dacic din cetatea Sarmizegetusa (capitala Daciei)

Fig. 2. Steagul de luptă al dacilor

Fig. 3. Regele Decebal (87 – 106 d.H.)

Fig. 4. Colosseumul din Roma, în care se organizau lupte de gladiatori

Fig. 5. Reprezentarea Legendei întemeierii Romei

Fig. 6. Împăratul roman Traian (98 – 117 d.H.)

Știm

- Dacii și romanii au fost strămoșii poporului nostru.

Vrem să știm

- Ce teritorii stăpâneau dacii și romanii?
- Care au fost cei mai de seamă conducători ai lor?
- Care era modul de viață al celor două popoare?
- Cum au luat naștere poporul român și limba română?

Descoperim

1. Comparați cele două monumente din capitala Daciei și a Imperiului Roman (fig. 1 și 4).
2. Priviți și descrieți steagul de luptă al dacilor (fig. 2).
3. Explicați semnificația amplasării statuii din fig. 5 și în capitala României.
4. Descrieți înfățișarea și portul celor doi conducători din Antichitate (fig. 3 și 6).

Izvoare istorice

„Geții locuiesc între fluviul Istros [Dunăre] și Pontus Euxinus [Marea Neagră].“

Tucidide, istoric grec

„Geții sunt cei mai viteji și mai drepți dintre traci.“

Herodot, „părintele istoriei“

„Întreaga Italie e o strălucită producătoare de hrană pentru cirezi și de roade ale pământului, fiecare regiune fiind fruntașă tot în alte și alte soiuri de produse.“

Strabon, geograf grec

Lucru cu harta

Fig. 7. Imperiul Roman în secolul al II-lea d.H.

- Priviți harta din fig. 7 și localizați capitala Daciei și pe cea a Imperiului Roman.
- Numiți mările învecinate Peninsulei Italice și vecinii Daciei.

Fig. 8. Zid dintr-o cetate dacică fortificată

Fig. 9. Piciorul podului de la Drobeta

Fig. 10. Forul și Columna lui Traian, Roma (Italia)

sec. VIII î.H.	sec. II î.H.	sec. I î.H.	sec. I – II d.H.	sec. III d.H.
Întemeierea Cetății Roma (753 î.H.)	Romanii cuceresc bazinul Mării Mediterane	Burebista (82 – 44 î.H.) Iulius Cezar (48 – 44 î.H.)	Decebal (87 – 106 d.H.) Traian (98 – 117 d.H.) Războaiele daco-romane (101 – 102 d.H.; 105 – 106 d.H.)	Retragerea aureliană din provincia romană Dacia (271 d.H.)

Fig. 11. Repere cronologice din istoria Daciei și a Imperiului Roman

Reținem

Dacii și romanii – așezare, mod de viață, ocupații și obiceiuri

Geții sau dacii făceau parte din ramura de nord a tracilor și locuiau pe un teritoriu cuprins între Carpați, Dunăre și Marea Neagră. Țara lor se numea **Dacia**, iar capitala era la **Sarmizegetusa**.

Romanii au trăit în Peninsula Italică (fig. 7), în cetatea **Roma**, într-o câmpie îngustă de pe malul Tibrului, numită Latium. Romanii au reușit să pună bazele unui stat întins prin cuceriri repetate.

Dacii se ocupau cu agricultura, creșterea animalelor, apicultura, mineritul, olăritul, prelucrarea metalelor prețioase (fig. 12), în timp ce romanii se ocupau cu agricultura și creșterea animalelor, cu meșteșugurile și comerțul.

Atât dacii, cât și romanii erau politeiști. Zeul suprem al dacilor era Zalmoxis, iar Jupiter, cel al romanilor. Împărații romani erau divinizați asemenea zeilor, iar în cinstea lor se organizau ceremonii religioase și diverse serbări și întreceri sportive (fig. 13).

Fig. 12. Brățară dacică

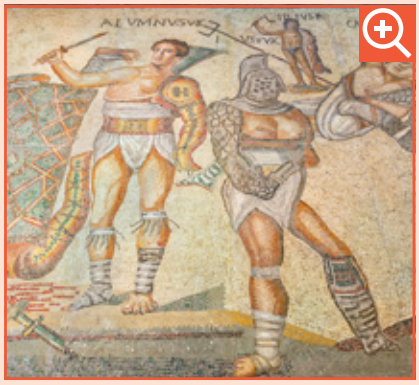

Fig. 13. Luptă de gladiatori

Fig. 14. Scenă de pe Columna lui Traian

Portul dacilor aduce foarte mult cu al țăranilor din ziua de astăzi. Romanii, în schimb, purtau o mantie albă și umblau încălțați cu sandale.

Romanii au întemeiat cetăți-orașe, iar teritoriile cucerite le-au transformat în provincii. Erau constructori iscusiți ridicând arcuri de triumf, **temple**, piețe publice etc.

Cucerirea Daciei de către romani. Nașterea poporului român și a limbii române

La cumpăna dintre cele două ere, contactele dintre daci și romani s-au intensificat. Bogățiile Daciei, dar și poziția ei geografică constituiau obstacole în calea extinderii Imperiului Roman. Între daci și romani s-au desfășurat două războaie (101 – 102 d.H., 105 – 106 d.H.) la capătul cărora Dacia a fost învinsă, cucerită și transformată în **provincie romană**.

Provincia Dacia a fost **colonizată** cu cetățeni romani, iar capitala provinciei a fost numită **Ulpia Traiana Sarmizegetusa** (fig. 15), în cinstea împăratului care a cucerit-o.

Dacii au adoptat stilul de viață roman, obiceiurile, cultura și limba latină, care se vorbea în administrație, fiind treptat romanizați. Au avut loc căsătorii mixte, din care au rezultat daco-romani.

Imperiul Roman a contribuit și la pătrunderea creștinismului în spațiul carpato-danubiano-pontic, care și-a lăsat amprenta asupra vieții spirituale a locuitorilor săi.

Romanizarea a continuat timp de câteva secole, chiar și în condițiile migrațiilor. Populațiile migratoare au fost asimilate de daco-romani.

Reținem

Poporul român formează alături de portughezi, spanioli, francezi și italieni familia **popoarelor romanice** din Europa.

La sfârșitul secolului al VIII-lea d.H. se putea vorbi despre existența poporului român, vorbitor de limbă română, limbă de origine romanică în care s-au păstrat cuvinte de origine dacică, dar și cuvinte din limbile populațiilor migratoare asimilate (fig. 16).

Fig. 15. Ruinele capitalei Ulpia Traiana Sarmizegetusa

După recunoașterea **creștinismului** ca religie oficială a Imperiului Roman (sec. IV d.H.), misionarii au răspândit credința și pe teritoriul provinciei Dacia. Putem spune astfel că poporul român s-a născut creștin.

Procesul de formare a poporului român și a limbii române poartă numele de **etnogeneză**.

Aplicăm

1. Descrieți modul în care așezarea geografică a geto-dacilor a influențat modul de viață și ocupațiile acestora.

2. Citiți textul de mai jos.

„Traian dădu lupta cu dacii, își văzu răniți pe mulți dintre ai săi și ucise mulți dușmani. Deoarece îi lipseau bandajele, se zice că nu și-a cruțat nici propriile veșminte, ci le-a tăiat fâșii. Apoi a poruncit să se ridice un altar soldaților căzuți în luptă și să li se aducă jertfă în fiecare an."

(Dio Cassius, istoric roman)

- Explicați atitudinea împăratului Traian față de soldații răniți.
- Identificați însemnătatea monumentelor ridicate în cinstea ostașilor căzuți pe câmpul de luptă.

3. Observați diagrama din figura alăturată.
- Comparați contribuția fiecărei limbi la formarea limbii române.
- Identificați ce reprezintă partea necolorată a diagramei.

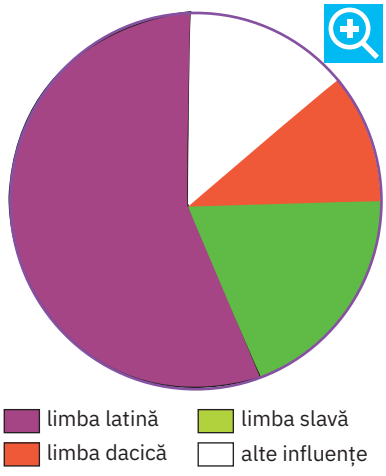

Fig. 16. Componentele limbii române

Am învățat

- Poporul român a luat naștere din conviețuirea dacilor cu romanii cuceritori, prin adoptarea stilului de viață, a obiceiurilor, a culturii şi a limbii acestora.
- Poporul român s-a format pe teritoriul dintre Dunăre, Carpați și Marea Neagră în decursul mai multor secole.
- La formarea limbii române au contribuit și populațiile migratoare asimilate.

Întemeietorii statelor medievale românești. Gelu. Dragoș. Basarab

Album istoric

Fig. 1. Biserica lui Dragoș, de la Putna (Moldova)

Fig. 2. *Dragoș-Vodă și zimbrul*, monument statuar de Ion Jalea

Fig. 3. Ruinele cetății Dăbâca, a lui Gelu Românul (Transilvania)

Fig. 4. Basarab I, pictură din Biserica Domnească de la Curtea de Argeș

Fig. 5. *Dragoș-Vodă la vânătoare*, pictură de Constantin Lecca

Fig. 6. Biserica lui Bogdan din Rădăuți

Știm

- La sfârșitul secolului al VIII-lea s-a încheiat procesul de formare a poporului român și a limbii române.

Fig. 7. Pecetea Moldovei cu cap de bour

Vrem să știm

- Cum și-au organizat românii viața?
- Cum erau organizați din punct de vedere politic?
- Cine se afla la conducerea lor?
- Cum s-au apărat în fața valurilor de năvălitori?
- Ce mărturii ale faptelor românilor ni s-au transmis?

Izvoare istorice

„Tuhutum [căpetenie a ungurilor] a prins de veste că pământul «țării de dincolo de păduri» [Transilvania] unde stăpânește un român, Gelu, e udat de cele mai bune râuri, că din nisipurile lor se culege aur, că de acolo se scoate sare și că românii nu au alte arme decât arcul și săgețile.
Atunci a început să-l frământe gândul de n-ar putea să o dobândească, pentru sine și urmașii săi.“

Anonymus, *Faptele ungurilor*

- Ce motive i-au determinat pe unguri să încerce cucerirea „țării de dincolo de păduri“?

Lucru cu harta

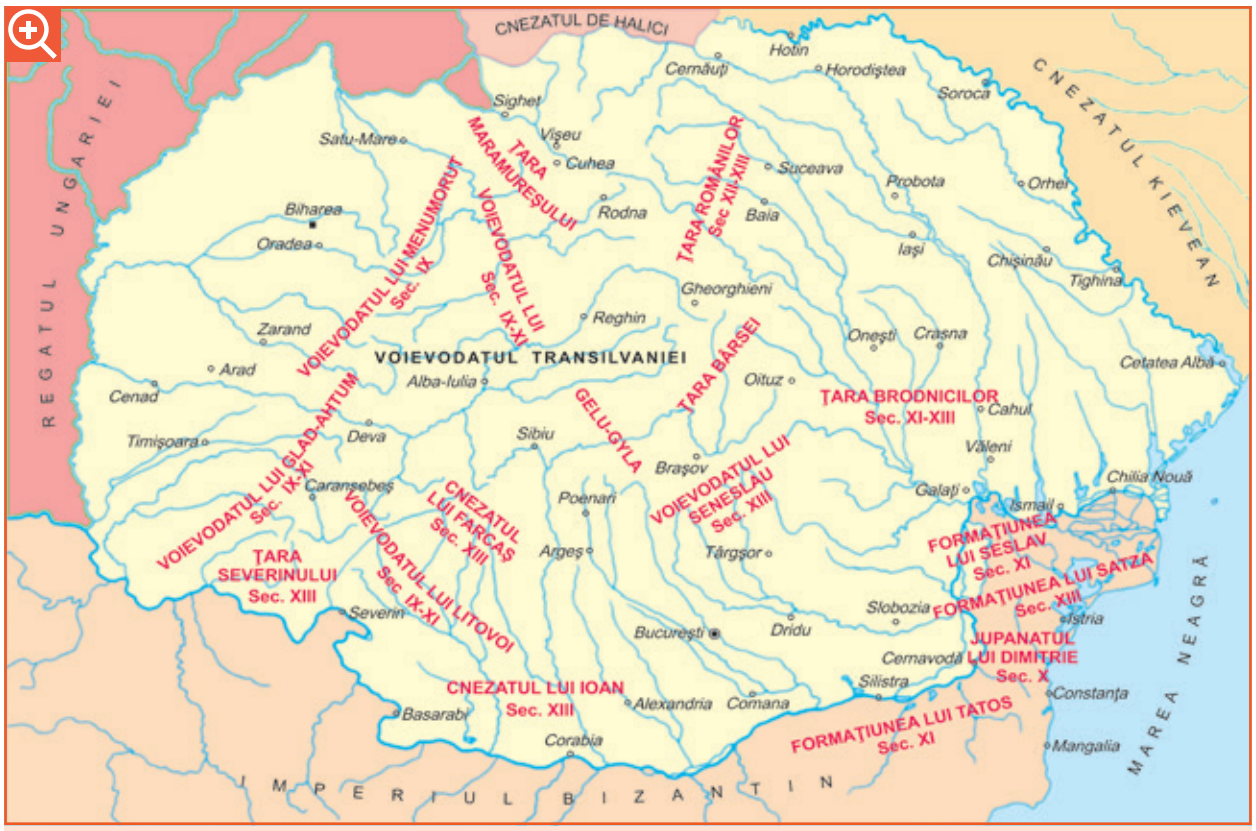

Fig. 8. Formațiunile prestatale românești (secolele IX – XIII)

• Priviți harta din fig. 8 și identificați cnezatele și voievodatele existente pe teritoriul țării noastre la începutul Evului Mediu. Enumerați-le.

Izvoare istorice

„Umblând păstorii din Maramureș prin munți, au dat de o fiară ce se cheamă bour, au gonit-o până ce au scos-o la șes. Fiind obosită, au ucis-o la locul care se cheamă Boureni. Apoi i-au zis Moldova, după numele cățelei care a gonit fiara. Așijderea, și țării i-au pus numele și l-au pus pe Dragoș mai-marele lor.“

Grigore Ureche, cronicar român

• Ce semnificație are capul de bour de pe pecetea Moldovei (fig. 7)?
• De ce țara a fost numită Moldova?

sec. IX	sec. XI – XIII	sec. XIII	sec. XIV
• Atestarea voievodatelor lui Gelu, Glad și Menumorut în Transilvania	• Existența unor formațiuni prestatale în zona Dobrogei	• Existența unor formațiuni prestatale în Muntenia	• Lupta de la Posada (1330) • Marca lui Dragoș (1350) • Domnia lui Bogdan în Moldova (1359 – 1365)

Fig. 9. Repere cronologice: Formarea statelor medievale românești

Reținem

Românii au continuat să trăiască pe teritoriul fostei provincii romane și în condițiile pătrunderii în zonă a populațiilor migratoare. La început erau organizați în mici formațiuni numite **cnezate**, **voievodate**, **județe** sau **țări**, la conducerea cărora se aflau voievozi, cnezi sau juzi.

Treptat, aceste formațiuni s-au unit pentru a face față pericolelor din afară, punând astfel bazele statelor medievale Transilvania, Țara Românească, Moldova și Dobrogea.

Întemeierea Transilvaniei

În secolul al IX-lea, documentele vremii atestă existența voievodatelor conduse de Menumorut (pe Crișuri), de Gelu Românul (pe Someșuri) și de Glad (în Banat). Aceste formațiuni au fost atacate de ungurii așezați în Panonia, care prin acțiuni repetate au reușit să cucerească întreaga Transilvanie până în secolul al XIII-lea, păstrând ca formă de organizare voievodatul.

Pentru a-și menține stăpânirea asupra Transilvaniei, regii unguri i-au colonizat pe sași și secui, zona devenind astfel un loc de întâlnire a mai multor culturi și civilizații.

Întemeierea Țării Românești

În secolul al XIII-lea, în sudul țării sunt amintite, într-un document al vremii, voievodatele lui Litovoi și Seneslau și cnezatele lui Ioan și Farcaș. Acestea se vor uni într-un singur stat sub conducerea lui Basarab I.

Statul se numea Țara Românească și și-a afirmat **independența** față de Regatul Ungariei în urma Luptei de la Posada în 1330 (fig. 11).

Întemeierea Moldovei

În secolul al XIV-lea, regele Ungariei l-a trimis pe voievodul Dragoș, din Maramureș, dincolo de Carpați, pentru a stopa năvălirile tătarilor. După înfrângerea acestora, Dragoș a rămas în acele locuri, la conducerea mărcii de apărare cu centrul inițial la Baia, apoi la Siret.

După moartea lui Dragoș, Bogdan, un alt voievod din Maramureș, i-a alungat pe urmașii acestuia, supuși regelui Ungariei, și a întemeiat un stat independent cu capitala la Baia căruia i-a spus Moldova.

Întemeierea Dobrogei

Dobrogea s-a format ca stat în secolul al XIV-lea, prin unirea mai multor formațiuni existente între Dunăre și Marea Neagră, cu scopul de a se apăra împotriva atacurilor turcilor. Printre conducători s-a aflat și Dobrotici, cel de la care provine și numele statului.

Importanța întemeierii statelor medievale

Întemeierea statelor medievale românești a însemnat o perioadă de progres pentru români și de păstrare a ființei naționale.

Fig. 10. Voievodul Gelu, reprezentare contemporană

Fig. 11. Lupta de la Posada (*Cronica pictată de la Viena*)

Fig. 12. Fuga lui Carol Robert de Anjou, pictură de Molnár József

Aplicăm

1. Găsiți asemănări și deosebiri între condițiile întemeierii statelor medievale românești.
2. Descrieți Lupta de la Posada, cu ajutorul picturii din fig. 11 și al citatului de mai jos.

„Mulțimea nenumărată a românilor, sus pe râpi, alergând în toate părțile, arunca săgeți asupra oastei ungurești [...].“

Cronica pictată de la Viena

Lectură

• Citiți textul și notați-vă în caiet informațiile pe care le considerați semnificative.

Viteazul Gelu Românul

după Dumitru Almaș

„Demult, demult de tot, în partea țării noastre care se numește Transilvania, trăia un voievod vestit. Se numea Gelu. Vecinii îi spuneau Gelu Românul. Era înalt, spătos, voinic și frumos. Voievodatul lui se întindea pe valea râului Someș, iar Gelu îl conducea cu multă pricepere. De aceea, românii îl iubeau ca pe un frate mai mare și ca pe un părinte. [...]

Dar, aflând vecinii că voievodatul sau țara lui Gelu Românul ajunsese a fi bogată în roade, au venit asupra ei cu armele s-o cuprindă. Îi conducea un general de-al lor, pe nume Tuhutum.

Gelu s-a bătut strașnic, răpunând pe mulți dintre potrivnici. Văzându-se însă copleșit de mulțimea lor, a dat pinteni calului și a gonit cu mare repeziciune să se adăpostească în cetatea lui. Urmăritorii au tras cu arcurile după dânsul. O săgeată s-a înfipt în trupul lui. Rănit, a căzut de pe cal [...] Ca să nu încapă în mâna biruitorului, Gelu a rugat calul să sape, cu copita, o groapă, să-l prindă cu dinții, să-l arunce în ea și să-l acopere cu pământ.“

• Cum apreciați hotărârea lui Gelu de a-și apăra țara?
• Ce fel de om era Tuhutum?
• Ce credeți despre legătura dintre Gelu și calul său?
• Argumentați fiecare răspuns.

Jurnalul cu dublă intrare

Cum era Gelu?	De unde știm?
• Gelu era un conducător adevărat.	• „conducea țara cu multă pricepere“
• Știa să se facă ascultat.	...
...	...

Am învățat

• Între secolele al X-lea și al XIV-lea, pe teritoriul țării noastre, au luat naștere primele formațiuni statale românești: Transilvania, Moldova, Țara Românească și Dobrogea.
• Transilvania a fost supusă de unguri, celelalte voievodate luptând pentru menținerea independenței.

Portofoliu

• Realizați o scurtă prezentare a cetăților medievale din zona în care locuiți sau din localități învecinate, folosind informații din mediul on-line și din enciclopedii în format electronic.
• Notați informații despre prima atestare documentară, poziția geografică, tipul construcției, evenimente istorice asociate etc.
• Colecționați ilustrate, fotografii, pliante de prezentare a acestor cetăți.

Figuri legendare ale Țării Românești. Mircea cel Bătrân (1386 – 1418)

Album istoric

Fig. 1. Mircea cel Bătrân, domnitorul Țării Românești

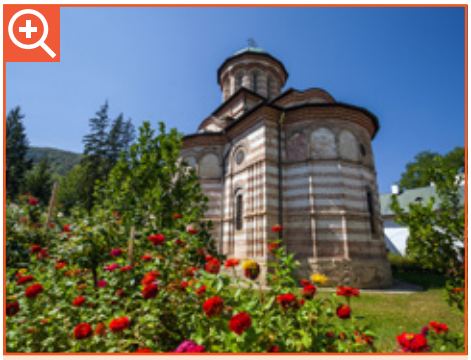

Fig. 2. Mănăstirea Cozia, ctitorie a domnitorului

Fig. 3. Mormântul lui Mircea cel Bătrân, mănăstirea Cozia

Fig. 4. Ruinele cetății Giurgiu, fortificație construită de Mircea cel Bătrân

Fig. 5. Ducat, monedă emisă între 1415 și 1418

Fig. 6. Cetatea de Scaun de la Târgoviște, capitala Țării Românești

- Observați și comentați imaginile din rubrica **Album istoric**.

Știm

- Mircea cel Bătrân (fig. 1) a fost unul dintre domnitorii de seamă ai Țării Românești.

Vrem să știm

- Care era întinderea statului în timpul lui Mircea cel Bătrân?
- Cum a organizat domnitorul armata și apărarea țării?
- Cum a gospodărit țara?
- Ce lupte a purtat Mircea cel Bătrân și cu cine?
- Ce a lăsat domnitorul moștenire urmașilor săi?

Izvoare istorice

„Io Mircea, mare voievod şi domn din mila şi cu darul lui Dumnezeu, stăpânind şi domnind peste toată Țara Ungrovlahiei şi a părților de peste munți, încă şi către părțile tătăreşti şi Amlaşului şi Făgăraşului, herțeg şi domnitor al Banatului Severinului şi pe amândouă părțile pe toată Podunavia, încă până la marea cea mare şi stăpânitor al cetății Dârstorului.“

Titulatura domnitorului Mircea cel Bătrân

- Ce teritoriu stăpânea domnul Țării Românești?

Lucru cu harta

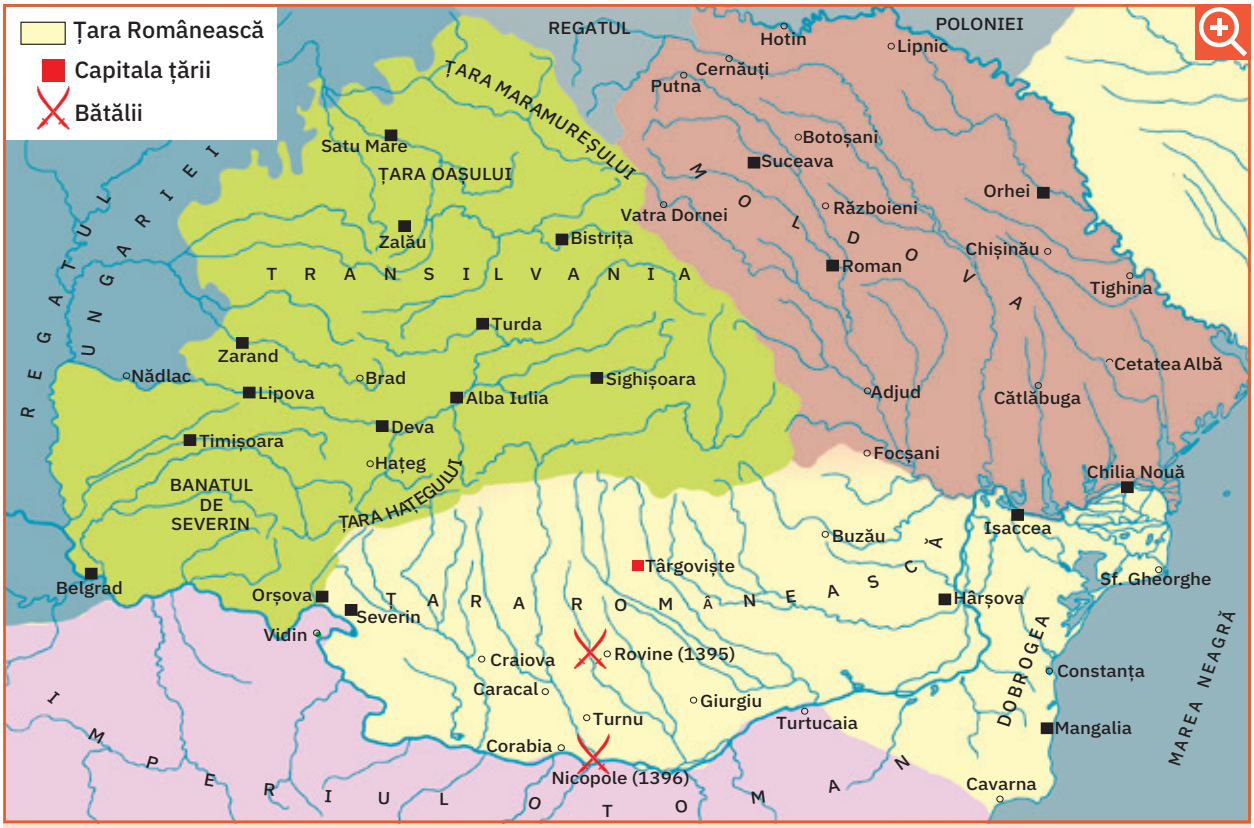

Fig. 7. Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân

- Precizați care erau limitele Țării Românești sub conducerea lui Mircea cel Bătrân.
- Localizați capitala Țării Românești.
- Numiți localitățile în care s-au purtat lupte.

Izvoare istorice

„Asupra acestui Mircea [...], Baiazid, trecând Istrul, mergea înainte robind țara.
Dar Mircea, strângând oastea țării, nu și-a făcut planul să vină asupra lui să dea lupta, ci cu multă grijă și-a pus la adăpost femeile și copiii. După aceea se ținea şi dânsul cu armata pe urma lui Baiazid prin pădurile de stejar ale țării, care sunt multe şi acoperă în toate părțile țara, să nu fie uşor de umblat pentru duşmani şi nici lesne de cucerit.“

Laonic Chalcocondil, cronicar bizantin

- Ce strategie a adoptat Mircea cel Bătrân pentru a apăra țara?

sec. XIV			sec. XV
• Începutul domniei (1386)	• Lupta de la Rovine (1395)	• Lupta de la Nicopole (1396)	• Cedarea Dobrogei către Imperiului Otoman (1417)

Fig. 8. Repere cronologice: Domnia lui Mircea cel Bătrân (1386 – 1418)

Reținem

La sfârșitul secolului al XIV-lea, o nouă primejdie amenința întreaga Europă: expansiunea Imperiului Otoman, care, în mai puțin de un secol, a reușit să-și extindă teritoriul până în Asia și în sudul Europei până la Dunăre.

Organizarea țării

În 1386, în Țara Românească era înscăunat ca domnitor Mircea cel Bătrân, unul dintre urmașii lui Basarab I. În timpul domniei lui, statul a cunoscut o perioadă de înflorire economică, s-au dezvoltat agricultura și mineritul, iar comerțul era prosper.

Domnitorul a zidit Cetatea de Scaun la Târgoviște (fig. 6), a organizat armata și a întărit cetățile de la Dunăre (fig. 4). Anticipând primejdia, Mircea cel Bătrân a întreținut în mod abil relații diplomatice cu Polonia, Ungaria și Moldova, pentru a-și asigura apărarea în fața atacurilor venite din partea Imperiului Otoman.

Luptele pentru independență

Mircea cel Bătrân s-a confruntat cu otomanii în mai 1395, într-un loc mlăștinos, numit Rovine (fig. 9), învingându-i și reușind astfel să mențină independența țării.

În 1396, domnitorul a participat la **cruciada antiotomană** organizată de regele Ungariei. Bătălia s-a dat la Nicopole (fig. 10), iar turcii au ieșit învingători.

Spre sfârșitul domniei, Mircea cel Bătrân a fost nevoit să accepte să plătească **tribut** turcilor și a cedat Dobrogea, cu condiția ca sultanul să nu se amestece în treburile țării.

Domnitorul a murit în 1418, fiind înmormântat la mănăstirea Cozia (fig. 2), ctitoria sa.

Fig. 9. Lupta de la Rovine (1395)

Fig. 10. *Lupta de la Nicopole*, pictură de Jean Froissart

Aplicăm

1. Comparați strategia de luptă pe care românii au folosit-o la Rovine (1395) cu cea folosită în Bătălia de la Posada (1330). Completați apoi o diagramă, după modelul alăturat.

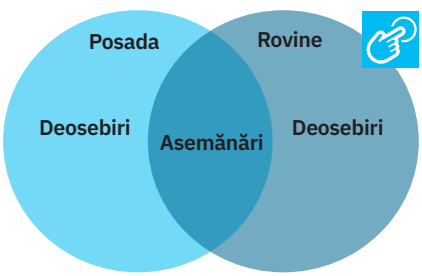

2. Scrieți cel puțin două argumente care să susțină afirmația de mai jos despre Mircea cel Bătrân.

„Principe între creștini, cel mai viteaz și mai ager la minte."

(Leunclavius, istoric german)

3. Citiți, în clasă, poezia *Scrisoarea III*, de Mihai Eminescu.

- Dramatizați întâlnirea dintre Mircea cel Bătrân și Baiazid.

Lectură

Mircea cel Mare

după Eusebiu Camilar

„În anii amintiți, 1395, de la scuturarea frunzelor, puhoaiele otomane au trecut pe la Turnu și au prins a se revărsa în sus, spre Argeș. Călărimi nemaipomenite, duiumuri pedestre, care cu poveri, toți și toate urcau spre Argeș, și sub miile de mii de copite și de pași rămânea numai pulberea, și cerul se mohora mai tare, și vânturile se tânguiau, în timp ce clopotele Țării Românești s-auzeau de la Snagov la Olt. Obcinarii urcaseră tocmai la pasurile către țara românească de peste munți, și focurile de veste chemau pământul!

Călărind în fruntea bulucurilor, Fulgerul știa din pățanii că nu-i bine să ticluiască dinainte planuri goale. Se temea de oastea Țării Românești și îl înfricoșau de-a binelea pădurile nepătrunse.

Ori dincotro se întorceau, iscoadele băteau din buze, căci nicăieri nu zăreau picior de om! Ilderim-Fulgerul clătina din cap, a îndoială, și bine făcea... căci repede de tot și-a dat seama că se află prins la ceaunele râpilor.

Din față îl izbeau călărețiii în frunte cu voievodul. Cotropitorul a poruncit bulucurilor să apuce la dreapta, însă s-au trezit în trăsnetele bolovanilor și parilor aruncați de pe creste; alți bolovani se prăbușeau din latura stângă.

Ilderim-Fulgerul a dat poruncă de grabnică întoarcere, și atunci s-a întâmplat în oastea sa un amestec și un vălmășag cumplit: coada bulucurilor s-a simțit deodată mușcată și împinsă înainte; capul întors înapoi se îngrămădea spre vălmășagul cozii, și huia codrul Deliorman! Răcnete, strigăte, mugete, nechezături, totul se amesteca și din toate părțile zbârnâiau săgețile, bufneau bolovanii; săbiile hăcuiau fără hodină și fără întrerupere, în timp ce mulțimea de dușmani se frământa în loc, înnebunită de groază în codrii înfricoșați!

Ilderim-Fulgerul își croia cale înapoi, spre Dunăre! Oștenii din garda lui îi făceau loc cu iataganele, în timp ce din arbori, de pe dâmburi, din toate umbrele codrului, moartea țâșnea. [...]

Îi tremura barba de rușine. Iată! Învinsese țări după țări, împărații i se așternuseră la picioare, cu avuțiile, cu satele și cetățile, și acum pământenii Țării Românești îl căsăpiseră!“

Activitate în perechi

• Completați schema de mai jos pe baza instrucțiunilor, folosind informațiile din lecție.

Mircea cel Bătrân

diplomat | ...

• două adjective

pregătind | ... | ...

• trei verbe

Voievodul | | | | .

• o propoziție

• cuvânt-cheie

Am învățat

• Mircea cel Bătrân a fost unul dintre apărătorii creștinătății, oprind pericolul otoman la sud de Dunăre.

Știați că ...

... mănăstirea Cozia s-a numit la început Nucet, după numele muntelui aflat în apropiere?

... sultanul turcilor, Baiazid, era supranumit Ilderim (Fulgerul)?

Vlad Țepeș (1448, 1456 – 1462, 1476)

Album istoric

Fig. 1. Vlad Țepeș, domnul Țării Românești

Fig. 2. *Vlad Țepeș și solii turci*, pictură de Theodor Aman

Fig. 3. Cetatea Poenari, construită în timpul domniei lui Vlad Țepeș

Știm

- Vlad Țepeș era nepotul lui Mircea cel Bătrân.

Vrem să știm

- Ce fel de om era Vlad Țepeș?
- Cum a apărat moștenirea primită de la bunicul său?
- La ce confruntări armate a participat?

Izvoare istorice

„Așa de mult ura răul în țara sa că, dacă săvârșea cineva vreun rău, fie hoție sau tâlhărie, sau vreo minciună, sau nedreptate, acela nu era chip să rămână viu, fie că era boier, sau preot, ori călugăr, sau om de rând.“

după *Povestiri slave*

Fig. 4. Turnul Chindiei, Târgoviște

- Ce fapte pedepsea Vlad Țepeș?
- Cum înfăptuia dreptatea voievodul?

Reținem

Vlad Țepeș a fost unul dintre urmașii lui Mircea cel Bătrân pe tronul Țării Românești. A avut trei domnii, în anii 1448, 1456 – 1462 și 1476.

A rămas în memoria poporului ca un domn care pedepsea nelegiuirile cu tragerea în țeapă, de unde i s-a spus „Țepeș“.

Organizarea țării

Voievodul a făcut eforturi pentru a întări autoritatea domnească. A fost aspru cu boierii care îl contestau, încercând să le diminueze puterea. Era convins că, fără sprijinul poporului și fără o disciplină internă riguroasă, nu se putea angaja într-o confruntare militară cu turcii.

Reținem

Luptele cu turcii

În 1462, Vlad Țepeș a respins campania turcilor prin care se urmărea cucerirea Țării Românești. A rămas faimos în istorie prin atacul de noapte asupra taberei turcești de la Târgoviște (fig. 5).

Nemulțumită de conducerea lui Țepeș, o parte a boierimii l-a trădat, domnitorul văzându-se nevoit să se refugieze în Transilvania. Regele Ungariei l-a arestat sub pretextul trădării.

Din timpul domniei lui Vlad Țepeș datează și prima atestare documentară a orașului București (1459).

Fig. 5. *Atacul de noapte*, pictură de Theodor Aman

Aplicăm

1. Precizați secolul în care a domnit Vlad Țepeș.

2. Discutați, în perechi, despre strategia de luptă a românilor, ilustrată în fragmentul de mai jos.

„[...] Folosindu-se de veșmintele câtorva căpetenii turcești pe care le-a prins în amurg, a pătruns la începutul nopții cu o mare parte a trupelor în tabăra turcească și, alergând ca un fulger în toate direcțiile, a făcut măcel."

(Nicolae de Modrussa)

3. Linia valorică

Legendele istorice relatează că Vlad Țepeș a luat măsuri aspre împotriva celor care săvârșeau nelegiuiri, devenind astfel un domnitor temut.

- Analizați situația și exprimați-vă acordul sau dezacordul cu privire la un astfel de mod de a conduce țara.
- Asociați-vă în grupuri pro și contra, argumentându-vă poziția. Cei indecișI rămân în bănci ascultând argumentele celorlalți. Când se decid asupra poziției lor, se vor alătura unuia din grupuri.
- La final, formulați concluzii.

Am învățat

- Vlad Țepeș a fost un domn destoinic și aspru, care a încercat să mențină țara independentă și să supună boierimea autorității domnești.

Ce părere aveți ...

... despre modul în care Vlad Țepeș îi pedepsea pe cei care încălcau regulile? Argumentați-vă răspunsul.

Știați că ...

... Vlad Țepeș a fost asociat cu personajul Dracula, denumire amintită în documentele vremii, pentru că tatăl său primise „Ordinul dragonului"?

... fratele său, Radu cel Frumos, a ajutat la alungarea sa, pentru a fi el înscăunat domn?

Ștefan cel Mare (1457 – 1504)

Album istoric

Fig. 1. Ștefan cel Mare, domnul Moldovei

Fig. 2. Cetatea Neamțului, întărită în vremea lui Ștefan cel Mare

Fig. 3. Steagul de luptă al lui Ștefan cel Mare

Fig. 4. Mormântul lui Ștefan cel Mare, mănăstirea Putna

Fig. 5. Mănăstirea Putna, ctitorie a domnitorului

Fig. 6. Suceava, Cetatea de Scaun a Moldovei

Știm

- Ștefan cel Mare a rămas în conștiința neamului ca un conducător neînfricat, un credincios și iubitor de frumos, precum și ca un ctitor neîntrecut.

Vrem să știm

- Când a domnit Ștefan cel Mare?
- Ce fapte de vitejie a săvârșit?
- Prin ce s-a distins domnia acestuia?
- Care au fost cele mai importante bătălii din vremea sa?
- Care sunt ctitoriile lui Ștefan cel Mare?

Descoperim

- Descrieți-l pe Ștefan cel Mare, așa cum apare înfățișat în fig. 1.
- Identificați una dintre trăsăturile construcțiilor din fig. 2 și fig. 6.

Izvoare istorice

„Într-însul găsise poporul românesc cea mai deplină și mai curată icoană a sufletului său: cinstit și harnic, răbdător fără să uite și viteaz fără cruzime, strașnic în mânie și senin în iertare, răspicat și cu măsură în grai, gospodar și iubitor al lucrurilor frumoase, fără nicio trufie în faptele sale [...].“

Nicolae Iorga, istoric

- Ce trăsături ale lui Ștefan cel Mare evidențiază istoricul?

Lucru cu harta

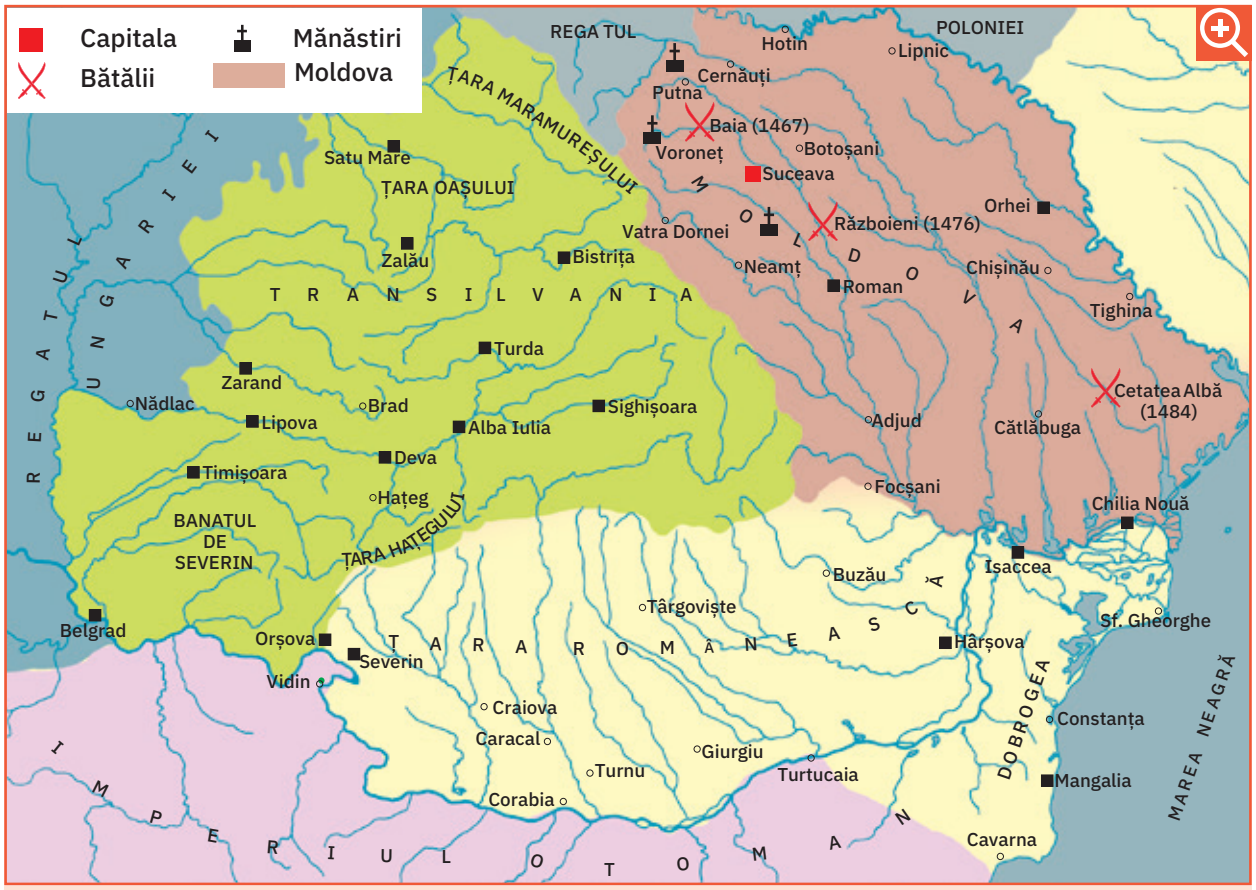

Fig. 7. Moldova în timpul lui Ștefan cel Mare

- Precizați poziția geografică a Moldovei.
- Numiți localități unde s-au purtat bătălii în timpul lui Ștefan cel Mare.
- Identificați ctitorii ale domnitorului.

sec. XV					sec. XVI
• Urcarea în scaunul domniei (1457)	• Lupta de la Baia (1467)	• Lupta de la Vaslui (1475)	• Lupta de la Războieni (1476)	• Lupta de la Codrii Cosminului (1497)	• Moartea lui Ștefan cel Mare (1504)

Fig. 8. Repere cronologice: Domnia lui Ștefan cel Mare (1457 – 1504)

Izvoare istorice

„A fost om vrednic și războinic. Căci el a învins pe Matei, regele Ungariei, într-o luptă de noapte la Baia. Pe tătari i-a alungat de multe ori. Pe Mahomed, împăratul turcilor [...], îl bătu, iar oștile cele mai mari ale dușmanului le risipi. Pe lângă aceasta îl învinse și pe regele Albert.
[...] Ștefan a fost înzestrat cu virtuți de erou, așa încât, pe drept cuvânt, merită să fie socotit printre bărbații vestiți în arta războiului.“

Wapowski, cronicar polonez

- Cu cine a purtat lupte Ștefan cel Mare?

Reținem

Ștefan cel Mare a urcat pe tronul Moldovei în anul 1457, cu sprijinul lui Vlad Țepeș, domnul Țării Românești. Era fiu de domn și se trăgea din neamul Mușatinilor.

Organizarea țării

Încă de la începutul domniei, Ștefan s-a îngrijit să sporească bunăstarea țării. Sub conducerea lui au fost încurajate agricultura, comerțul și meșteșugurile, s-au ridicat noi târguri și au fost înfrumusețate vechile așezări.

În domeniul apărării a fost preocupat de organizarea armatei și întărirea cetăților.

Bun creștin, Ștefan a ctitorit 44 de mănăstiri și de biserici, conform cronicarului Grigore Ureche, dintre care le amintim pe cele de la Voroneț (fig. 9), Putna (fig. 5), Neamț, Tazlău și Războieni.

Luptele pentru apărarea țării

Ștefan cel Mare a purtat lupte cu ungurii (Baia, 1467), cu polonii (Codrii Cosminului, 1497), cu tătarii (Lipnic, 1469) și cu turcii (Vaslui, 1475; Războieni, 1476; Șcheia, 1486). A fost însă un bun diplomat, care a urmărit să nu aibă niciodată doi dușmani în același timp.

Era un strateg neîntrecut, folosind în luptă tactica hărțuirii sau pe cea a pârjolirii (locuitorii ardeau totul în calea dușmanului sau otrăveau fântânile).

Una dintre cele mai însemnate victorii asupra turcilor a fost obținută la Vaslui, în 1475, Ștefan cel Mare stăvilind astfel pericolul ce amenința întreaga creștinătate.

Importanța domniei

În 1504, domnitorul s-a stins din viață, fiind înmormântat la mănăstirea Putna, ctitoria sa.

Domnia lui a însemnat epoca de glorie a Moldovei, o perioadă de prosperitate și stabilitate.

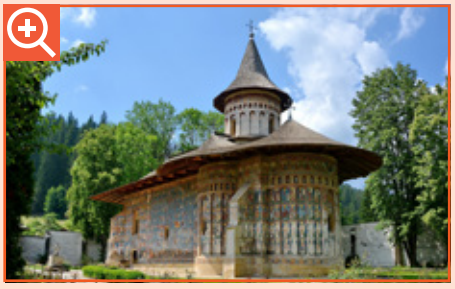

Fig. 9. Mănăstirea Voroneț

Fig. 10. Stema Moldovei, mănăstirea Putna

Aplicăm

1. Răspunde – Aruncă – Întreabă

Lucrați în grupuri de cinci – șase elevi. Un elev formulează o întrebare în legătură cu conținutul lecției. Lansează o minge către un alt elev care trebuie să formuleze răspunsul la întrebare, apoi adresează altui coleg o întrebare. Jocul continuă. Cine nu știe să răspundă iese din joc.

2. Citiți fragmentul de mai jos.

„Pe Ștefan-Vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere la mănăstirea Putna, care era zidită de dânsul.“

(Grigore Ureche, cronicar)

- Ce sentimente dovedesc „jalea“ și „plângerea“?
- Cum se justifică sentimentele poporului față de domn?

3. Observați harta Luptei de la Vaslui (fig. 11).

• Citiți textul.

Se spune că era o zi de iarnă cețoasă. Turcii au străbătut locuri pustiite, ajungând într-o vale îngustă, mlăștinoasă, situată între dealuri cu păduri.

Moldovenii au sunat atacul din bucium, în vale. Crezând că acolo se află grosul oștirii, turcii s-au năpustit în direcția sunetului. Au fost însă loviți din laterale și din spate.

• Simulare de caz

Lucrați în grup. Răspundeți la întrebări.

• De ce credeți că au adoptat moldovenii această tactică?

• Voi ce strategie ați fi folosit dacă ați fi fost în locul lor?

• A avut vreo însemnătate această victorie? Motivați.

Expuneți rezultatele activității în fața clasei. Discutați în clasă și realizați un **inventar de idei**.

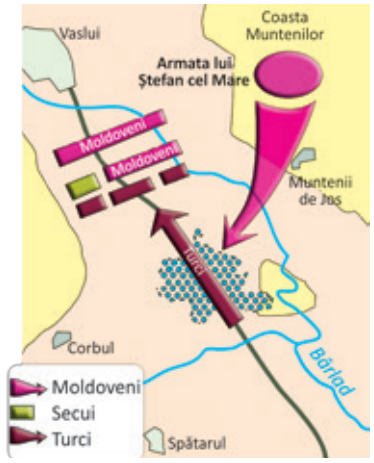

Fig. 11. Harta Luptei de la Vaslui (10 ianuarie 1475)

Vrem să știm mai mult

Se spune despre Ștefan cel Mare că a construit câte o biserică sau o mănăstire în cinstea fiecărei victorii obținute în luptele purtate. Dintre acestea putem aminti: mănăstirea Voroneț (fig. 9), inclusă în Patrimoniul UNESCO, unică în lume prin pictura sa exterioară de culoare albastră; mănăstirea Neamț (fig. 12); mănăstirea Războieni (fig. 13) și mănăstirea Putna.

Pe lângă dimensiunile impunătoare, mănăstirea Neamț a reprezentat încă de la întemeiere un important centru de cultură: bibliotecă, tipografie și școală de caligrafi, precum și școală de pictură.

Mănăstirea Războieni a fost ridicată pe locul gropii comune a ostașilor moldoveni care și-au pierdut viața în lupta din locul cu același nume (1476).

Construcția mănăstirii Putna (fig. 5), lăcașul unde domnitorul și-a găsit odihna veșnică, a început în anul 1466 și s-a încheiat trei ani mai târziu cu sfințirea sa.

Fig. 12. Mănăstirea Neamț

Fig. 13. Mănăstirea Războieni

Am învățat

• În timpul domniei lui Ștefan cel Mare, Moldova și-a păstrat independența.

• Domnia lui Ștefan cel Mare a însemnat o perioadă de înflorire și progres.

• Din vremea sa datează unele dintre cele mai frumoase biserici și mănăstiri din Moldova.

Portofoliu

• Realizați o mapă cu imagini care să înfățișeze ctitorii ale lui Ștefan cel Mare. Prezentați mapa în fața colegilor.

Iancu de Hunedoara (1441 – 1456)

Album istoric

Fig. 1. Iancu de Hunedoara, voievodul Transilvaniei

Fig. 2. Castelul Huniazilor, numit și al Corvinilor

Fig. 3. Încăpere din castelul Huniazilor

Fig. 4. Castelul Huniazilor, turn și zid întărit

Fig. 5. Blazonul familiei Corvin

Fig. 6. Statuia regelui Matei Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara

Știm

- Iancu de Hunedoara a fost voievod al Transilvaniei în Evul Mediu.

Vrem să știm

- Ce fapte de vitejie a săvârșit Iancu de Hunedoara?
- Cum a sfârșit voievodul?

Descoperim

- Descrieți castelul, așa cum apare ilustrat în fig. 2 și fig. 4.
- Identificați obiectele ilustrate în încăperea castelului din fig. 3.
- Priviți blazonul familiei Corvin (fig. 5) și identificați elementele care îl alcătuiesc.

Izvoare istorice

„Era pe atunci în regat un ostaș cu suflet mare, născut în sânul unei nobile și vestite familii de peste munți. Se numea Iancu de Hunedoara și era om războinic și născut pentru a purta armele.
Într-atâta a devenit de vestit, încât de la slujbele mărunte cu care fusese răsplătit încă de tânăr s-a ridicat până la rangul de voievod al Transilvaniei.“

Ioan Thuróczi, cronicar

Lucru cu harta

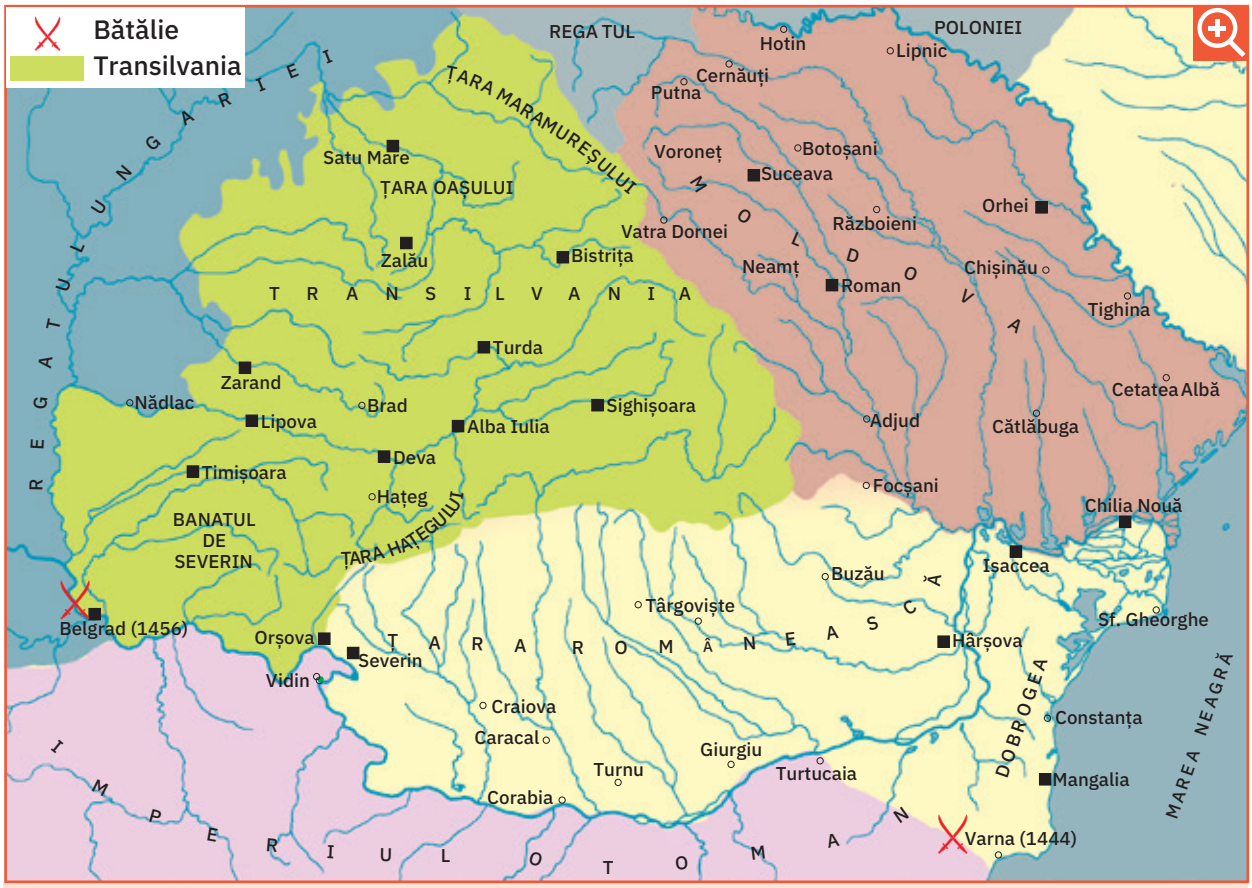

Fig. 7. Transilvania în timpul lui Iancu de Hunedoara

- Precizează poziția Imperiului Otoman față de țările române.
- Indică locul unde se află castelul lui Iancu de Hunedoara.

sec. XV			
• Iancu devine voievod al Transilvaniei (1441)	• Lupta de la Ialomița (1442)	• Înfrângerea de la Varna (1444)	• Lupta de la Belgrad (1456)

Fig. 8. Repere cronologice: Domnia lui Iancu de Hunedoara (1441 – 1456)

Izvoare istorice

„Asupra Belgradului a pornit război Mahomed al II-lea... Năvălind în fața orașului a început împresurarea [...] și bătea cu tunurile zidul și ienicerii trăgeau cu arcul [...].
Se pare că i-a oprit molima ce a dat în tabără. Și însuși Iancu a fost rănit așa și nu cu mult mai târziu a murit.“

Laonic Chalcocondil, cronicar

- Cu ce mare putere a epocii s-a confruntat Iancu de Hunedoara?
- Care a fost consecința acestei confruntări militare?
- Cum a sfârșit voievodul român?

Reținem

În secolul al XV-lea, contextul internațional a fost marcat de amenințarea pe care o reprezenta pentru statele creștine prezența în zona Dunării a Imperiului Otoman. Totodată, în prima jumătate a secolului, Moldova și Țara Românească fuseseră tulburate de lupta boierilor pentru domnie.

În Transilvania s-a ridicat în fruntea luptei antiotomane Iancu de Hunedoara, fiul lui Voicu Corvin, un cneaz român de prin părțile Hunedoarei. Regele Ungariei îl răsplătise pentru faptele lui, dăruindu-i moșia și castelul de la Hunedoara (fig. 2).

Iancu a fost numit voievod al Transilvaniei de către regele Ungariei.

Organizarea frontului antiotoman

Iancu de Hunedoara a organizat o oaste numeroasă, pe care a înzestrat-o cu tunuri. A încheiat alianțe cu domnul Moldovei și cu cel al Țării Românești, unind sub comanda sa oștirile române.

O importantă victorie împotriva turcilor a obținut-o pe râul Ialomița (1442), iar în anul 1456, la Belgrad (fig. 10), a obținut o altă mare victorie, învingând oastea condusă de sultanul Mahomed al II-lea, reușind astfel să oprească înaintarea otomană. Despre această bătălie s-a spus că „a decis soarta lumii creștine.“

Sfârșitul voievodului

La scurt timp după victorie, Iancu s-a îmbolnăvit de ciumă și a murit. A fost înmormântat în Catedrala Catolică din Alba Iulia (fig. 9), iar pe piatra sa de mormânt au fost scrise cuvintele: „S-a stins lumina lumii.“

Fig. 9. Catedrala Catolică din Alba Iulia

Aplicăm

1. Explicați însemnătatea cuvintelor scrise pe mormântul lui Iancu de Hunedoara.

2. Citiți fragmentul din scrisoarea papală trimisă voievodului, la Belgrad.

„Mântuitor al creștinătății trebuie să te socotim pe tine, fiul nostru, atletul cel mai puternic, azi singurul luptător al lui Christ.“

• Realizați o compunere în care să ilustrați importanța luptei antiotomane conduse de Iancu de Hunedoara.

3. Căutați informații din diferite surse despre Castelul de la Hunedoara și întocmiți o fișă de prezentare a acestuia.

Fig. 10. Bătălia de la Belgrad, pictură din secolul al XIX-lea

Activitate în echipă

• Recitiți textul din rubrica **Reținem**, marcând în dreptul informațiilor următoarele simboluri:

✓ – pentru informații cunoscute;
− – pentru informații care diferă de ceea ce știați;
+ – pentru informații noi;
? – pentru informații insuficient lămurite.

• Completați un tabel asemănător celui dat.
• Discutați și concluzionați în cadrul grupului. Expuneți rezultatul activității voastre și observați rezultatele celorlalte echipe. Structurați concluziile și notați-le pe tablă.

✓	+	−	?
...	...	...	...

Lectură

Neamul Corvinilor

după Mihail Drumeș

„În aceeași vreme, pe drumurile prăfuite și pe câmpiile arse de soare ale Serbiei, printre munții amenințători, ocolindu-i uneori, înainta spre cetatea Belgradului oștirea, câtă frunză și iarbă, a lui Mahomed. Iar pe Dunăre, dinspre Porțile de Fier, pluteau în sus, spre aceeași cetate, în bătaia regulată a lopeților, aproape trei sute de vase turcești, încărcate cu vechii luptători de la Constantinopol, obișnuiți să sară zidurile de cetăți pe scări proptite în năvi de lemn.

Când Iancu primi vestea, în castel, la Hunedoara, că turcii începuseră să lovească zidurile Belgradului dinspre miazăzi, trimise vorbă călugărului Iancu de Capistrano, care se afla cu un corp de cruciați la Lugoj, să coboare spre Dunăre.

Iancu nu putea crede ca Mahomed să nu fi folosit și oștirea pe care o avea în Țara Românească, trimițând-o pe Dunăre, pe la Porțile de Fier, împotriva Belgradului. Nerăbdător, pesemne, turcul pornise împotriva cetății înainte de sosirea vaselor sau își păstra oștirea din nave pentru o lovitură neașteptată și hotărâtoare [...]

Abia când ajunse la Belgrad, Iancu află de la cumnatul său marea veste. Numai că șase zile înainte, creștinii, prinzând de veste că aproape trei sute de vase urcau cu armie turcească dinspre răsărit, le ațineră calea cu cele două sute de nave la ostrovul de la Salankemen și-i loviră pe neașteptate, în puterea nopții, din două părți. Cum navele creștinilor, duse de valuri, lunecau mai iute, pe când turcii trebuiau să lupte și cu împotrivirea apei, până la ziuă mâncară o bătaie cruntă. Luntrile păgâne fură sparte și înecate, iar dușmanii care scăpaseră de înec abia ajunseră pe malul sârbesc, unde o rupseră la fugă spre miazăzi.

Iancu și căpeteniile oștirii țineau necontenit sfat.

— Cine se-ncumetă să iasă din cetățuie și să dea fuga până la ostrov, unde stau pitite bărcile noastre? întrebă Iancu încruntat.

Nu voia să lase turcilor o biruință prea ușoară și ținea să-și dea capul cu prețul cel mai scump.

Căpeteniile se priviră cu uimire, căci erau bărbați obișnuiți mai mult să poruncească.

— Dacă nu cutează nimeni, voi cuteza eu! zise Iancu și ridică mai sus coiful care-i acoperea fruntea.“

• Selectați, din text, informații pentru a completa un tabel asemănător celui dat.

Pregătirile turcilor	...
Pregătirile românilor	...

• Citiți textul și formulați întrebări care să înceapă cu unul dintre cuvintele din schema alăturată.

Steluța întrebărilor

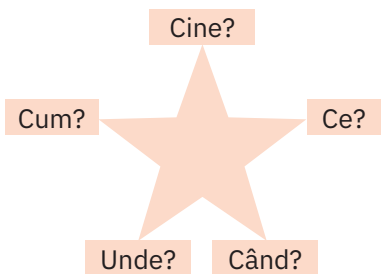

Am învățat

• Iancu de Hunedoara a organizat frontul antiotoman, oprind înaintarea Imperiului Otoman la Dunăre.

Știați că ...

... Iancu de Hunedoara a sprijinit urcarea pe tron a lui Vlad Țepeș în Țara Românească și a lui Bogdan al II-lea în Moldova?

... Matei Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, a fost rege al Ungariei?

Mihai Viteazul (1593 – 1601)

Album istoric

Fig. 1. *Mihai Viteazul*, pictură de Mișu Popp

Fig. 2. Biserica Mihai-Vodă din București, ctitorie a domnitorului

Fig. 3. Statuia lui Mihai Viteazul, Piața Universității din București

Fig. 4. *Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia*, pictură de Stoica Dumitrescu

Fig. 5. Sigiliul cu stema lui Mihai Viteazul

Fig. 6. *Bătălia de la Călugăreni*, pictură de Theodor Aman

Știm

- Mihai Viteazul a fost domnul care a unit pentru prima dată țările române.

Descoperim

- Descrieți sigiliul lui Mihai Viteazul (fig. 5).
- Ce reprezintă fiecare simbol de pe el?

Vrem să știm

- Cine a fost Mihai Viteazul?
- Cu cine a purtat lupte? De ce?
- Care era visul domnitorului?
- Cum a fost înfăptuit acest vis?
- Care au fost urmările acestui act istoric?

Izvoare istorice

„Io Mihail Voievod, cu mila lui Dumnezeu, domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei.“
Titulatura domnitorului Mihai Viteazul

„Era nevoie neapărat în clipa aceea de o acțiune eroică de ispravă măreață care să cutremure inimile păgânilor [...] Atunci, mărinimosul Ion Mihai, invocând ocrotirea salvatoare a Mântuitorului, a smuls o secure sau suliță ostășească și a pătruns el însuși în șirurile sălbatice ale dușmanilor [...] și luptând bărbătește s-a întors nevătămat.“
Baltazar Walter – Despre Bătălia de la Călugăreni (13 august 1595)

Lucru cu harta

Fig. 7. Țările române sub domnia lui Mihai Viteazul

- Numește teritoriile stăpânite de Mihai Viteazul după Unirea din 1600.
- Precizează numele unor localități unde s-au desfășurat lupte sub conducerea voievodului.

sec. XVI				sec. XVII
• Începutul domniei lui Mihai Viteazul (1593)	• Lupta de la Călugăreni (1595)	• Înfrângerea de la Șelimbăr (1599)	• Alungarea lui Ieremia Movilă din Moldova (1600)	• Uciderea lui Mihai Viteazul (1601)

Fig. 8. Repere cronologice: Domnia lui Mihai Viteazul (1593 – 1601)

Izvoare istorice

„Un bărbat ales, vestit și lăudat prin frumusețea trupului său, prin virtuțile lui mari și felurite, dragostea de patrie, îngăduitor către semeni, omenia către cei de jos, dreptate către toți deopotrivă, prin sinceritate, statornicie și dăruirea ce împodobeau mult lăudatul său caracter [...]“

Nicolae Bălcescu

- Grupați trăsăturile domnitorului ilustrate în fragmentul de mai sus, într-un tabel asemănător celui dat.

Trăsături fizice	Trăsături sufletești
...	...

Reținem

Contextul internațional din a doua jumătate a secolului al XVI-lea nu era tocmai favorabil celor trei țări românești. Moldova și Țara Românească plăteau tribut turcilor, iar în centrul Europei se ridicase o altă putere care amenința cu extinderea dominației asupra Transilvaniei: Imperiul Habsburgic (Austriac).

Începuturile domniei lui Mihai Viteazul

În 1593, pe tronul Țării Românești a fost înscăunat domn Mihai Viteazul. El a refuzat să mai plătească tribut turcilor și a încheiat alianțe cu statele vecine pentru a se apăra în fața primejdiilor din afară.

Luptele antiotomane

Mihai Viteazul s-a confruntat cu turcii, obținând victorii asupra acestora la București, Giurgiu și Brăila, însă una dintre cele mai importante lupte s-a dat la Călugăreni, în 1595, într-un loc mlăștinos de pe malul Neajlovului. Învingându-i pe turci, Țara Românească și-a redobândit independența.

Înfăptuirea Unirii din 1600

Cea mai mare dorință a lui Mihai Viteazul a fost **unirea** tuturor românilor într-un singur stat puternic și independent.

În 1599, a trecut Carpații și l-a înfrânt, la Șelimbăr, pe principele Transilvaniei. Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia a fost primită cu entuziasm de locuitorii orașului (fig. 4).

În 1600, a pătruns în Moldova și l-a alungat pe Ieremia Movilă, care se închinase polonilor, reușind astfel să înfăptuiască prima unire politică a celor trei țări române.

Actul din 1600 nu a durat pentru că în 1601 Mihai Viteazul a fost ucis mișelește pe Câmpia Turzii.

Fig. 9. *Oastea lui Mihai Viteazul*, pictură de Gheorghe Tattarescu

Fig. 10. Uciderea lui Mihai Viteazul, gravură

Fig. 11. Basorelief reprezentându-l pe Mihai Viteazul

Aplicăm

1. Notați etapele înfăptuirii primei uniri a țărilor române.
Plasați-le pe o axă a timpului.
2. Explicați semnificația actului istoric din 1600.
3. Precizați motivele pentru care Mihai Viteazul a fost numit:

„Un atât de mare principe creștin [...], printre cei mai mărinimoși, mai viteji și mai înțelepți principi".
Cronică italiană

Lectură

Mihai și călăul

după Boris Crăciun

„Pe când domn al Munteniei era Petru Cercel, fratele său, Mihai devenise ispravnic în Mehedinți și apoi ban al Craiovei. Așa de vrednic era banul Mihai, încât, și după înlocuirea lui Petru Cercel de la domnie cu Alexandru Bogdan, rămase în scaunul Băniei [...]

Când află Vodă Alexandru (numit apoi cel Rău) de iubirea tuturora față de Mihai, se temu să nu-i ia tronul. Înscenă o jalbă pe care ar fi trimis-o banul Mihai turcilor și porunci:

— Să fie prins și adus la București, pentru judecată și osândă! Să i se taie capul, în fața mulțimii, pentru trădare!

Banul Mihai, legat în lanțuri, mergea spre eșafod. Trecând spre București pe lângă o biserică, osânditul ceru să intre înăuntru, ca să se spovedească lui Dumnezeu înainte de moarte. În biserică s-a rugat la icoana Sfântului Nicolae.

— N-am trădat, Doamne! șopti el. N-am făcut nicio jalbă [...]

Când ajunse la eșafod, se sui curajos. Nu plângea, nu se văita. Numai se uita crunt la călău, care-l privea trăsnit.

Mihai își așeză capul pe butuc. În acea clipă, călăul aruncă securea din mână și țipă:

— Nu pot să-l ucid pe acest om! Nu pot să-l ucid!

Călăul recunoscuse în Mihai pe omul care-l scăpase odată de la moarte și nu putea să-l omoare pe binefăcătorul său. El o rupse la fugă prin mulțime [...]

Toată lumea, boieri și orășeni, văzuse în întâmplare mâna lui Dumnezeu, care știa că banul Mihai nu era vinovat de trădare.

— Trăiască banul Mihai! Să fie iertat! strigau toți, ducându-l cu alai la Curtea domnească și cerând lui Vodă Alexandru să-l elibereze.

Mai de voie, mai de nevoie, domnitorul îl iertă și-l trimise din nou ban al Craiovei.

Când deveni, mai târziu, domnul țării, Mihai a poruncit să se înalțe o biserică măreață la București, în amintirea acelei întâmplări.“

Aplicăm

Activitate în echipă

- Lucrați împărțiți în patru echipe.
- Fiecare echipă completează câte un **cadran** după modelul de mai jos.

Motivați atitudinea călăului față de banul Mihai.	Justificați motivele înălțării bisericii pe Dealul lui Mihai-Vodă.
Identificați calitățile domnitorului.	Realizați un portret al domnitorului.

Am învățat

- Unirea politică a țărilor române în 1600, sub Mihai Viteazul, reprezintă una dintre cele mai strălucite pagini de istorie a românilor în Evul Mediu.

Știați că ...

... în timpul campaniei antiotomane din 1595, Bucureștiul a ars aproape în întregime?
... trupul lui Mihai Viteazul se află într-un loc necunoscut, în pământul Transilvaniei?
... la Șelimbăr s-a ridicat o troiță comemorativă pe locul bătăliei din 1599?

Transilvania – spațiu multietnic. Sat și oraș în Evul Mediu. Despre personalitățile minorităților

Album istoric

Fig. 1. Casă țărănească

Fig. 2. Interior dintr-o casă țărănească

Fig. 3. Obiecte dintr-o locuință rurală

Fig. 4. Cetatea Râșnov, loc de refugiu și de apărare în timpul atacurilor

Fig. 5. Castelul Bran, inițial o cetate militară de apărare

Fig. 6. Îmbrăcăminte tradițional populară

Știm

- În secolul al XIII-lea, voievodatul Transilvaniei a fost cucerit de regalitatea maghiară, care pentru a-și menține stăpânirea în zonă i-a colonizat pe sași și secui.

Vrem să știm

- Cum au conviețuit românii cu ungurii, sașii și secuii?
- Cum erau organizate orașele și satele în Evul Mediu?
- Care erau ocupațiile locuitorilor?
- Ce personalități ale minorităților s-au distins?

Descoperim

1. Descrieți înfățișarea unei case țărănești din Evul Mediu, atât la exterior (fig. 1), cât și la interior (fig. 2 – 3).
2. Comparați construcțiile din fig. 4 și 5. Ce asemănări observați? Dar deosebiri?
3. Descrieți portul românilor ilustrat în fig. 6.

Lucru cu harta

Fig. 7. Orașe medievale românești

- Numiți principalele orașe medievale din cele trei voievodate românești (fig. 7).
- Comparați orașele din Țara Românească și Moldova cu cele din Transilvania. Ce observați?

Izvoare istorice

„Sibiul, capitala celor șapte scaune săsești, este clădit [...] pe coastele unui deal. În locul cel mai înalt al orașului se află un izvor [...]. Pe unde se intră în oraș, venind dinspre apus, pătrunde un braț al râului Cibin [...]. De brațul acesta sunt acționate morile de grâne și celelalte mori din cuprinsul zidurilor făcute pentru folosința orășenilor. Mare și puternic este acest oraș, și nu numai împodobit cu clădiri măreațe, ci și înfloritor de toate negoțurile și de alte bogății.“

Nicolaus Olahus, cărturar român

sec. XIII	sec. XIII			sec. XIV		sec. XV
Prima atestare documentară a orașului						
• Sibiu (1191)	• Timișoara (1266)	• Cluj (1275)	• Curtea de Argeș (1290)	• Suceava (1388)	• Târgoviște (1396)	• Iași (1408)

Fig. 8. Repere cronologice: Atestări documentare ale orașelor

Reținem

Principala bogăție a societății medievale românești era pământul. Cei mai mulți locuitori trăiau la sate, practicând agricultura și creșterea animalelor, apicultura, meșteșugurile și, în unele zone, mineritul.

Satul a constituit un element de continuitate a românilor pe teritoriile celor trei voievodate. El cuprindea biserica, în jurul căreia erau dispuse locuințele, de-a lungul unei uliță sau două. La marginea așezării se aflau terenurile (loturile) agricole, pășunea, pădurea și apele, care erau utilizate în comun.

Fig. 9. Locuință din zona satului

La început, fiecare familie avea o gospodărie și o bucată de pământ pe care îl muncea, bucurându-se de roadele acestuia.

Cu timpul, unii țărani și-au pierdut pământul în favoarea nobililor sau boierilor, ei fiind obligați să muncească pe moșiile celor bogați și să le plătească acestora o parte din produsele obținute și bani.

Țăranii liberi au continuat să-și lucreze singuri pământul.

Orașul sau *târgul* a apărut la întretăierea drumurilor comerciale și pe marile râuri. Construcțiile din orașe erau mai mari și mai frumoase decât cele din sate, unele dintre ele fiind făcute din piatră.

Unele orașe au fost reședințe domnești: Suceava, Iași, Târgoviște, Curtea de Argeș.

Locuitorii se ocupau cu meșteșugurile și cu negoțul. Uneori se organizau târguri sau **iarmaroace**, unde se vindeau și se cumpărau produse.

Cu deosebire în Transilvania, orășenii erau organizați în **bresle** meșteșugărești.

În Moldova și Țara Românească, alături de români trăiau greci, armeni și evrei. În Transilvania, populația românească trăia doar la sate, orașele fiind locuite de maghiari, secui și sași.

În statul medieval, cea mai mare putere o avea domnul sau voievodul. Acesta era conducătorul oștii și mare proprietar de pământ. Era ajutat în conducerea statului de un sfat al țării, alcătuit din marii boieri.

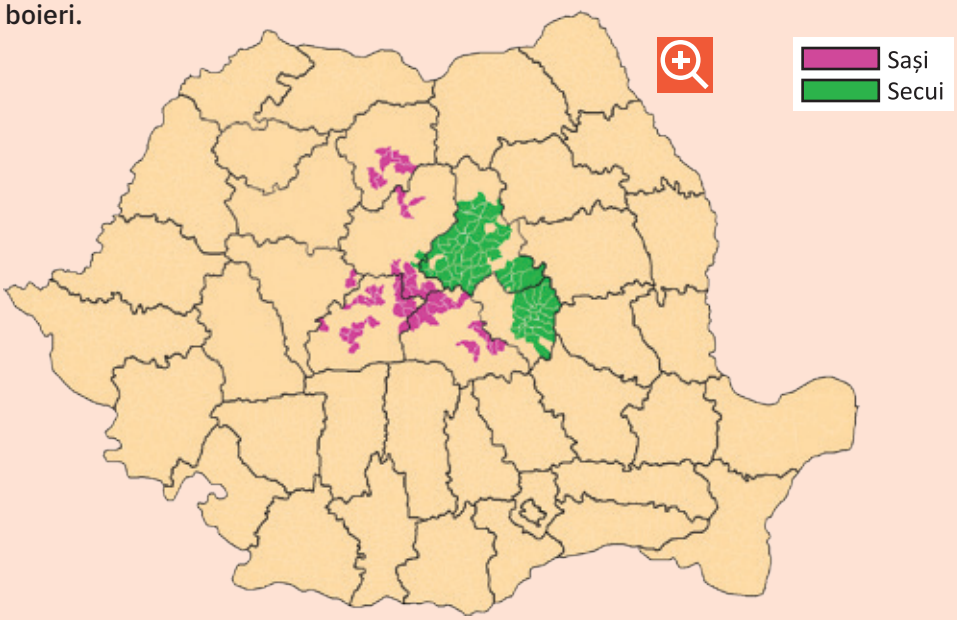

Fig. 10. Distribuția sașilor și a secuilor în Transilvania

Reținem

Așezările săsești se concentrau în zonele Sibiului, Brașovului, Bistriței și au avut la început un rol de apărare a trecătorilor din Carpați. În zona Bihorului și în estul Transilvaniei s-au așezat secuii (fig. 10).

Sașii și secuii s-au dovedit a fi meșteșugari pricepuți, înființând orașe prospere. Ei s-au bucurat de diverse privilegii, cum ar fi scutiri de taxe din partea regilor Ungariei.

Sașii și secuii au trăit în bună înțelegere cu românii, participând împreună la revolte. Astfel s-a remarcat, în 1514, Gheorghe Doja, un mic nobil secui, care a condus o răscoală a țăranilor care cereau desființarea obligațiilor față de marii proprietari de pământ.

Sighișoara

Cetate construită de sași în secolul al XIII-lea, era întărită cu trei rânduri de ziduri groase pentru apărare, avea 14 turnuri (dintre care s-au păstrat 9) și două porți de acces. Turnul cu Ceas, construit în 1300, este înalt de 64 m și are un mecanism cu clopote care acționează, la oră fixă, șapte figurine ce reprezintă zeii care au dat numele zilelor săptămânii.

Cetatea adăpostește casa în care s-a născut Vlad Țepeș, domnul Țării Românești.

Aplicăm

- Citiți textul de la rubrica **Reținem**, cu creionul în mână, delimitându-l în fragmente logice.
- Identificați sensul termenilor necunoscuți, prin raportare la enunțurile date.
- Organizați informațiile într-o schemă asemănătoare celei de mai jos.

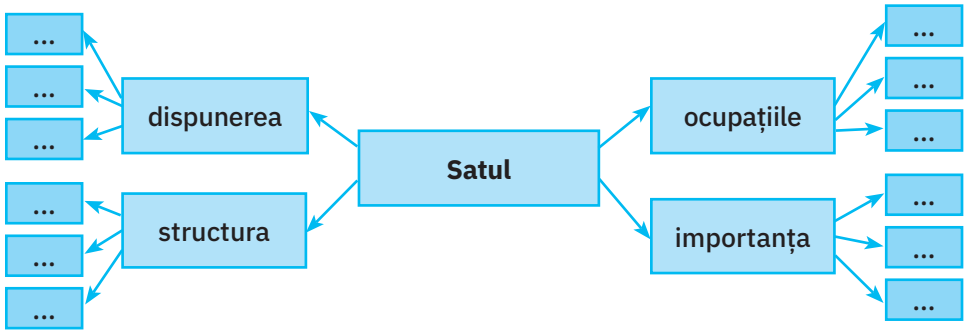

- Procedați asemănător și în cazul informațiilor despre oraș.

Am învățat

- Satul și orașul au avut roluri distincte în Evul Mediu.
- În Transilvania, populația românească, deși majoritară, era lipsită de drepturi.
- Minoritățile au trăit în înțelegere cu românii, apărând țara și contribuind la progresul acesteia.

Activitate transdisciplinară

- Vizitați o cetate medievală sau un castel din apropierea zonei în care locuiți.
- Lucrați în grup. Întocmiți un jurnal al vizitei, care să cuprindă:

– informații despre anul construcției, materialele utilizate, dispunerea și destinația încăperilor, rolul construcției și evenimentele care au legătură cu construcția studiată;
– un plan al construcției.

- Reproduceți, în miniatură, castelul/cetatea, folosind diferite materiale.
- Prezentați machetele în clasă și apreciați-le după criterii prestabilite.

1. Ordonați cronologic evenimentele ilustrate.
Plasați-le pe o axă a timpului.

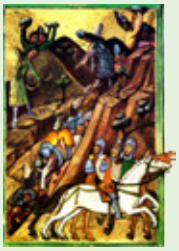

2. Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri, notând A (adevărat) sau F (fals).
- Întemeietorul Țării Românești a fost Basarab I.
- După cucerirea Transilvaniei, ungurii au părăsit voievodatul.
- Cea mai importantă luptă antiotomană din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân a fost la Rovine în 1395.
- Mihai Viteazul a realizat prima unire a celor trei țări române.
- Vlad Țepeș era nepotul lui Mircea cel Bătrân.
- Limba română este de origine slavă.

3. Realizați corespondența între ctitoriile ilustrate și numele ctitorilor.

A

B

C

D

Ștefan cel Mare	Bogdan	Iancu de Hunedoara	Mircea cel Bătrân

4. Transcrieți schema pe caiet, apoi completați enunțurile.

Romanizarea Daciei
- s-a realizat prin:
  - colonizarea teritoriului cucerit cu locuitorii din ...
  - folosirea, ca limbă oficială, a ...
  - conviețuirea ...
- a contribuit la:
  - întrepătrunderea civilizațiilor ...
  - formarea ...
- a continuat și după ...

5. Construiți un rebus în care să folosiți cuvintele de mai jos.

imperiu	cetate	templu	independență	romanizare	voievodat	domn

6. Citiți textul și răspundeți la cerințe.

„De la cucerirea Daciei de către romani până la întemeierea celor dintâi voievodate române se scurseră pe lung firul timpului mai bine de o mie de ani.

În aceste zece veacuri ale trecutului depărtat se plămădi poporul românesc prin amestecul romanilor cu băștinașii daci. Această zămislire nu se făcu în tihnă, căci, începând cu veacul al IV-lea, nenumărate seminții barbare din răsăritul depărtat trecură pe-aici valuri-valuri, ca peste o statuie de piatră. Ostrogoți, sarmați, roxolani, vizigoți, avari, huni și alte felurite neamuri asiatice lăsară în urmă jale și moarte, dar și unele semne [...].

Amestecându-se oștenii cu băștinașii, dacii luară obiceiurile romanilor și romanii pe cele ale dacilor și iaca că, din veac în veac, ieși un neam nou, al nostru, al românilor.“

Mihail Drumeș, *Povestea neamului românesc*

- Transcrieți informațiile care arată unde, când și cum s-a format poporul român.
- Numiți populațiile migratoare amintite în text.
- Dați exemple de „semne“ pe care le-au lăsat migratorii la trecerea lor peste aceste teritorii.

7. Observați harta.

- Menționați numele coloniilor grecești de pe țărmul Mării Negre.
- Identificați numele unor râuri ale căror denumiri sunt moștenite din limba geto-dacă. Ce dovedește păstrarea acestora?

8. Descrieți, într-un scurt text, una dintre luptele românilor pentru independență.

Precizați: anul și locul desfășurării luptei; conducătorul oștii române; strategia de luptă a românilor; caracteristicile geografice ale locului bătăliei; rezultatul luptei și urmările acesteia.

Îmi place să învăț la istorie!
Jocuri didactice recapitulative

• Se formează echipe de câte cinci elevi.

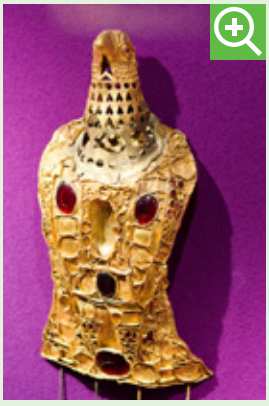

Fig. 1. Fibulă din tezaurul de la Pietroasa

1. Adevărat sau fals?

O echipă formulează enunțurile, celelalte echipe răspund.
Se notează răspunsurile corecte.
Câștigă echipa care acumulează cât mai multe puncte.
Exemple:

Grecii se numeau și eleni.	Adevărat!
Roma aparținea Greciei.	Fals!
Strămoșii noștri sunt dacii și romanii.	Adevărat!

2. Descoperă cuvintele!

Învățătorul va scrie, pe fișe, șiruri de cuvinte și va formula sarcinile.
Pentru fiecare rezolvare corectă și completă se vor acorda 10 puncte.
Echipa care nu descoperă toate cuvintele indicate va fi depunctată.
Va câștiga echipa cu punctajul cel mai mare.
Exemple:

• Descoperiți cuvintele de origine latină din enumerarea de mai jos:

moș, om, patrie, pirați, câmp, varză, brad, aprig, timp, înger, răbdare, pâine, plug, frate, căciulă, gâscă.

• Procedați la fel și pentru cuvintele de origine slavă sau dacă.

• Descoperiți cuvintele care denumesc tipuri de construcții romane din enumerarea:

castru, bordei, bazilică, apeduct, vatră, temple, săteni, băi publice, amfiteatru.

3. Ce știu despre ...?

Fiecare echipă își alege câte un reprezentant.
Într-un săculeț, învățătorul va introduce jetoane cu numele unor localități, monumente, tezaure etc. legate de perioada istorică studiată.
Reprezentantul echipei extrage un jeton și anunță denumirea înscrisă pe acesta.
Membrii echipei vor formula câte un enunț legat de denumirea de pe jeton.
Exemple:

• Sarmizegetusa:
– capitala Daciei, sub conducerea lui Burebista și Decebal;
– cetate cu ziduri groase și valuri de pământ;
– avea un sanctuar și un disc solar;
– aici s-a dat lupta hotărâtoare pentru cucerirea Daciei.

• Roma;
• Columna lui Traian;
• Cloșca cu puii de aur etc.

Fig. 2. Columna lui Traian

• Colectivul de elevi se organizează în echipe.

4. Despre cine s-a spus că era ...?

Învățătorul pregătește pe fișe citate (cunoscute de elevi) despre personalități din Evul Mediu.

Fiecare echipă va trebui să recunoască personalitatea descrisă.

Un răspuns corect aduce echipei 10 puncte.

Exemplu:

„... principe între creștini, cel mai viteaz și mai ager la minte."

(Mircea cel Bătrân – fig. 3)

Fig. 3. Mircea cel Bătrân

5. Alfabetul istoric

Învățătorul va indica litera de început a termenilor istorici pe care îi va denumi fiecare echipă.

Denumirea unui termen se notează cu 5 puncte.

Câștigă echipa care ajunge cel mai repede la 100 de puncte.

Exemplu:

C cneaz, Călugăreni, castru, colonizare, cronologie, cronică, columnă, cetate, Cozia etc.

Fig. 4. Lupta de la Călugăreni

6. Săculețul cu surprize

Se vor pregăti în prealabil texte lacunare cu un conținut istoric. Într-un săculeț se vor introduce jetoane pe care vor fi scrise date istorice, nume de domnitori sau localități, precum și termeni istorici.

Fiecare echipă va avea sarcina de a alege răspunsurile corecte și de a le potrivi pe planșă (fișă) într-un conținut.

Orice alegere corectă va fi notată cu 10 puncte.

Exemplu:

În anul ..., Mihai Viteazul și-a așezat oastea pe malul ..., într-o luncă ... .

Oastea sa a stat ascunsă după ... .

Când armata ... condusă de ... a ajuns în apropiere, oastea românească s-a năpustit asupra ... .

Turcii ... între ei.

mlăștinoasă	dușmanilor
pădure	Sinan-Pașa
s-au măcelărit	Neajlovului
otomană	1595

Autoevaluarea

Tehnica 3 – 2 – 1. Completează enunțurile date, referindu-te la activitatea realizată.
3 – noțiunile pe care le-am consolidat sunt ... .
2 – ideile pe care vreau să le aprofundez sunt ... .
1 – priceperea/deprinderea pe care am dobândit-o este ... .

Evaluare

1. Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri, alegând adevărat (A) sau fals (F).
a. Dacia a fost cucerită în urma a două războaie cu Imperiul Roman.
b. Basarab I a obținut independența față de Polonia în urma Luptei de la Posada.
c. Mircea cel Bătrân a luptat împotriva turcilor la Rovine.
d. Unirea lui Mihai Viteazul a durat 10 ani.
e. Ștefan cel Mare este domnitorul în timpul căruia s-au construit cele mai multe mănăstiri.
f. Războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja a avut loc în Transilvania.

2. Ordonați cronologic evenimentele de mai jos.
- cucerirea Daciei de către romani;
- domnia lui Mircea cel Bătrân,
- unirea țărilor române în timpul lui Mihai Viteazul;
- așezarea grecilor în Elada;
- întemeierea statelor medievale românești;
- Bătălia de la Belgrad.

3. Completați, pe caiet, enunțurile de mai jos astfel încât să fie corecte din punct de vedere istoric.
- Încă de la întemeiere, țările române au încercat să-și păstreze ... .
- După ocuparea Transilvaniei de către ..., pe teritoriul ei au fost colonizați sașii și secuii.
- În timpul domniei lui ..., Țara Românească a avut cea mai mare întindere.
- În anul ..., Mihai Viteazul a unit cele trei țări române.
- Dacia a fost cucerită de romani în anul 106 d.H. și transformată în ... .
- Grecii au înființat, pe țărmul Mării Negre, coloniile ... .

4. Stabiliți corespondența dintre imagini și denumirile orașelor cărora le aparțin.

A

B

C

Atena	Sarmizegetusa	Roma

5. Alegeți varianta corectă de răspuns.
A. După cucerirea Daciei provincia a fost supusă unui proces de:
a. etnogeneză. b. romanizare. c. autodeterminare.
B. Întemeietorul statului medieval Moldova este:
a. Basarab I. b. Dobrotici. c. Bogdan.
C. Mănăstirea Putna este ctitoria domnitorului:
a. Mircea cel Bătrân. b. Ștefan cel Mare. c. Iancu de Hunedoara.
D. Iancu de Hunedoara a domnit în:
a. Transilvania. b. Țara Românească. c. Moldova.
E. Prima unire a țărilor române s-a realizat în:
a. 1475. b. 1595. c. 1600.
F. Atacul de noapte de la Târgoviște îi aparține lui:
a. Mihai Viteazul. b. Ștefan cel Mare. c. Vlad Țepeș.

6. Realizați corespondența între imaginea conducătorului și una dintre luptele pentru independența țării, purtată sub conducerea sa.

A

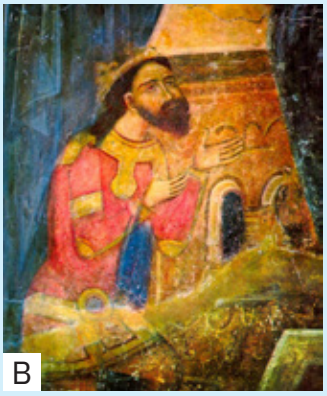
B

C

D

E

F

Călugăreni | Posada | Rovine | Belgrad | Vaslui | Târgoviște

7. Formulați câte un enunț cu conținut istoric, în care să folosiți termenii din lista de mai jos:

romanizare, coloniști, imperiu, voievodat, independență, democrație.

Descriptori de performanță			
Item	**Suficient**	**Bine**	**Foarte bine**
1	două enunțuri identificate	patru enunțuri identificate	șase enunțuri identificate
2	două evenimente ordonate	patru evenimente ordonate	șase evenimente ordonate
3	două enunțuri completate	patru enunțuri completate	șase enunțuri completate
4	o corespondență	două corespondențe	trei corespondențe
5	două variante corecte	patru variante corecte	șase variante corecte
6	două corespondențe	patru corespondențe	șase corespondențe
7	două enunțuri corecte	patru enunțuri corecte	șase enunțuri corecte

Autoevaluare

	S	B	FB
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			

Investigație

Se dă următoarea afirmație:
Voievozii români din Evul Mediu au folosit, în luptă, diferite strategii pentru a-și învinge dușmanii.

Ce veți face?

• Veți cerceta felul în care domnitorii țărilor române au ieșit victorioși în lupte.

De ce veți face?

• Veți verifica modul în care ați reușit să valorificați informațiile prezentate în lecții și în lecturile suplimentare, măsurând astfel felul în care ați progresat.

Cum veți face?

Etapa I → Pregătiți sursele de informare, instrumentele de lucru.
Etapa II → Colectați datele:
– recitiți informațiile de la rubrica **Reținem**;
– analizați sursele istorice (documente, scrieri ș.a.);
– extrageți informațiile relevante;
– organizați informațiile într-un tabel asemănător celui dat.

	Bătălia	Anul	Strategia/tactica de luptă		Rezultat
Basarab I					
Mircea cel Bătrân					
Vlad Țepeș					
Ștefan cel Mare					
Mihai Viteazul					

Etapa III → Formulați primele concluzii.
Etapa IV → Consultați-vă în perechi, apoi în grup și notați alte afirmații interesante.
Etapa V → Dezbateți în fața clasei.
Etapa VI → Notați concluziile finale, precizând dacă sunteți de acord sau nu cu afirmația de la care s-a pornit cercetarea.

Autoevaluați-vă singuri felul în care ați participat la investigația propusă, după criteriile de mai jos.

Criterii	Da	Nu
• Ați respectat tema investigației.		
• Ați cerut ajutor sau clarificări colegilor, atunci când ați avut nevoie.		
• Ați colaborat cu ceilalți colegi de echipă.		
• V-ați organizat materialele și spațiul de lucru.		
• Ați participat la formularea concluziilor.		

Fișă de observare a activității			
Criterii	**S**	**B**	**FB**
Eficiența lucrului în grup			
Calitatea informațiilor reținute, în urma investigației (acuratețe, diversitate)			
Corectitudinea schemelor și a tabelelor incluse în prezentarea rezultatelor			
Modul de a solicita și de a oferi informații			
Valoarea concluziilor			
Originalitatea prezentării rezultatelor investigației			

Unitatea 3

Epoci istorice. Evenimente, personalități, locuri istorice (II). Epoca modernă și Epoca contemporană

Ce vom descoperi împreună?

- Cum s-a înfăptuit Unirea Principatelor Române din 1859?
- Când și cum și-a câștigat România independența?
- Ce eroi s-au evidențiat în Primul Război Mondial?
- Când s-a realizat Marea Unire?
- La ce organizații a aderat România la cumpăna dintre milenii?

Ce vom fi capabili să facem?

- să încadrăm în timp și spațiu un eveniment istoric/domnia unui voievod;
- să citim și să discutăm informații din biografia unei personalități;
- să relatăm un eveniment istoric, utilizând anumiți marcatori (*la început, apoi, după aceea, în același timp, în final*);
- să participăm la jocuri de rol/dramatizări ale unor legende istorice;
- să vizionăm și să discutăm secvențe din filme/documentare istorice;
- să observăm hărți digitale și simulări ale confruntărilor armate;
- să localizăm pe hartă locuri cu importanță istorică;
- să căutăm surse de informare despre o temă istorică;
- să descriem fotografii care ilustrează locuri, clădiri cu importanță istorică;
- să realizăm portofolii pe teme istorice;
- să participăm la realizarea unor proiecte de grup;
- să redactăm compuneri/texte despre o personalitate/un act istoric.

Ce termeni istorici vom reține?

abdicare, armistițiu, autonomie, capitulare, constituție, ctitorie, exil, monarhie, neutralitate, proclamație, rezoluție, reformă

Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române (1859)

Album istoric

Fig. 1. *Proclamarea Unirii Moldovei cu Țara Românească*, pictură de Theodor Aman

Fig. 2. *Hora Unirii la Craiova*, pictură de Theodor Aman

Fig. 3. Universitatea din București, înființată în 1864

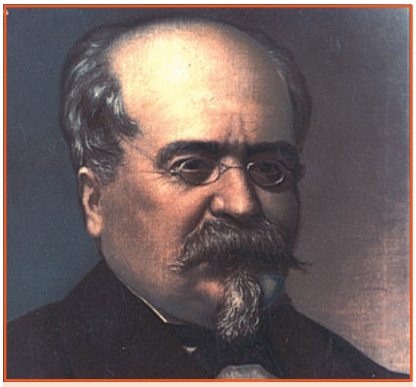

Fig. 4. Mihail Kogălniceanu, prim-ministru în timpul domniei lui Al.I. Cuza

Fig. 5. Stema Principatelor Române Unite

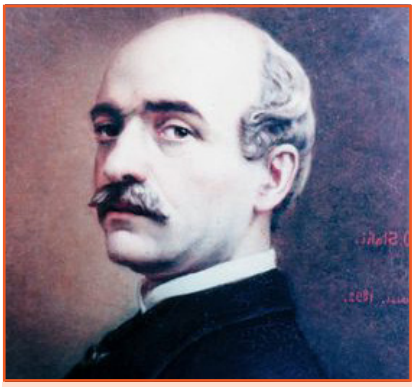

Fig. 6. Vasile Alecsandri, portret de Constantin Daniel Stahi

Știm

• După destrămarea primei uniri politice a țărilor române sub Mihai Viteazul, poporul român nu a pierdut speranța de a trăi între granițele unui singur stat.

Vrem să știm

• Cine a fost Alexandru Ioan Cuza?
• Când, unde și cum s-a produs unirea celor două țări române?
• De ce nu a fost posibilă și unirea cu Transilvania?
• Care a fost importanța unirii și a domniei lui Cuza?

Descoperim

• Precizați trăirile pe care le sugerează picturile din fig. 1 și 2.
• Descrieți stema Principatelor Române Unite (fig. 5).
• Ce simboluri observați? Ce reprezintă acestea?

Izvoare istorice

„Unirea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari [...]. Pentru dânsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră.“

Nicolae Bălcescu, istoric

• Care a fost dorința înaintașilor noștri? De ce?

Lucru cu harta

Fig. 7. Spațiul românesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

- Numiți cele două țări române care s-au unit într-un singur stat în 1859.
- Localizați, pe hartă, capitalele celor două vechi provincii românești.
- Identificați limitele și vecinii noului stat format în urma unirii.

sec. XIX					
• Constituirea adunărilor ad-hoc (1857)	• Dubla alegere ca domn a lui Al.I. Cuza 5/24 ianuarie 1859	• Domnia lui Cuza (1859 – 1866)	• Reforma agrară (1863)	• Înființarea Universității din București (1864)	• Sfârșitul domniei lui Cuza (1866)

Fig. 8. Repere cronologice: Domnia lui Alexandru Ioan Cuza (1859 – 1866)

Data	Reforme
decembrie 1863	Legea secularizării prin care pământurile Bisericii treceau în proprietatea statului.
mai 1864	Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris – noua Constituție a Principatelor Unite
mai 1864	Legea electorală prin care creștea numărul de alegători.
august 1864	Legea rurală prin care țăranii erau împroprietăriți în funcție de numărul de vite deținute.
noiembrie 1864	Legea instrucțiunii publice prin care învățământul primar devenea obligatoriu.

Fig. 9. Reformele lui Al.I. Cuza

Reținem

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, țările române aflate în vecinătatea unor mari puteri (Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic și Imperiul Rus), care doreau să-și extindă teritoriile, au decis să susțină ideea unirii într-un singur stat, prin intermediul cărturarilor români stabiliți în străinătate, solicitând totodată sprijinul țărilor din vestul Europei.

Fig. 10. C.A. Rosetti, pictură de Mișu Popp

Înfăptuirea unirii a fost pregătită din timp. În 1857 au avut loc consultări ale reprezentanților țăranilor, boierilor, orășenilor și intelectualilor din cele două țări române, reuniți în **adunările ad-hoc**. Printre cei care susțineau ideea unirii se aflau Mihail Kogălniceau (fig. 4), Vasile Alecsandri (fig. 6), Costache Negri și C.A. Rosetti (fig. 10).

În ianuarie 1859, românii din Moldova (5 ianuarie) și Țara Românească (24 ianuarie) l-au ales domn pe Alexandru Ioan Cuza (fig. 11), realizându-se astfel unirea într-un singur stat sub numele de Principatele Unite ale Țării Românești și Moldovei, cu capitala la București.

Cine era Alexandru Ioan Cuza?

Fig. 11. Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Principatelor Unite

Alexandru Ioan Cuza provenea dintr-o veche familie de boieri moldoveni, a studiat la Iași și la Paris și a urmat o carieră militară. A participat la evenimente istorice importante precum Revoluția de la 1848, anterioare numirii sale ca domn. S-a remarcat prin calitățile sale morale, prin spiritul de dreptate și prin viziunea sa înnoitoare cu privire la un stat modern.

Domnia lui Al.I. Cuza a fost marcată de eforturile de recunoaștere a noului stat de către puterile străine și de organizarea a acestuia.

După recunoașterea unirii, Cuza a acordat o atenție deosebită modernizării statului prin adoptarea unor **reforme**. Între acestea, cele mai importante au fost Legea agrară și Legea învățământului. În timpul lui au fost înființate și primele universități de la Iași (1860) și București (1864).

Politica lui Cuza a sporit nemulțumirea politicienilor conservatori care au pregătit îndepărtarea domnitorului de la conducerea țării. La 11 februarie 1866, Al.I. Cuza a fost silit să abdice și să ia calea exilului.

Semnificația domniei. Domnia lui Al.I. Cuza a reprezentat o perioadă importantă sub aspectul modernizării și progresului țării.

Aplicăm

1. Enumerați factorii care au contribuit la realizarea unirii celor două țări române.
2. Precizați care au fost urmările reformelor adoptate de Al.I. Cuza.
3. Citiți îndemnurile adresate domnitorului de Mihail Kogălniceanu.

„Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii domn cetățean, urechea ta să fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciună și lingușire.“

• Găsiți argumente prin care să dovediți că Alexandru Ioan Cuza a fost „un domn cetățean“.

Portofoliu

Redactați un scurt text în care să prezentați personalitatea lui Al.I. Cuza, folosind informațiile de la rubrica **Reținem**, dar și pe cele din lectura suplimentară.

Lectură

Moș Ion Roată și Cuza-Vodă

după Ion Creangă

„Între țăranii fruntași care au luat parte, împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul ad-hoc din Moldova, în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țăranii români de pretutindeni [...]

Într-una din zile, cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi; căci eu unul drept vă spun că nu pricep nimic, păcatele mele!

Un oarecare boier întâmpină atunci pe moș Ion Roată, zicându-i cu glas poruncitor și răutăcios:

— Dar ce nevoie mare este să înțelegi tu, mojicule?

Moș Roată, simțindu-se lovit până în suflet, răspunde atunci cu glas plângător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v-a fost cu plăcere să pricepem și noi câte ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici să vă bateți joc de noi? [...]

La aceste vorbe, colonelul Alexandru Cuza a dat mâna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfârșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în Divanul ad-hoc, s-a încuviințat «Unirea».

Peste câțiva ani după aceasta, Cuza-Vodă a poposit la Agiud, unde l-a întâmpinat o mulțime de lume, ca pe un domnitor.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechiu [...] Ridică-te, moș Ioane, și spune-mi, fără sfială, ce durere ai. Ți-a făcut cineva vrun neajuns?

Moș Ion Roată, văzând că, după atâția ani, nu l-a uitat colonelul Alexandru Cuza, a zis:

— Luminarea Voastră! De când cu păcatul cel de «ad-hoc», n-am mai avut zi bună cu boierul. N-am gândit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură, să-și puie mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eu atunci, într-un necaz. De cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot felul.

Cuza-Vodă a stat neclintit și s-a uitat țintă la moș Ion Roată, cât a vorbit el. Și când a isprăvit vorba, vodă i-a pus două fișicuri de napoleoni în mână, zicându-i cu bunătate:

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine.

Țăranului i se umplură ochii de lacrimi și, sărutând mâna lui vodă zise:

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut cum rămâne, Măria Ta?

— Iaca așa rămâne, moș Ioane, zise Cuza-Vodă, sărutându-l și pe ambii obraji. Du-te și spune sătenilor dumitale, că, pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat domnitorul țării și ți-a șters rușinea.“

Cubul

Împărțiți colectivul în șase echipe. Lansați cubul ca pe un zar, pentru a afla numărul fiecărei echipe.

1. Descrieți-l pe Moș Ion Roată, așa cum reiese din text.
2. Comparați felul de a vorbi al boierului cu cel al lui Cuza-Vodă.
3. Analizați modul în care Cuza-Vodă găsește potrivit să-l recompenseze pe Moș Ion Roată pentru rușinea pricinuită de boier.
4. Asociați comportamentul lui Cuza cu cel al unui alt domnitor român.
5. Aplicați regulile comunicării eficiente, imaginându-vă un dialog între boier și domnitor.
6. Argumentați afirmația: „Cuza-Vodă era iubit de popor“, folosind informațiile din text.

Am învățat

- Unirea Moldovei cu Țara Românească a fost un prim pas pentru înfăptuirea unității naționale.
- Al.I. Cuza a pus bazele unui stat modern prin înfăptuirea unor reforme de care societatea românească avea mare nevoie.

Album istoric

Fig. 1. Roșior, ostaș care lupta călare

Fig. 2. Dorobanț, ostaș care lupta pe jos

Fig. 3. Pătrunderea armatei române în Dobrogea

4. Drapel al trupelor române

Fig. 5. *Atacul de la Smârdan*, pictură de Nicolae Grigorescu

Fig. 6. Cucerirea redutei Grivița, litografie de Henryk Dembitzky

Știm

- Încă de la întemeierea lor, statele române au luptat pentru a-și menține independența față de marile puteri.

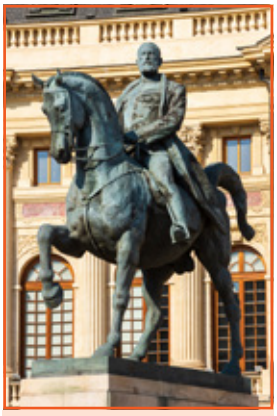

Fig. 7. Statuia regelui Carol I

Vrem să știm

- Cine era Carol I?
- Cum și-au obținut românii independența de stat?
- Unde, când și cu cine s-au luptat?
- Care au fost urmările cuceririi independenței de stat?

Descoperim

- Numiți armele pe care le foloseau ostașii români (fig. 1 și 2).
- Descrieți picturile din fig. 5 și 6.
- Ce exprimă dinamismul personajelor ilustrate?
- Identificați simbolurile și culorile de pe steagul românesc din 1877 (fig. 4).

Izvoare istorice

„În numeroasele lupte care au inundat cu sânge împrejurimile Plevnei, românii s-au condus cu un eroism căruia întreaga Europă îi aduce omagiu.“

Mémorial diplomatique (publicație franceză)

Lucru cu harta

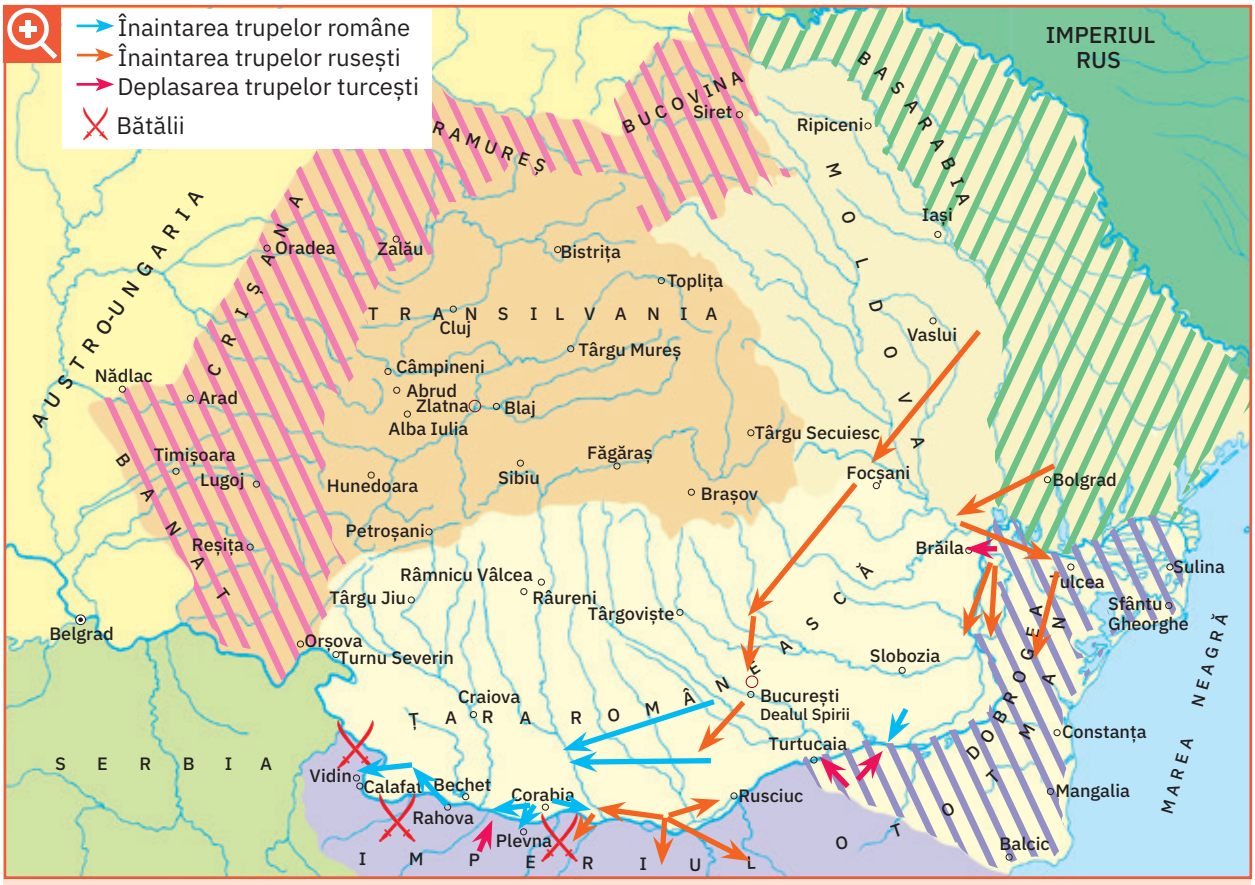

Fig. 8. Participarea României la luptele pentru independență

- Observați și indicați traseul trupelor rusești și al celor românești spre frontul antiotoman.
- Numiți localitățile unde s-au desfășurat principalele lupte.

Izvoare istorice

„Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare. Avem domn de sine stătător. Noi trebuie să dovedim că avem conștiința misiei noastre, trebuie să dovedim că suntem în stare să facem și noi sacrificii pentru ca să păstrăm această țară și drepturile ei pentru copiii noștri, și această misiune în momentele de față este încredințată fraților și fiilor noștri care mor la hotare.“

Mihail Kogălniceanu

- Ce datorie aveau românii față de țară?

sec. XIX			
• Convenția româno-rusă din 4 aprilie 1877	• Proclamarea independenței (9 mai 1877)	• Cucerirea redutei Plevna (28 noiembrie 1877)	• Recunoașterea internațională a independenței României (Berlin, iunie – iulie 1878)

Fig. 9. Repere cronologice: Participarea României la Războiul de Independență

Reținem

Fig. 10. Monedă de aur cu chipul regelui Carol I

După abdicarea lui Cuza, politicienii s-au gândit să atragă sprijinul marilor puteri prin numirea ca domnitor al României a unui principe străin, în persoana lui Carol I (10 mai 1866) – fig. 11.
Prin această apropiere de principalele case dinastice europene, românii urmăreau obținerea independenței într-o perioadă de criză a Imperiului Otoman, pe teritoriul căruia izbucniseră revolte ale popoarelor subjugate, toate dorind același lucru – eliberarea de sub dominația otomană.

Cine era Carol I?

Carol I era un principe german din familia Hohenzollern-Sigmaringen, care se înrudea cu regele Prusiei, dar și cu împăratul Franței.
A condus țara ca domnitor între 1866 și 1881 și ca rege între 1881 și 1914.
În timpul domniei sale s-a adoptat prima Constituție românească (1866), iar țara a cunoscut o perioadă de stabilitate și de progres. S-a preocupat personal de pregătirea ofițerilor și de înzestrarea armatei cu armament nou și modern.
În 1873 a început construirea Castelului Peleș din Sinaia (fig. 12).

Fig. 11. Portretul lui Carol I

Participarea la Războiul de Independență (1877 – 1878)

În anul 1877, Rusia s-a implicat în susținerea luptei popoarelor din Imperiul Otoman, iar România a încheiat o înțelegere cu aceasta prin care permitea trecerea trupelor rusești pe teritoriul românesc. La 9 mai 1877, România și-a proclamat **independența**. Eroismul ostașilor români la Plevna, Grivița, Rahova, Vidin și Smârdan i-au adus independența mult visată, recunoscută și de marile puteri în cadrul Congresului de la Berlin (iunie – iulie 1878).
Astfel, România a devenit o țară suverană, cu drepturi depline în relațiile internaționale, obținând totodată un vechi teritoriu românesc, Dobrogea.
Imperiul Otoman s-a destrămat, iar popoarele balcanice s-au constituit în state naționale.
După 1878, România a cunoscut un important progres economic, social și cultural, devenind regat în 1881, sub conducerea regelui Carol I. Prin politica externă bazată pe alianțe cu marile puteri s-a prefigurat înfăptuirea unui alt obiectiv de veacuri al românilor – desăvârșirea unității naționale.

Aplicăm

1. Explicați motivul pentru care România a decis să se alăture Rusiei în lupta împotriva Imperiului Otoman.

2. Citiți versurile de mai jos.

„Prin foc, prin șpângi, prin glonți, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
«Allah! Allah!» turcii răcnesc,
Sărind pe noi o sută.
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.“

(Vasile Alecsandri, *Peneș Curcanul*)

Fig. 12. Castelul Peleș, reședința lui Carol I

- Extrageți, în perechi, informațiile esențiale din fragment.
- Prezentați ideile pe care le transmite poetul prin intermediul versurilor.

Lectură

Luarea Griviței

de Mihail Sadoveanu

(fragment)

„[...] ziua de 30 august 1877 a fost o zi de groază și de sânge.

O ploaie rece și subțire cădea neîntrerupt și-n văi și pe dealuri plutea ceață lăptoasă [...].

Deodată izbucniră cele dintâi focuri ale păgânilor [turcilor]. Parcă ar fi strigat cineva: «Înainte!» Toți se azvârliră spre creastă cu înverșunare. Maiorul Șonțu căzu; dorobanții apărură într-un salt fierbinte pe culme, tăcuți, încruntați, cu căciula buhoasă pe ochi, cu baioneta lungă, amenințătoare. Turcii din șanțul de dinafară se traseră îndărăt, în întărituri. [...]

Ai noștri se zvârliră spre parapet într-o tăcere așa de înfiorătoare și de mânioasă, și într-un avânt așa de sălbatic, încât pământul se zgudui. [...]

A fost izbitură de trăsnet, împușcăturile conteniră. Cei de pe creasta parapetului se prăvăliră deodată în șanț. Flăcăii săriră după ei, cu ochii mari, răcnind, scrâșnind, izbind. O furnicare repede, o învălmășeală cu tălăzuiri adânci, o ploaie fierbinte de sânge. Din șanț, soldații turci se năpustiră îndărăt. Dar mânia tăcută a flăcăilor nu-i lăsă. O înfricoșată izbucnire spre ei le cutremură rândurile slăbite; dușmanii se risipiră ca suflați de vifor."

Jurnalul cu dublă intrare

• Completați un tabel asemănător celui dat, selectând din textul citit fragmentele care v-au impresionat. Notați, în a doua coloană, de ce v-au impresionat pasajele respective și ce stări v-a provocat citirea lor.

Pasaje din text	Comentarii
...	...
...	...

Am învățat

• Independența României a fost câștigată pe câmpul de luptă, prin jertfa poporului.

• Aceasta a însemnat începutul unei noi perioade de dezvoltare și de stabilitate a țării.

Știați că ...

... coroana pe care a purtat-o Carol I ca rege al României a fost făcută din oțelul provenit de la un tun turcesc capturat în lupta de la Plevna?

Fig. 13. Coroana de oțel a regelui Carol I

Portofoliu

Selectați, pe o fișă, versuri sugestive despre eroismul ostașilor români, surprinse în ciclul „Ostașii noștri", de Vasile Alecsandri.

Album istoric

Fig. 1. Generalul Alexandru Averescu s-a remarcat în luptele de la Mărăști și Oituz

Fig. 2. Generalul Eremia Grigorescu a oprit ofensiva germanilor la Mărășești

Fig. 3. Soldați români participanți la Bătălia de la Mărășești (1917)

Fig. 4. Soldați români în Bătălia de la Mărăști (1917)

Fig. 5. Mausoleul de la Mărășești, pe frontispiciul căruia scrie: „Întru slava eroilor neamului“

Fig. 6. Basorelief de pe Mausoleul de la Mărășești

Știm

• La începutul secolului al XX-lea a izbucnit cel mai mare război de până atunci, care a cuprins întreaga lume.

Fig. 7. Medalia „Virtutea militară“, recompensă a eroilor din Primul Război Mondial

Vrem să știm

• Care au fost cauzele izbucnirii Primului Război Mondial?
• Ce state au participat la acest război?
• Unde s-au dat luptele cele mai importante?
• Care au fost urmările războiului?

Descoperim

• Numiți personalitățile militare care s-au făcut remarcate în luptele din Primul Război Mondial (fig. 1 – 2).
• Descrieți imaginile din fig. 3 – 4, referindu-vă la dinamismul personajelor și trăirile pe care le sugerează.
• Indicați semnificația imaginilor din fig. 5 – 7.

Izvoare istorice

„România se vede nevoită a intra în luptă alături de aceia care pot să-i asigure înfăptuirea unității sale naționale.“

Declarația de război a României împotriva Austro-Ungariei

• Care era obiectivul României la intrarea în război?

Lucru cu harta

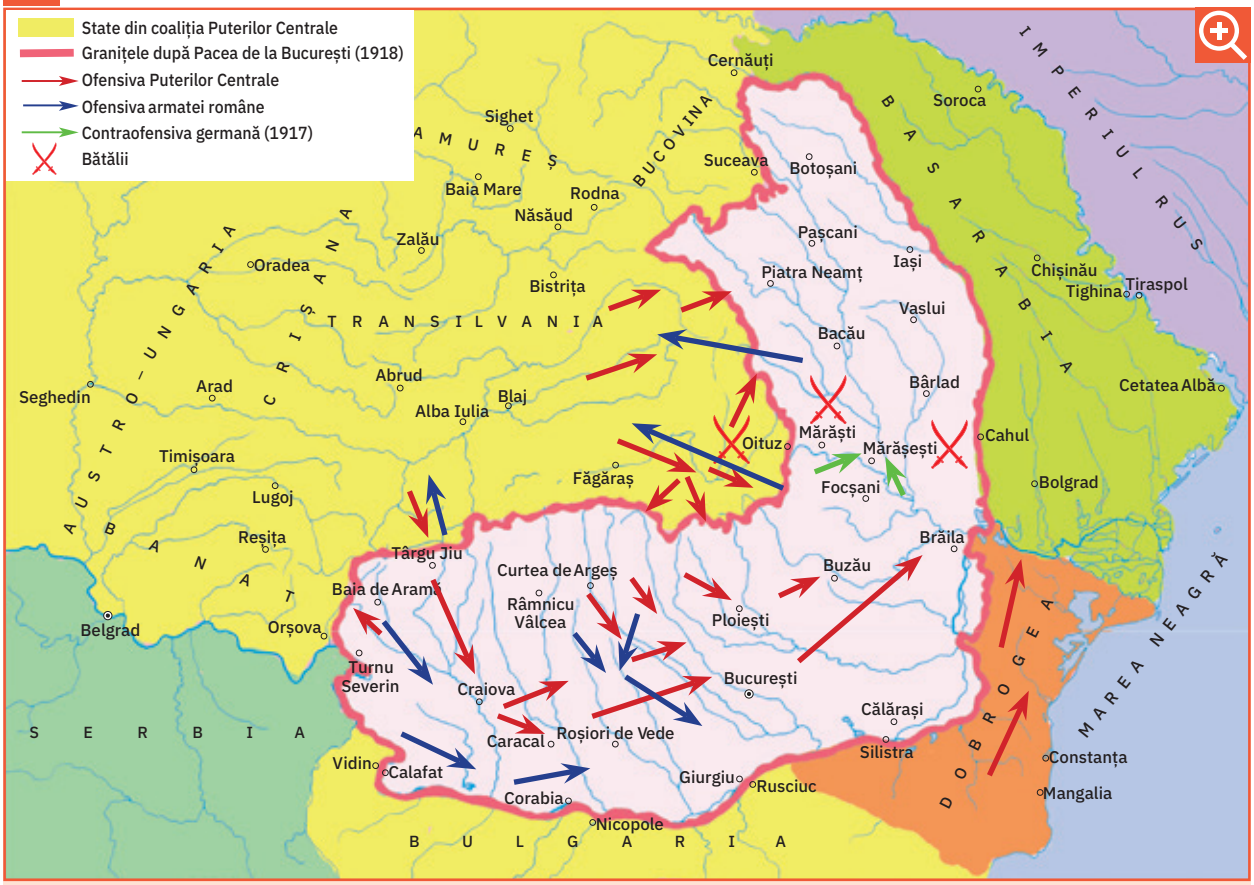

Fig. 8. Participarea României la Primul Război Mondial

- Descrieți traseul armatelor care s-au confruntat pe teritoriul țării noastre.
- Numiți localitățile unde s-au dat principalele bătălii în 1917.

Izvoare istorice

„România nu poate fi întreagă fără Ardeal! Ne trebuie Ardealul, dar ne trebuie cu jertfă. Fără jertfă sângeroasă și bogată, fără frăție de arme și de durere, nicio piatră de graniță nu se va muta din locul ei.“

Nicolae Titulescu, om politic

- Cum era considerat Ardealul? De ce?
- Care era soluția pentru redobândirea acestei provincii românești?

sec. XIX				
• Declanșarea Primului Război Mondial (iulie 1914)	• Neutralitatea României (iulie 1914 – august 1916)	• Intrarea României în război (15 august 1916)	• Luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz (1917)	• Sfârșitul Primului Război Mondial (1918)

Fig. 9. Repere cronologice: Participarea României la Primul Război Mondial

Reținem

Dorința marilor puteri de a-și spori teritoriile și influența a reprezentat principala cauză care a dus la declanșarea Primului Război Mondial (1914 – 1918).

Alianțele Primului Război Mondial

Acesta avea să pună față în față două alianțe politico-militare: **Antanta** (alcătuită de Rusia, Anglia și Franța) și **Puterile Centrale** (formată din Germania, Austro-Ungaria și Italia). Luptele s-au purtat pe mai multe fronturi, cum ar fi Frontul de Est și cel de Vest din Europa.

Participarea României la Primul Război Mondial

În perioada 1914 – 1916, România a rămas neutră față de acest conflict, însă în 1916, regele Ferdinand, urmașul lui Carol I, a decis intrarea țării în război de partea Antantei care susținea eliberarea Transilvaniei, Banatului și a Bucovinei de sub dominația austro-ungară.

După un an 1916 în care România a înregistrat mai multe înfrângeri, în 1917, soldații români au oprit ofensiva germană în luptele de la Oituz, Mărășești și Mărăști. Deviza trupelor române a fost: „Pe aici nu se trece!“

Războiul încheiat în 1918 cu victoria Antantei și a aliaților săi a marcat dispariția Imperiului Austro-Ungar și apariția pe harta Europei a unor noi state.

Pentru România s-a deschis calea către înfăptuirea **statului național unitar român**.

În timpul Primului Război Mondial s-au remarcat prin acțiunile lor și femei. **Ecaterina Teodoroiu** (fig. 10) a fost una dintre acestea. Născută într-un sat de lângă Târgu Jiu, într-o familie numeroasă, Ecaterina Teodoroiu a plecat la București pentru a deveni învățătoare, iar acolo a contribuit la înființarea primelor organizații de cercetași din țară. După intrarea României în Primul Război Mondial, a activat ca asistentă medicală pe frontul din regiunea natală. Aflând despre moartea fratelui său, căzut pe front, a hotărât să lupte alături de soldați, participând cu eroism la confruntările de pe Jiu, unde a fost rănită. În spital, a fost decorată cu medalia „Virtutea militară“ și avansată la gradul de sublocotenent. Din această postură a participat la Bătălia de la Mărășești, unde a murit comandând un pluton de infanterie.

Fig. 10. Ecaterina Teodoroiu

Aplicăm

1. Selectați informații din textul de la rubrica **Reținem**, organizându-le după planul dat:
– cauzele războiului;
– desfășurarea luptelor în perioada 1914 – 1916, 1916 – 1918;
– urmările războiului.

2. Prezentați evenimentele la care se face referire în textul aceleiași rubrici, folosind expresiile: *la început, apoi, mai târziu, în același timp, în final.*

3. Citiți textul de mai jos.

„Dorobanții au fost așteptați în Ardeal cu lacrimi pe obraz și pâine în vatră. De când e neamul românesc n-a fost bucurie ca aceea în care s-au prins în acele văi de robie militară cele dintâi hori de frăție între liberatori și liberați.“

(Nicolae Iorga)

• Motivați bucuria ardelenilor la intrarea dorobanților în Transilvania.

Lectură

Mâinile ei albe și mici

după Petru Demetru Popescu

„Era într-una dintre după-amiezile de toamnă ale anului 1916. Cerul se aprinsese de explozii. Sergentul Nicolae Teodoroiu a mers prin iureș cu convingerea că nimic nu era în zilele acelea mai presus decât datoria de român îndeplinită fie și cu prețul vieții [...]

Târziu, la căpătâiul său s-a oprit o fată îmbrăcată în costum de ofițer. Era Cătălina, sublocotenentul Ecaterina Teodoroiu. [...] Privindu-și fratele, o amintire duioasă o năpădea: clipa plecării de acasă, a ei și a celor doi frați, a despărțirii de mama sa. Suferise după primul căzut; acum, Nicolae era al doilea. Mâinile ei albe și mici mângâiau în neștire fruntea scăldată în sânge a lui Nicolae. În durerea ei demnă, vorbea cu el. Cuvintele nerostite dulci și, în același timp, aspre.

— Te-au ucis, frățioare! Ți-a fost dat să nu vezi sfârșitul războiului care va fi măreț pentru noi. Îl vom birui pe dușman și îl vom goni din țară, pentru că niciodată pământul nostru sfânt nu i-a răbdat pe dușmani!

[...] Mâinile ei albe și mici au mai stăruit o clipă pe fruntea eroului căzut, într-o ultimă, caldă mângâiere. Apoi aceleași mâini au prins arma fratelui. A sărutat-o și s-a întors cu fața împietrită spre ostași:

— Dragii mei, cel care a căzut e fratele meu, dar voi toți îmi sunteți frați, pentru că toți sunteți români. Pentru noi toți, România ne e mamă bună. Jur pe arma fratelui meu, stropită încă cu sângele său, că nu voi precupeți nici moartea pentru libertatea patriei mele! [...]

Fig. 11. Casa memorială „Ecaterina Teodoroiu“

Iureșul luptei a cuprins-o cu totul, iar în 1917 a căzut și ea răpusă de un glonț. Din codru rupi o rămurea... S-a rupt o ramură, s-au rupt mai multe... Dar coroana arborelui mare, românesc, a crescut mai viguroasă, mai falnică, mai rotundă [...]“

Eseul de 5 minute

- Redactați, în 5 minute, un scurt text în care să răspundeți la întrebarea de mai jos:

De ce este considerată Ecaterina Teodoroiu o eroină a neamului?

Portofoliu

Realizați o fișă de prezentare a unui monument ridicat în cinstea eroilor Primului Război Mondial, aflat în regiunea în care trăiți.

Am învățat

- România a participat la Primul Război Mondial în perioada 1916 – 1918, alături de Antanta.
- Cele mai eroice momente au fost luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz (1917).

Album istoric

Fig. 1. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, care a reunit peste 100 000 de delegați

Fig. 2. Regele Ferdinand (1914 – 1927)

Fig. 3. Sala Unirii de la Alba Iulia

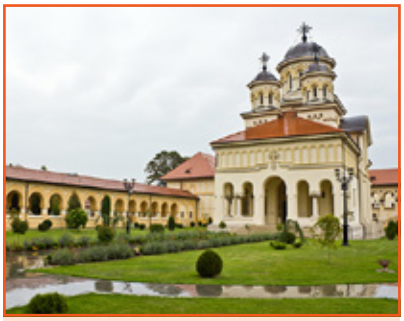

Fig. 4. Catedrala de la Alba Iulia, locul încoronării regelui Ferdinand (1922)

Rezoluțiunea
Adunării Naționale de la Alba-Iulia

Fig. 5. Actul prin care s-a semnat Marea Unire la Alba Iulia

Fig. 6. Sărbătoarea încoronării regelui Ferdinand și a reginei Maria

Știm

- Marea Unire s-a înfăptuit la 1 Decembrie 1918.

Fig. 7. Orașul Alba Iulia, vedere panoramică

Vrem să știm

- Ce teritorii a redobândit România în 1918?
- Care au fost etapele Marii Uniri?
- Ce urmări a avut Marea Unire?

Descoperim

- Descrieți imaginea din fig. 1.
- Ce exprimă chipurile participanților și ce însemnătate are numărul acestora?
- Ce simbol al statului român observați?
- Explicați alegerea orașului Alba Iulia ca loc al Marii Uniri.

Izvoare istorice

„Românii din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România.“

Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia

Lucru cu harta

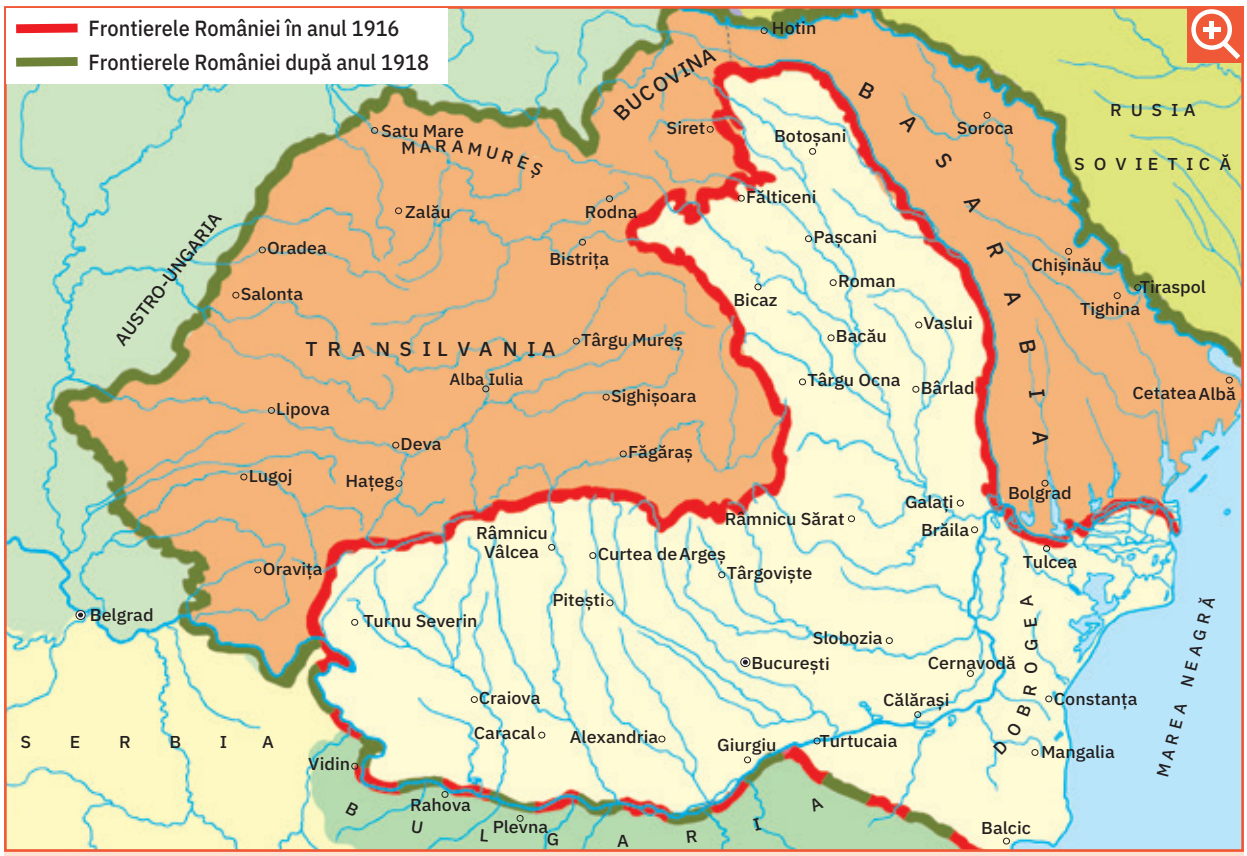

Fig. 8. România după Marea Unire (1 Decembrie 1918)

- Numiți provinciile istorice care s-au unit cu Regatul României.
- Precizați care erau granițele și vecinii României Mari.

Izvoare istorice

„[...] Basarabia, în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria [...], în puterea dreptului istoric și de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama ei, România."

Declarația de unire a Basarabiei

„Noi, Congresul General al Bucovinei [...], hotărâm: unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare [...] cu regatul României."

Declarația de unire a Bucovinei

sec. XX			
• Unirea Basarabiei cu România (27 martie 1918)	• Unirea Bucovinei cu România (15 noiembrie 1918)	• Unirea Transilvaniei cu România (1 decembrie 1918)	• Încoronarea regelui Ferdinand (15 octombrie 1922)

Fig. 9. Repere cronologice: Etapele Marii Uniri din 1918

Reținem

Anul 1918 a adus României împlinirea unui mai vechi ideal: **formarea statului național unitar** prin unirea tuturor românilor și a teritoriilor locuite de aceștia. La baza evenimentului a stat principiul **autodeterminării** popoarelor, afirmat pentru prima dată în Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii, potrivit căruia popoarele au dreptul să-și hotărască singure soarta.

Etapele realizării statului național unitar român

În martie 1918, Basarabia a hotărât în Sfatul Țării unirea cu România, fiind urmată în toamna aceluiași an și de Bucovina care a proclamat unirea cu Regatul României în cadrul Congresului General al Bucovinei.

Unirea României cu Transilvania s-a realizat într-un cadru solemn, la Alba Iulia, unde au participat delegați din toate provinciile și din toate categoriile sociale (fig. 1). Aici, la 1 decembrie 1918, printr-o rezoluție (fig. 5), s-a votat unirea.

Astfel s-au pus bazele statului național unitar român. Marea Unire a fost recunoscută de marile puteri după o îndelungată activitate diplomatică desfășurată în perioada 1919 – 1920, purtată de personalități marcante precum Iuliu Maniu (fig. 10), Ion Inculeț (fig. 11), Iancu Flondor (fig. 12) și mulți alții.

În 1922 a avut loc încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria ca suverani ai României Mari la Alba Iulia (fig. 6).

Începând cu 1991, ziua de 1 Decembrie a devenit Ziua națională a României.

Fig. 10. Iuliu Maniu, președintele Partidului Național Țărănesc

Fig. 11. Ion Inculeț, președintele Sfatului Țării din Basarabia

Fig. 12. Iancu Flondor, președintele Congresului General al Bucovinei

Aplicăm

1. Ordonați etapele înfăptuirii Marii Uniri.
- Unirea Transilvaniei cu România;
- Unirea Bucovinei cu România;
- Unirea Basarabiei cu România.

2. Explicați însemnătatea actului istoric de la 1 Decembrie 1918.

3. Realizați o compunere despre înfăptuirea statului național unitar român, folosind informațiile de la rubrica **Reținem**.

4. Răspunde – Aruncă – Întreabă

Jucați în echipe de cinci – șase elevi. Un elev formulează o întrebare pe baza textului de la rubrica **Reținem**. Aruncă mingea spre un alt elev care răspunde, apoi procedează în același fel. Cine nu știe răspunsul la întrebare iese din joc.

Lectură

Visul împlinit

după Lucian Blaga

Fig. 13. Episcopul Iuliu Hossu citind Rezoluția de la Alba Iulia

„Vestea a străbătut ca fulgerul satele și orașele. Se anunțase Adunarea Națională de la Alba Iulia, unde s-a hotărât Unirea Transilvaniei cu România.

Pentru visul de veacuri al poporului român sosise clipa împlinirii; trupul țării se întregea și cu Transilvania.

În dimineața aceea a zilei de 1 Decembrie 1918, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba Iulia, locul Adunării. Cei din împrejurimi au renunțat la călătoria cu trenul și s-au îndreptat spre oraș pe jos sau cu căruțele.

Acolo nu a fost chip să mai pătrundă cineva în sala Adunării. Poporul care se scurgea din toate colțurile Transilvaniei să audă marea veste se aduna pe câmpia întinsă din față.

Era o roire de necrezut, cei ce vorbeau mulțimii adunate se mutau de la o tribună la alta, ca să fie auziți de mulțime.

Pe fețele tuturora se citea fericirea.

Seara, în timp ce oamenii se înapoiau în satele de unde veniseră, treceau cu fețele îmbujorate, vorbind despre Unire, despre cei ce luptaseră pentru înfăptuirea ei și nu avuseseră fericirea să apuce acea zi măreață.

Intrați într-un sat, întunericul se așternuse și era liniște. Dintr-o curte, un copil care privea la șirul de căruțe, strigă din toate puterile: «Trăiască România dodoloață!»“

Activitate în echipă

- Realizați o mapă de prezentare a orașului Alba Iulia, care să cuprindă fotografii ale unor evenimente istorice sau clădiri și o fișă cu informații despre evenimentele importante petrecute în oraș de-a lungul istoriei.

Gândiți/lucrați în perechi/comunicați

Se dă întrebarea de mai jos.

De ce este considerată unirea de la 1 Decembrie 1918 un vis împlinit al românilor?

- Scrieți argumentele pe o fișă. Împărtășiți ideile în perechi, completând fișa.
- Grupați-vă în trei – patru perechi și formulați concluziile.
- Afișați la tablă și discutați în clasă.

Am învățat

- La 1 Decembrie 1918, România s-a unit cu Basarabia, Bucovina și Transilvania, împlinindu-se un vis de veacuri al românilor.
- Marea Unire a reprezentat începutul unei perioade de progres în istoria țării.

Portofoliu

Citiți lectura „Am fost și eu la Alba Iulia“, din volumul *Povestiri istorice*, de Dumitru Almaș. Selectați enunțuri ce ilustrează trăirile participanților la evenimentul amintit.

Album istoric

Fig. 1. Sediul Organizației Națiunilor Unite din New York

Fig. 2. Parlamentul European de la Strasbourg

Fig. 3. Robert Schuman (stânga) și Jean Monnet (dreapta), inițiatorii Uniunii Europene

Fig. 4. Drapelul Uniunii Europene

Fig. 5. Moneda unică euro

Fig. 6. Drapelul României

Știm

• La începutul mileniului al III-lea, România este o țară democrată, membră a Organizației Națiunilor Unite (ONU), a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Uniunii Europene (UE).

Fig. 7. Semnarea Tratatului Nord-Atlantic de președintele american Harry S. Truman

Vrem să știm

• Ce fel de stat este România?
• La ce structuri internaționale a aderat? De ce?
• Ce este Uniunea Europeană?

Izvoare istorice

„Orice stat european poate cere să devină membru al Uniunii. Aderarea presupune din partea statului respectiv îndeplinirea unor condiții. Printre ele se numără: regim politic democratic, sistemul economiei de piață liberă, respectarea drepturilor omului."

din *Tratatul de la Maastricht*

• Care sunt condițiile pe care trebuie să le îndeplinească un stat pentru a deveni membru al Uniunii Europene?

Lucru cu harta

Fig. 8. Harta Uniunii Europene

- Numiți statele membre ale Uniunii Europene și statele candidate.

Izvoare istorice

„Alianța este o comunitate de state democratice care au o gândire comună și care împart aceeași cultură politică. Ele sunt legate unele de altele prin pământ și mare și sunt convinse că o amenințare asupra securității unuia reprezintă o amenințare împotriva tuturor."

Zbigniew Brzeziński, specialist în științe politice

- Care este criteriul care stă la baza alianței?

sec. XX		sec. XXI
• Constituirea Comunității Cărbunelui și Oțelului (1951)	• Crearea Uniunii Europene (1993)	• România devine membră a Uniunii Europene (2007)

Fig. 9. Repere cronologice: Scurt istoric al Uniunii Europene

Reținem

Ca stat democrat de drept, România și-a afirmat, după 1990, dorința de a se integra în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și în Uniunea Europeană.

Uniunea Europeană

În 1950, Robert Schuman, ministrul de externe al Franței, a propus Germaniei realizarea unei comunități economice. Această organizație, intitulată Comunitatea Cărbunelui și Oțelului, se constituia la Paris în 1951.

În 1993, Comunitatea Economică Europeană se transforma într-o uniune politică cunoscută sub numele de Uniunea Europeană, în baza Tratatului de la Maastricht (Olanda).

Statele care doresc să devină membre trebuie să îndeplinească anumite condiții, cum ar fi: respectarea drepturilor omului, protecția și respectarea drepturilor minorităților, existența unei economii de piață și asumarea obligațiilor ce decurg din statutul de stat membru al Uniunii Europene.

Simbolurile Uniunii Europene

Steagul Uniunii Europene (fig. 4) cuprinde 12 stele aurii, așezate în cerc, pe un fond albastru, și simbolizează unitatea și identitatea popoarelor Europei. Este folosit oficial ca simbol al Uniunii Europene din anul 1986.

Din 1985 s-a adoptat drept **imn** oficial ultima parte a Simfoniei a IX-a a lui Beethoven, numită „Odă bucuriei", subliniindu-se astfel dorința de pace și solidaritate a statelor membre. Tot atunci s-a hotărât ca data de 9 Mai să fie considerată Ziua Europei.

Prin Tratatul de la Maastricht (fig. 11) s-a hotărât introducerea monedei unice **euro** care să circule pe piața statelor membre ale Uniunii Europene.

România și Uniunea Europeană

În 1995, România își depunea cererea de aderare la Uniunea Europeană.

În anul 1997, în cadrul reuniunii de la Helsinki, s-a decis începerea negocierilor pentru admiterea în Uniunea Europeană a unor noi state, printre care și țara noastră.

Anul 2007 a marcat integrarea României în Uniunea Europeană și obținerea statutului de membru al acestei organizații.

Fig. 10. Semnarea Tratatului de la Paris (1951), de către Franța, Germania, Olanda, Italia, Belgia și Luxemburg

Fig. 11. Semnarea Tratatului de la Maastricht, care a pus bazele Uniunii Europene

Aplicăm

- Explicați care este importanța Uniunii Europene, dar și a aderării României la această alianță.

Lectură

Din istoria Uniunii Europene*

„Începând cu anul 1950, țările europene au căutat să încheie alianțe economice și politice, punând astfel bazele unei comunități unite – Comunitatea Economică Europeană. Cele şase state fondatoare ale acestei comunități au fost: Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg şi Olanda.

Printre principalele obiective ale comunității se aflau: promovarea progresului economic și social; acordarea de ajutor umanitar statelor care nu erau membre ale alianței; instituirea cetățeniei europene, care nu înlocuia cetățenia națională, ci doar o completa, conferind un număr de drepturi civile și politice cetățenilor europeni și altele.

Statelor fondatoare li s-au alăturat, la 1 ianuarie 1973, Danemarca, Irlanda și Marea Britanie, ridicând numărul țărilor membre la nouă, în 1981 Grecia, urmată cinci ani mai târziu, de Spania şi Portugalia.

Din 1991, euro a devenit noua monedă pentru o parte dintre cetățenii europeni, iar din 1993 comunitatea și-a luat numele oficial de Uniunea Europeană.

În 1995, Uniunea s-a extins cu alte trei state – Austria, Finlanda şi Suedia. Un mic oraş din Luxemburg, Schengen, avea să dea numele acordurilor care le vor permite, treptat, cetățenilor europeni să călătorească fără a li se verifica paşapoartele la graniță.

În 2007, România și Bulgaria au devenit membre cu drepturi depline ale Uniunii Europene, fiind urmate de Slovenia (2007), de Cipru și Malta (2008), de Slovacia (2009), de Estonia (2011), de Letonia (2014) și de Lituania (2015).

Calitatea de stat membru al Uniunii nu se obține de la o zi la alta, ci presupune parcurgerea unor proceduri complexe, care, odată îndeplinite, permit țărilor candidate să solicite să devină state membre cu drepturi depline.

În prezent, Uniunea Europeană numără 27 de state membre, după ce Marea Britanie a decis să părăsească alianța la 31 decembrie 2020.“

Ce părere aveți?

- Credeți că puteți fi și români, și europeni în același timp? Argumentați.

Activitate transdisciplinară

- Învățați și interpretați imnul Uniunii Europene, „Odă bucuriei“, pe versurile lui Friedrich Schiller și muzica lui Ludwig van Beethoven.
- Realizați un desen inspirat din versurile și muzica acestui imn.

Știați că ...

... alte organizații care reunesc statele europene în diverse domenii sunt UNICEF (Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite) și UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură)?

... România este membră activă a celor două organizații?

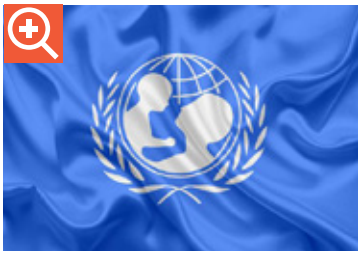

Fig. 12. Steagul UNICEF

Am învățat

- Tendința lumii actuale este spre o unitate reglementată de diferite organizații.
- România este membră în organizațiile internaționale ONU, NATO și UE.

* Informațiile au fost preluate de pe site-ul europa.eu.

Recapitulare

1. Ordonați cronologic și plasați, pe o axă a timpului, evenimentele istorice de mai jos.

participarea României la Primul Război Mondial | domnia regelui Ferdinand | cucerirea independenței | reformele lui Cuza | aderarea României la Uniunea Europeană

2. Asociați imaginea cu evenimentul potrivit.

cucerirea independenței | unirea Principatelor Române | înfăptuirea Marii Uniri

3. Observați harta.

Localizați:
– capitala Principatelor Române Unite;
– două așezări unde s-au dat lupte pentru cucerirea independenței;
– orașul unde s-a semnat Marea Unire;
– provinciile care s-au unit cu România în 1918.

4. Grupați, într-un tabel asemănător celui dat, termenii din lista de mai jos:
divan ad-hoc, proclamație, capitulare, reforme, neutralitate, independență, stat suveran, unitate națională.

Unirea Principatelor	Cucerirea independenței	Primul Război Mondial
...	...	...

5. Redactați un text cu titlul „Aș vrea să fiu o personalitate a Epocii moderne sau a Epocii contemporane“, prin care să vă evidențiați atitudinea față de o personalitate din trecut și față de faptele sale.

6. Citiți textul.

„Există astăzi o mare, o magnifică țară care se ignoră. Această țară se întinde între Oceanul Atlantic, lumea sovietică și Mediterană. Ea se numește Europa.

Este rândul patriotismului european să se trezească. Englezi, francezi, germani, italieni, polonezi, spanioli; toate popoarele Europei își vor da seama că sunt copiii aceleiași culturi și ai aceleiași tradiții, că sunt păstrătorii aceleiași misiuni civilizatoare, legați unii de ceilalți printr-o comunitate permanentă de destin și organe ale aceleiași vieți.

Când se va descoperi Europa ca o mare națiune și ca patrie comună a popoarelor sale, un nou capitol al istoriei mondiale va începe, ca după descoperirea Americii.“

Richard Nikolaus von Coudenhove-Kalergi,
președintele Uniunii Paneuropene, într-un document din 1939

- Precizați care sunt punctele comune ale popoarelor europene, așa cum reies din textul citit.
- Explicați de ce credeți că o Europă mare, considerată ca o „patrie comună“, ar aduce progres omenirii asemenea descoperirii Americii.
- Completați, în caiete, o schemă asemănătoare celei date.

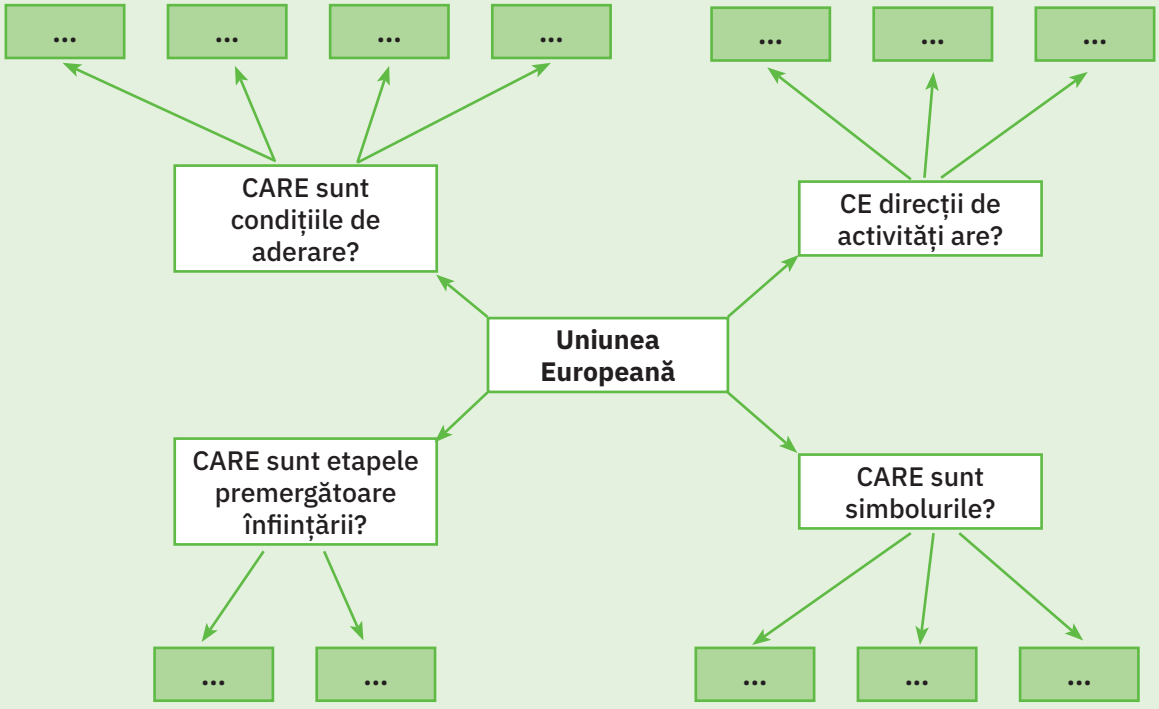

- Realizați o colecție de jetoane pe care să reprezentați steagurile țărilor membre ale Uniunii Europene.

Îmi place să învăț la istorie!
Jocuri didactice recapitulative

• Se formează echipe de câte cinci elevi.

1. Cine știe câștigă!

Jocul se desfășoară ca o întrecere între echipe. Învățătorul va pregăti jetoane cu enunțuri lacunare.

Fiecare echipă va extrage câte un jeton și va formula răspunsul. Celelalte echipe pot răspunde în cazul în care cei solicitați inițial nu cunosc sau greșesc răspunsul. Câștigă echipa care răspunde corect la cât mai multe întrebări în 5 minute.

Exemple: Primul rege al României → Carol I

Printre cele mai importante reforme ale lui Cuza se numără → Legea agrară și Legea învățământului ș.a.m.d.

Regele Carol I

2. Harta în bucățele

Lucrați în trei grupuri. Fiecare grup va avea la dispoziție bucăți ale unei hărți ce va trebui reconstituită. După reconstituire, fiecare grup va numi spațiul românesc descoperit și va enumera câteva evenimente din istoria acestuia.

3. Roata istoriei

Învățătorul poate confecționa o roată din carton, asemenea unui ceas, dar cu un singur ac (din lemn sau plastic), prins pe dosul cartonului, astfel încât să fie mobil.

Cadranul se va împărți în mai multe părți, pe care se vor înscrie evenimente sau fapte istorice corespunzătoare epocii studiate.

Se formează echipele. Reprezentantul unei echipe învârte acul cadranului. La oprirea acestuia, conducătorul anunță subiectul indicat pe cadran.

Echipele vor povesti despre cauzele, desfășurarea și urmările evenimentului respectiv timp de 2 minute. Fiecare afirmație valorează 5 puncte.

Exemplu: **Războiul de Independență**

Cauze:
– dorința de libertate a popoarelor balcanice;
– dorința României de a fi independentă.

Desfășurare:
– 9 mai 1877: proclamarea independenței;
– lupta armatelor române la sud de Dunăre (Plevna, Vidin, Smârdan, Rahova etc.);
– capitularea Imperiului Otoman.

Urmări:
– recunoașterea independenței României de către marile puteri;
– recuperarea Dobrogei;
– pierderea sudului Basarabiei;
– constituirea regatului României (1881).

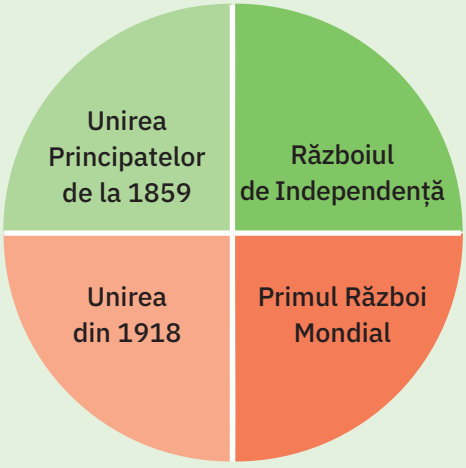

1. Completați, pe caiet, enunțurile de mai jos, astfel încât să fie corecte din punct de vedere istoric.
- Primul domn al Principatelor Unite a fost ... .
- Domnul care a decis menținerea neutralității României în 1914 a fost ... .
- România a participat la Primul Război Mondial din anul ... .
- În timpul lui Alexandru Ioan Cuza au fost înființate universitățile din ... și ... .
- România a devenit stat membru al Uniunii Europene în anul ... .

2. Alegeți varianta corectă de răspuns.

A. Unirea Moldovei cu Țara Românească s-a înfăptuit în anul:

a. 1848. b. 1859. c. 1918.

B. România și-a câștigat independența în timpul domniei regelui:

a. Carol I. b. Ferdinand. c. Mihai.

C. Marea Unire a fost:

a. impusă de marile puteri. b. respinsă de marile puteri. c. rezultatul voinței populare.

3. Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri, alegând adevărat (A) sau fals (F).

a. În timpul lui Alexandru Ioan Cuza s-a realizat Marea Unire.
b. România și-a cucerit independența în timpul lui Carol I.
c. În 1918, Transilvania, Basarabia și Bucovina s-au unit cu România.
d. Euro este moneda unică europeană.
e. România a devenit stat membru al Uniunii Europene în 1993.
f. Cele mai importante lupte din 1917 au fost cele de la Mărășești, Mărăști și Oituz.

4. Dați exemple de trei bătălii la care au participat trupele române în războiul din 1877 – 1878.

5. Redactați un scurt text referitor la Marea Unire din 1918, având în vedere:
– factorii care au favorizat unirea;
– etapele unirii;
– urmările actului de la 1 Decembrie 1918.

Descriptori de performanță			
Item	**Suficient**	**Bine**	**Foarte bine**
1	două enunțuri completate	patru enunțuri completate	șase enunțuri completate
2	un răspuns corect	două răspunsuri corecte	trei răspunsuri corecte
3	identificarea a două enunțuri	identificarea a patru enunțuri	identificarea a șase enunțuri
4	menționarea unei lupte	menționarea a două lupte	menționarea a trei lupte
5	un criteriu folosit	două criterii folosite	trei criterii folosite

Grilă de autoevaluare

1. Alexandru Ioan Cuza, Carol I, 1916, București și Iași, 2007; 2. A – 1859, B – Carol I, C – rezultatul voinței populare; 3. a – F, b – A, c – A, d – A, e – F, f – A; 4. de exemplu: Plevna, Grivița, Smârdan; 5. de exemplu: a – contextul internațional favorabil de la finalul Primului Război Mondial; b – enumerarea celor trei etape: unirea Basarabiei, a Bucovinei și a Transilvaniei cu România; c – creșterea suprafeței statului și a populației.

Putem mai mult

1. Se dă harta alăturată.
• Precizați numele provinciilor care s-au unit cu România în 1918.
• Localizați și numiți orașele unde s-a semnat unirea cu România.
• Menționați:
– capitala României Mari;
– numele regelui României Mari.
• Enumerați etapele realizării statului național unitar român.

2. Piramida
Identificați modalități prin care se poate pune în aplicare deviza Uniunii Europene, scrisă în chenarul de la baza schemei date.
a. Lucrați individual timp de 5 minute.
b. Lucrați în perechi, confruntând setul de modalități propuse. Întocmiți o listă comună, care să cuprindă cele mai valoroase cinci modalități.
c. Lucrați în grupuri de câte patru elevi (două perechi). Consultați-vă și rețineți, într-o listă comună, cele mai valoroase cinci modalități.
d. Lucrați cu întreg colectivul, expunându-vă concluziile din grup. Discutați și notați, pe tablă, concluziile finale.

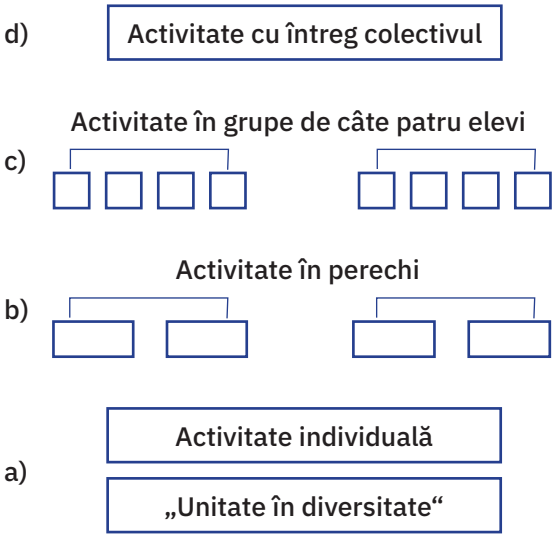

• Apreciați felul în care ați participat la activitățile propuse în această unitate de învățare.

Atitudini față de sarcinile de lucru	Da	Nu
• Ați urmat instrucțiunile.		
• Ați cerut ajutor atunci când ați avut nevoie.		
• Ați colaborat în perechea/în grupul din care ați făcut parte.		
• Ați lucrat atent la sarcinile care v-au revenit.		
• Ați participat activ la lucru, la realizarea materialelor, la formularea concluziilor.		
• Ați împărtășit bucuria reușitei cu ceilalți colegi.		

Unitatea 4

Cultură și patrimoniu

Ce vom descoperi împreună?

- Care sunt locurile cu importanță istorică într-o comunitate?
- Ce rol a avut biserica în viața românilor și ce ctitorii se disting?
- Care sunt evenimentele și locurile istorice incluse în Patrimoniul UNESCO?

Ce vom fi capabili să facem?

- să lecturăm texte/surse istorice cu creionul în mână, structurând informațiile cu ajutorul diferiților organizatori grafici;
- să completăm texte lacunare cu conținut istoric;
- să alcătuim și să rezolvăm rebusuri pe teme istorice;
- să completăm un jurnal cu dublă intrare în urma vizionării/audierii unui film/unei emisiuni cu conținut istoric;
- să realizăm un afiș de promovare a unor locuri/ctitorii;
- să prezentăm un loc istoric din comunitate după un plan dat;
- să exprimăm propriile păreri despre un fapt istoric;
- să participăm la jocuri/concursuri pe teme istorice.

Ce termeni istorici vom reține?

aderare, fortificație, mitropolie, patrimoniu

Album istoric

Fig. 1. Biserică tradițională de lemn

Fig. 2 – 3. Obiecte bisericești

Fig. 4. Mausoleul de la Mărășești

Fig. 5. Turn medieval

Fig. 6. Casa memorială „Ion Creangă“

Fig. 7. Interior din Casa memorială „Ion Creangă“

Știm

- Viața oricărei comunități este marcată de anumite evenimente.

Vrem să știm

- Care sunt locurile care atestă evenimente petrecute în viața unei comunități?
- Care este importanța acestor locuri?
- Ce atitudini ar trebui să avem față de aceste locuri? De ce?

Descoperim

- Numiți clădirile ilustrate în fig. 1, 4, 5 și 6.
- Care este rolul fiecăreia?
- Descrieți obiectele din fig. 2 și 3.
- Precizați ce tip de izvoare istorice reprezintă clădirile și obiectele ilustrate.

„După cucerirea Daciei, Traian a poruncit lui Apolodor să înalțe un monument pe care să sculpteze întâmplări din războiul romanilor cu dacii, ca să rămână mărturie vitejia lor. Acest monument se numește Columna lui Traian și se află și azi la Roma.“

Dumitru Almaș, scriitor

- La ce moment face referire textul?
- Care este semnificația construcției menționate?

Reținem

Fiecare așezare are o istorie a sa. Desfășurarea unor evenimente istorice a lăsat semne într-o mai mică sau mai mare măsură. Permanent însă se descoperă date noi despre evenimentele trecute, acestea fiind susținute de dovezi materiale.

Locuri cu importanță istorică într-o comunitate pot fi:

- **muzeul** școlii sau al localității unde se pot găsi cărți vechi, documente, diverse obiecte (instrumente de scris, arme, unelte ș.a.);
- **șantierele arheologice** care dezvăluie obiecte din trecut în urma muncii arheologilor;
- **bisericile** și **mănăstirile** care adăpostesc cărți vechi și obiecte religioase;
- **cetățile** sau **castelele** ce oferă informații despre vechimea lor și stilul în care sunt construite. Aici se regăsesc obiecte de mobilier și de vestimentație, tablouri, cărți ș.a.;
- **monumentele** (statui, coloane, porți) care aduc omagiu eroilor neamului;
- **casele memoriale** care păstrează obiecte ce au aparținut unor personalități și ne furnizează informații despre viața și preocupările acestora, dar și despre epoca în care au trăit.

Suntem datori să avem o atitudine civică, de grijă și de respect față de locurile istorice din comunitatea în care trăim și să le promovăm pentru a fi cunoscute.

Aplicăm

1. Completează **ciorchinele** cu informații potrivite.

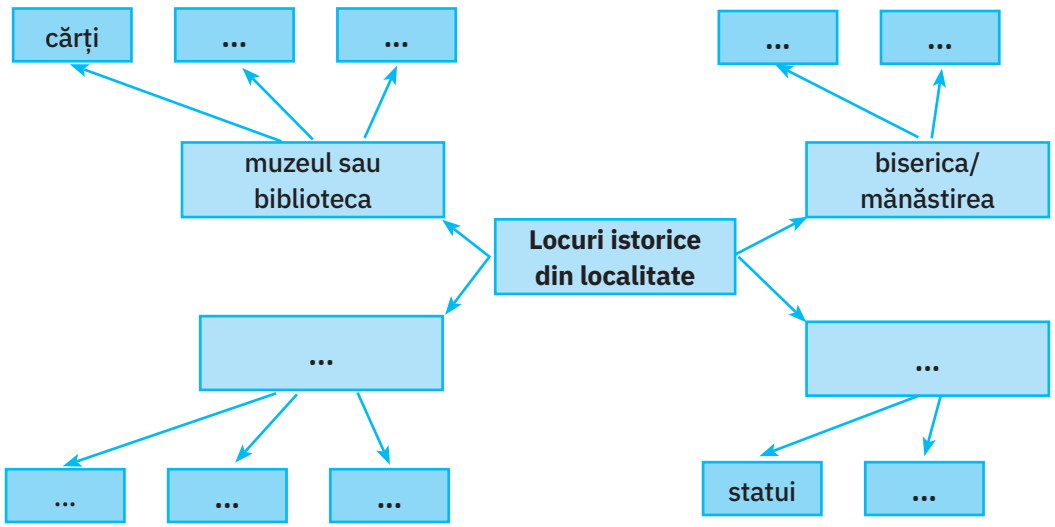

2. Diagrama T

Lucrați în grup. Completați o diagramă asemănătoare celei date, identificând argumente pro și contra pentru afirmația:
A conserva și a promova locurile istorice din comunitatea noastră sunt o datorie civică a fiecăruia dintre noi.

Pro	Contra
...	...

Am învățat

- Locurile istorice sunt marcate prin existența unor mărturii materiale.
- Acestea oferă informații despre trecutul comunității și al locuitorilor ei.

Album istoric

Fig. 1. Petru Rareș, domn al Moldovei

Fig. 2. Mănăstirea Moldovița

Fig. 3. Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești

Fig. 4. Mănăstirea Hurezi

Fig. 5. Mănăstirea Curtea de Argeș

Fig. 6. Neagoe Basarab, domn al Țării Românești

Știm

- Viața religioasă a avut un rol important de-a lungul istoriei poporului român.
- Deseori, voievozii români au fost ctitori de lăcașuri religioase.

Vrem să știm

- Care a fost rolul bisericii?
- Cum era organizată biserica?
- Care era religia românilor din cele trei voievodate?
- Care sunt domnii-ctitori și ctitoriile lor?

Izvoare istorice

„Ortodoxia [...] a format cimentul care a ținut strâns legate ramurile neamului răzlețite și încăpute sub stăpâniri diferite.“

Nicolae Cartojan, istoric literar

- Care a fost rolul credinței la români?

Reținem

De-a lungul timpului, **biserica** a fost un centru al credinței.
În Evul Mediu și în Epoca modernă, ca și azi, majoritatea românilor erau creștini ortodocși. În Transilvania maghiară, sașii și secuii erau catolici, nerecunoscând **ortodoxismul**. Astfel, unii dintre locuitori și-au schimbat credința.
Sub îndrumarea preoților, oamenii veneau la slujbe și rosteau rugăciuni. S-au înființat episcopii și **mitropolii**. Conducătorul bisericii era mitropolitul, numit de domnitor.
Biserica a menținut unitatea poporului român care, deși era împărțit în trei state, a respectat aceleași obiceiuri creștine.
Limba bisericească până în secolul al XVIII-lea a fost **slavona**, apoi a fost înlocuită cu limba română.
Mănăstirile și bisericile au fost construite de boieri, orășeni sau domni. Multe dintre aceste lăcașuri au adăpostit familiile domnitorilor și ale boierilor în vremuri de primejdie. Tot aici erau organizate spitale sau refugii pentru cei săraci.
Unii dintre voievozii români au ctitorit lăcașuri religioase și sunt înmormântați în ctitoriile lor. Printre aceștia se numără: Mircea cel Bătrân (Cozia), Ștefan cel Mare (Putna, Voroneț), Petru Rareș (Moldovița – fig. 2), Neagoe Basarab (Curtea de Argeș – fig. 5), Alexandru cel Bun (Bistrița), Constantin Brâncoveanu (Hurezi – fig. 4) ș.a.
Un alt rol al bisericii a fost acela de a răspândi cultura. Pe lângă mănăstiri și biserici au funcționat primele școli. Aici s-au copiat manuscrise, apoi s-au tipărit cărți. Și azi se întâlnesc, în muzeele de pe lângă mănăstiri, sculpturi, icoane, broderii, obiecte din aur și argint, împodobite cu pietre prețioase.

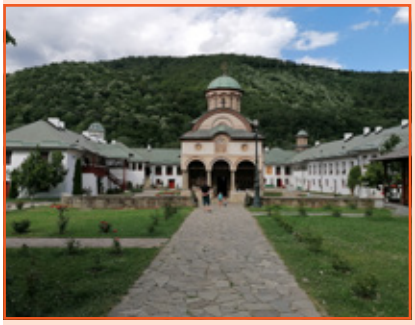

Fig. 7. Mănăstirea Cozia

Fig. 8. Mănăstirea Putna

Fig. 9. Tipăritură realizată de Antim Ivireanul

Aplicăm

- Citiți fragmentul de mai jos.

„De lucru, țăranul se apucă întotdeauna după ce își face semnul crucii. La masa-i sărăcăcioasă, mulțumește cu același semn de binecuvântare. De Paște, când în luminoasa biserică a satului Dumnezeu serbează prin Învierea Sa din morți biruința asupra morții, și de Crăciun, la serbarea de încheiere a anului, el încetează munca."

(Nicolae Iorga, istoric)

- Ce trăsături ale românilor reies din fragmentul dat?

Am învățat

- În spațiul românesc s-au împletit mai multe credințe religioase.
- Biserica era condusă de mitropolit și avea, îndeosebi, rol cultural.

Album istoric

Fig. 1. Mănăstirea Humor

Fig. 2. Biertan, așezare săsească cu biserică fortificată

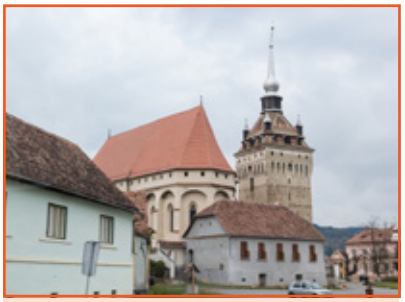

Fig. 3. Biserica fortificată din Saschiz

Fig. 4. Biserica din lemn a mănăstirii Bârsana

Fig. 5. Biserica fortificată Viscri

Fig. 6. Ruinele cetății dacice de la Sarmizegetusa Regia

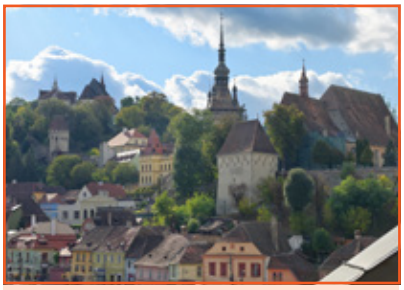

Fig. 7. Sighișoara, veche așezare medievală

Fig. 8. Delta Dunării, rezervație a biosferei

Fig. 9. Steagul UNESCO, organizație care promovează diversitatea culturală

Știm

- Tendința actuală a oamenilor este de a conserva și de a proteja monumentele.

Vrem să știm

- Ce reprezintă UNESCO?
- Care este rolul UNESCO?
- Care sunt simbolurile organizației și membrii acesteia?
- Care sunt monumentele și locurile din România incluse în Patrimoniul UNESCO?

Lucru cu harta

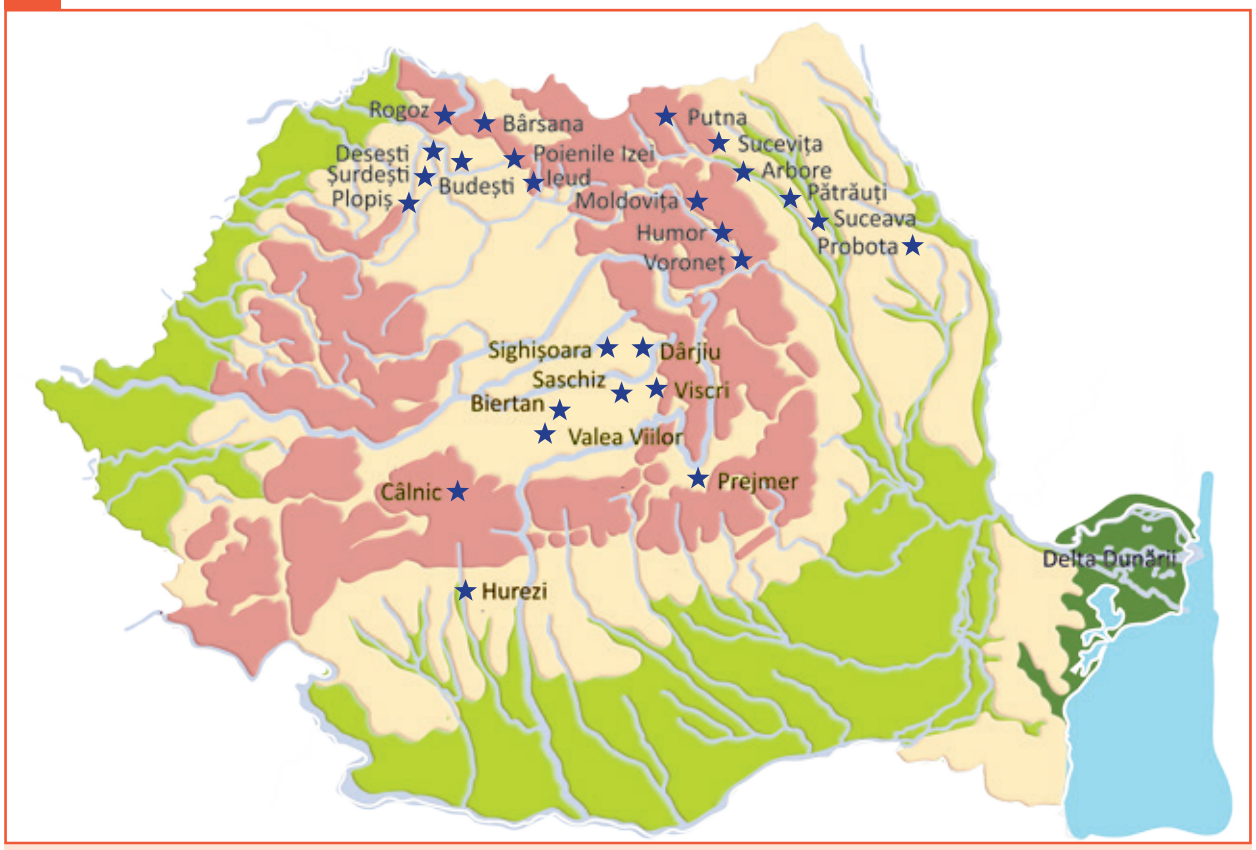

Fig. 10. România – locuri din Patrimoniul UNESCO

- Localizați, pe harta din fig. 10, zone cu monumente incluse în Patrimoniul UNESCO.
- Precizați poziția geografică a acestora.
- Identificați treapta și unitatea de relief pe care se află situate.

sec. XX				
• Delta Dunării (1991)	• Mănăstirea Hurezi (1993)	• Bisericile pictate din nordul Moldovei (1993)	• Așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania (1993)	• Fortărețele dacice (1999) • Bisericile de lemn din Maramureș (1999) • Centrul istoric vechi din Sighișoara (1999)

11. Repere cronologice: Intrarea monumentelor și locurilor din România pe lista Patrimoniului UNESCO

Știați că ...

... includerea pe lista Patrimoniului UNESCO a bisericilor din Moldova s-a făcut datorită picturilor murale exterioare, care sunt considerate ca fiind unice?
... satele cu biserici fortificate din Transilvania reprezintă o dovadă a păstrării imaginii istorice, asociată cu prezența, pe teritoriul fiecărei așezări, a unei biserici fortificate?
... cetățile dacice din Munții Orăștiei, au fost ridicate între secolele I î.H. și I d.H. pentru a asigura apărarea și protecția împotriva atacurilor Imperiului Roman?

Reținem

Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (**UNESCO**) a fost fondată în 1945, cu scopul de a contribui la pacea și securitatea lumii prin colaborarea popoarelor în domeniile educației, științei și culturii, precum și prin promovarea respectului față de justiție și drepturile omului, indiferent de sex, rasă, limbă, religie. În prezent, UNESCO numără 193 de state membre.

Una dintre misiunile UNESCO este de a proteja și conserva locuri și monumente cu valoare istorică și naturală. Acestea au fost incluse într-o listă de locuri de **patrimoniu mondial**.

România este membră UNESCO din 1956. Pe lista organizației figurează Delta Dunării, mănăstirea Hurezi, bisericile pictate din nordul Moldovei, așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania, fortărețele dacice din Munții Orăștiei, bisericile de lemn din Maramureș și centrul istoric vechi din Sighișoara.

Așezările transilvănene cu biserici fortificate oferă o imagine plină de viață a peisajului cultural din zona Transilvaniei. Satele din această zonă se disting printr-un sistem specific de cultivare a terenului, un model de așezare și organizare a gospodăriilor țărănești păstrat încă din Evul Mediu. Localitățile sunt dominate de bisericile lor fortificate, care ilustrează perioadele acestor construcții din secolul al XIII-lea și până în secolul al XVI-lea.

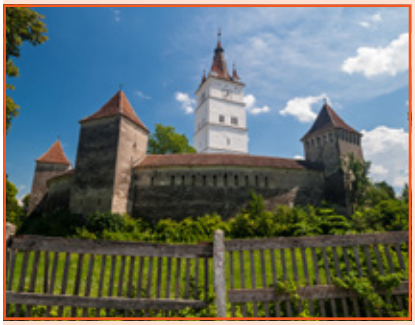

Fig. 11. Biserica fortificată de la Prejmer

Fig. 12. Mănăstirea Probota, județul Suceava

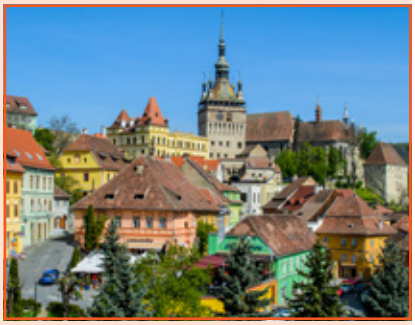

Fig. 13. Cetatea medievală Sighișoara

Bisericile fortificate transilvănene sunt specifice satelor săsești și secuiești situate în sud-estul Transilvaniei. Odinioară în număr de circa 300, ele au jucat atât un rol religios, cât și unul militar pentru mai bine de cinci secole. În număr de aproximativ 150 de edificii la începutul secolului XXI, bisericile fortificate formează unul dintre cele mai dense sisteme de fortificații medievale bine păstrate de pe continentul european.

Dintre acestea pot fi amintite: Prejmer (fig. 11), Dârjiu (fig. 14), Valea Viilor (fig. 15), Câlnic (fig. 16) și Saschiz.

Fig. 14. Dârjiu, monument istoric care datează din sec. XIII – XIV

Fig. 15. Biserica fortificată din Valea Viilor

Fig. 16. Cetatea Câlnic, construită în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea

Reținem

Fortificațiile dacice din Munții Orăștiei au fost ridicate între secolele I î.H. și I d.H. și au reprezentat nucleul statului dac din perioada domniei regelui Burebista, dar și a lui Decebal, constituind un complex de cetăți și de aşezări dacice special create şi amplasate pentru a forma un sistem defensiv foarte puternic.

În vremea regelui dac Decebal, sistemul fortificat de apărare cuprindea cetățile Sarmizegetusa Regia (fig. 6), Luncani-Piatra Roșie, Costești-Blidaru (fig. 17), Costești-Cetățuie, Căpâlna și Bănița.

Fig. 17. Cetatea Costești-Blidaru

Câteva dintre cetățile geto-dacice, inclusiv Sarmizegetusa Regia, au fost înconjurate cu ziduri de apărare construite printr-o tehnică specială, de inspirație greacă.

Bisericile de lemn din Maramureș se disting de cele din restul țării. Sunt înguste și înalte, cu turle suple și lungi în partea vestică a construcției. Ele au trecut printr-un proces amplu de restaurare în prima jumătate a secolului al XX-lea. Opt dintre acestea, considerate adevărate capodopere ale arhitecturii de lemn din Maramureș și reprezentative pentru arhitectura din zonă, au fost incluse în Patrimoniul mondial UNESCO în anul 1999.

Aplicăm

- Observați cele două lăcașuri de cult din imagini.
- Comparați-le referindu-vă la arhitectura construcției, materialele folosite, aspectul exterior ș.a.

Am învățat

- UNESCO, organizație mondială de conservare a monumentelor și locurilor istorice și naturale, a înscris pe lista sa de protejare și unele zone unice din România.

Portofoliu

- Realizați un afiș de prezentare a uneia dintre zonele incluse în Patrimoniul UNESCO.
- Însoțiți textul cu imagini sugestive.

1. Grupați următoarele ctitorii, după provincia căreia îi aparțin:
biserica fortificată de la Biertan, mănăstirea Humor, mănăstirea Hurezi, mănăstirea Bârsana, mănăstirea Curtea de Argeș, mănăstirea Sucevița, mănăstirea Arbore, biserica Viscri.

Transilvania	Moldova	Țara Românească
biserica fortificată de la Biertan	...	...

2. Dați câte un exemplu de monument istoric inclus în Patrimoniul UNESCO, aparținând:
- fortificațiilor dacice din Munții Orăștiei;
- așezărilor săsești din Transilvania;
- regiunii Maramureș.

3. Realizați corespondența între ctitorie și numele ctitorului acesteia.

A

B

C

Petru Rareș | Constantin Brâncoveanu | Neagoe Basarab

4. Redactați un scurt text în care să prezentați un monument inclus în Patrimoniul UNESCO, pe care l-ați vizitat sau intenționați să-l vizitați, ținând cont de următoarele cerințe:
– un scurt istoric al respectivului monument;
– semnificația acestuia pentru comunitatea locală;
– semnificația lui internațională.

5. Scrieți, în caiet, numele domnitorilor din imaginile de mai jos și două dintre ctitoriile acestora, alegând denumirile din listele date.

Curtea de Argeș
Cozia
Hurezi
Dealu
Cetatea Târgoviște

Moldovița
Voroneț
Bistrița
Humor
Putna

• Precizați numele lăcașurilor în care sunt înmormântați cei doi domnitori.

6. Completați enunțurile cu informațiile potrivite.
• De-a lungul timpului, biserica a fost ... .
• În Evul Mediu, în Epoca modernă, dar și astăzi, majoritatea populației române a fost de credință ... .
• În Transilvania, ..., ..., ... sunt catolici, dar și o parte dintre ... .
• Pe lista Patrimoniului UNESCO se află ... din Maramureș, ... din Munții Orăștiei și ... din Transilvania.
• România este membră a UNESCO din ... .
• Conducătorul bisericii era ..., acesta fiind ales de ... .

7. Transcrieți doar varianta corectă de răspuns.
a. Până în secolul al XVIII-lea, limba folosită în biserică a fost:
• latina. • română. • slavona.
b. Multe dintre biserici și mănăstiri au fost ridicate de:
• misionari. • domnitori. • preoți.
c. Pe lângă biserici și mănăstiri au funcționat primele:
• școli. • mitropolii. • cancelarii domnești.
d. Biserica a reprezentat un factor pentru menținerea:
• unității românilor. • stăpânirii boierilor. • dominației străine.
e. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură a fost înființată în:
• 1954. • 1945. • 1956.
f. Așezările fortificate din Transilvania se disting prin existența unei:
• biserici fortificate. • piețe. • primărie.

8. Stabiliți valoarea de adevăr a enunțurilor date.
• Bisericile și mănăstirile au adăpostit familiile domnitoare și pe cele ale marilor boieri în timp de primejdie.
• Pe lângă aceste lăcașuri au funcționat spitale și aziluri pentru săraci și bătrâni.
• Primele tipărituri s-au realizat la curțile domnești.
• UNESCO are drept misiune protejarea apelor și pădurilor.
• Cetățile fortificate dacice se află în Munții Orăștiei.
• O caracteristică a bisericilor din Maramureș o reprezintă acoperișul din tablă.

Evaluare

1. Realizați corespondența între obiectivele istorice ilustrate și numele locurilor din Patrimoniul UNESCO cărora le aparțin.

A

B

C

D

E

F

Fortificațiile din Munții Orăștiei

Bisericile de lemn din Maramureș

Bisericile pictate din nordul Moldovei

Satele și bisericile fortificate din Transilvania

2. Completați, pe caiet, fiecare enunț de mai jos cu cel puțin trei informații potrivite.
a. Locuri de importanță istorică într-o comunitate pot fi: ... , ... și ... .
b. Printre locurile din Patrimoniul UNESCO de la noi din țară se numără: ... , ... și ... .
c. ... , ... și ... sunt trei dintre bisericile pictate din nordul Moldovei, aflate pe lista UNESCO.

3. Redactați un text de trei – șase enunțuri, în care să prezentați:
– anul constituirii UNESCO;
– scopul constituirii acestei organizații;
– una dintre misiunile UNESCO;
– anul în care România a devenit membră a acestei organizații;
– câteva dintre locurile care figurează pe lista UNESCO;
– importanța acestor locuri/monumente pentru România.

Descriptori de performanță			
Item	**Suficient**	**Bine**	**Foarte bine**
1	două corespondențe corecte	patru corespondențe corecte	șase corespondențe corecte
2	trei informații completate	șase informații completate	nouă informații completate
3	două enunțuri corecte	patru enunțuri corecte	cinci – șase enunțuri corecte

Autoevaluare

	S	B	FB
1			
2			
3			

Studiu de caz – Locuri istorice din localitatea mea

Etapa I – Prezentarea cazului: Zilele localității

Orice localitate cuprinde vestigii ale epocilor trecute.

Situații de dezbătut:

- Care sunt monumentele/locurile cu importanță istorică din localitatea mea?
- Cum voi promova valorile comunității în care trăiesc?

Etapa II – Pregătirea pentru activitate

- Lucrați în grupuri de patru – cinci elevi.
- Analizați situațiile supuse discuției.
- Adresați-vă unii altora întrebări în legătură cu situațiile date.
- Formulați posibile răspunsuri.
- Întocmiți un plan de acțiune.

Etapa III – Studiu individual

- Documentați-vă din surse scrise (acte, documente, lucrări monografice) legate de viața comunității, aflate în biblioteca/arhiva școlii sau a altor instituții din localitate.
- Consultați persoanele cele mai în vârstă din comunitate sau pe cele care au deținut roluri administrative (primar, bibliotecar, muzeograf ș.a.).
- Vizitați locuri cu importanță istorică din localitate, adunând pliante, ilustrații ș.a.

Etapa IV – Dezbaterea pentru soluționare

- Analizați în grupurile inițiale și formulați concluzii.
- Analizați soluțiile cu întreg colectivul. Comparați rezultatele. Îmbunătățiți setul de soluții.

Etapa V – Formularea concluziilor

- Realizați setul final de soluții.

Etapa VI – Evaluarea modului de lucru

Autoevaluarea

• Eficiența lucrului în echipă
• Calitatea informațiilor/soluțiilor (acuratețe, diversitate, corectitudine)
• Relevanța argumentelor
• Originalitatea prezentării
• Implicarea personală

Scară de apreciere

• ⟶ 2 puncte

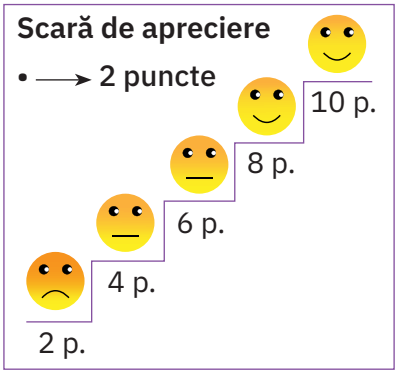

Recapitulare finală

1. Realizați o fișă cu fotografii personale, ordonate cronologic, de la naștere până în clasa a IV-a.
• Prezentați-vă evoluția, referindu-vă atât la dezvoltarea fizică și intelectuală, cât și la evenimentele importante din viața familiilor voastre.

2. Recunoașteți imaginile de mai jos.

• Precizați evenimentele ilustrate.
• Încadrați fiecare eveniment în secolul și epoca potrivită.
• Povestiți evenimentele, folosind informațiile și termenii istorici cunoscuți.

3. Organizați, într-un tabel asemănător celui dat, datele esențiale referitoare la evenimentele istorice indicate.

Indicatori	Bătălia de la Rovine	Bătălia de la Vaslui
Anul, secolul, epoca	...	...
Domnitorul	...	...
Locul desfășurării	...	...
Adversarul românilor	...	...
Strategia de luptă a românilor	...	...
Finalul luptei	...	...

4. Fixați pe o axă a timpului următoarele evenimente istorice, utilizând culori diferite. Specificați-le în casetele potrivite!

• marea colonizare greacă;
• întemeierea Romei;
• cucerirea Daciei de către romani;
• Unirea țărilor române sub Mihai Viteazul;
• Unirea Principatelor Române;
• Primul Război Mondial;
• constituirea României Mari;
• aderarea României la Uniunea Europeană.

5. Ordonați cronologic evenimentele prezentate în imaginile de mai jos.

A

B

C

D

6. Numiți personalitățile ilustrate.

A

B

C

D

E

F

- Menționați epoca, perioada și țara în care a domnit fiecare personalitate.
- Precizați câte o realizare a fiecărui conducător.

7. Notați principalele călătorii și descoperiri geografice petrecute în istoria Terrei, precum și numele călătorilor/exploratorilor cărora li se datorează.

8. Observați harta de mai jos.

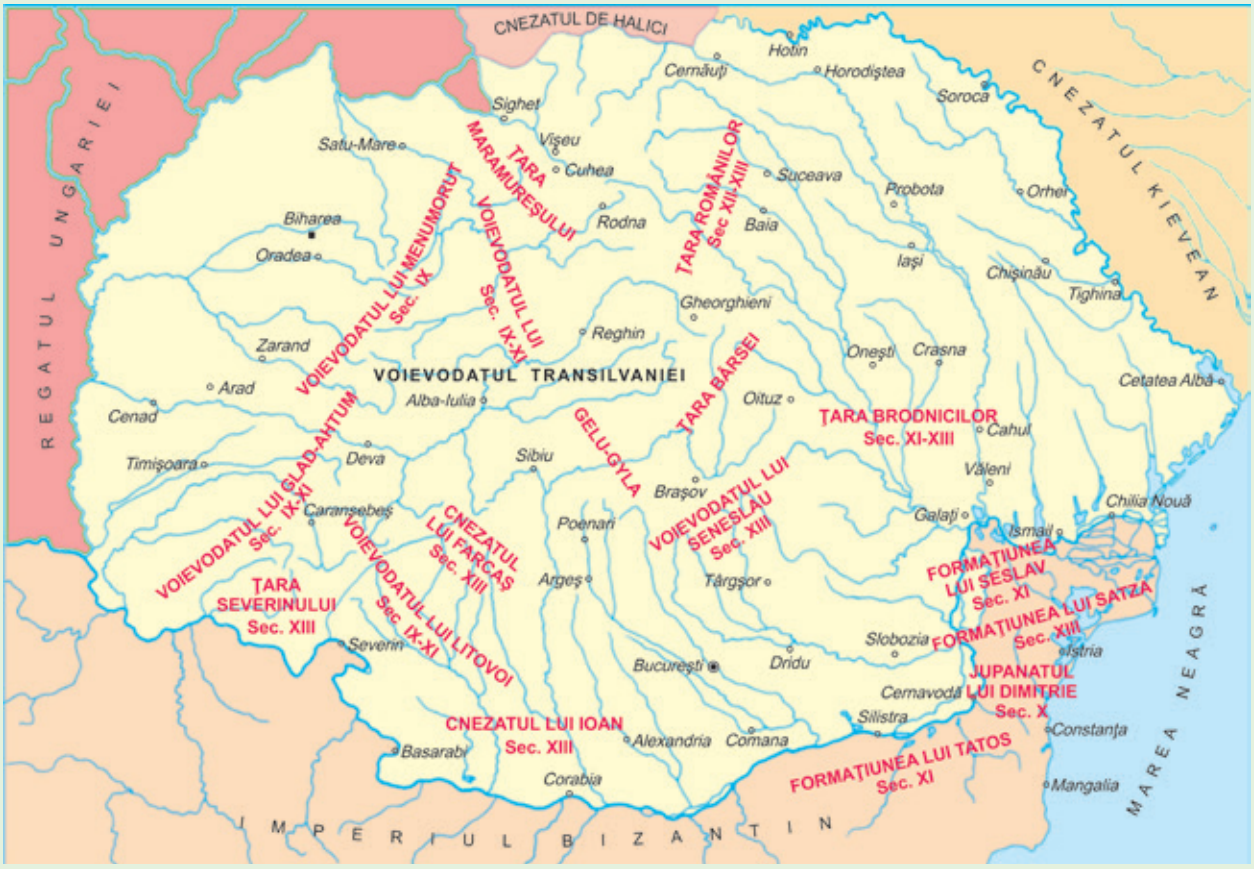

- Localizați țările române existente în Evul Mediu.
- Numiți câte o personalitate istorică reprezentativă pentru fiecare stat.
- Precizați denumirea unui loc al unei bătălii pentru menținerea independenței fiecărui stat.
- Numiți:

– capitala Moldovei în vremea lui Ștefan cel Mare;
– statul al cărui voievod a fost Iancu de Hunedoara;
– ctitoria în care se găsește mormântul lui Mircea cel Bătrân.

- Identificați câte un eveniment istoric legat de fiecare dintre orașele de mai jos.

Alba Iulia	Iași	București

- Indicați teritoriile:

– obținute de România în urma războiului din 1877 – 1878;
– anexate României în urma Marii Uniri;
– unite într-un singur stat în 1859.

9. Observați harta de mai jos.

• Precizați:
– numele unor popoare care existau în Antichitate pe teritoriul Europei;
– numele unor popoare de astăzi de pe teritoriul continentului.
• Grupați limbile popoarelor identificate, într-un tabel asemănător celui dat.

latină	germanică	altele
...	...	...
...	...	...

• Numiți:
– cea mai veche civilizație a Europei;
– cel mai întins imperiu în Antichitate.
• Localizați:
– o cetate-polis din Grecia Antică;
– o cetate grecească de pe litoralul Mării Negre;
– capitala Imperiului Roman.
• Numiți trei călătorii/expediții celebre organizate în Evul Mediu și inițiatorii acestora.
• Subliniați, în câteva enunțuri, importanța istorică a poziției geografice a României.

Evaluare finală

1. Asociați personajul istoric ilustrat cu evenimentul al cărui martor a fost.

A

B

C

Prima unire a țărilor române	Unirea Principatelor Române	Cucerirea independenței de stat

2. Fixați evenimentele date pe axa timpului, în secolul și mileniul corespunzător.

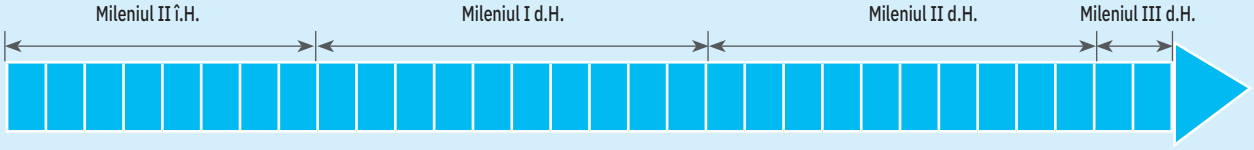

- războaiele daco-romane;
- întemeierea coloniilor grecești pe țărmul Mării Negre;
- cucerirea Transilvaniei de către regalitatea maghiară;
- dubla alegere a lui Al.I. Cuza;
- Primul Război Mondial;
- constituirea Uniunii Europene.

3. Transcrieți doar varianta corectă de răspuns.

a. Întemeietorul Țării Românești a fost:
- Dragoș.
- Gelu.
- Basarab I.

b. România a participat la Primul Război Mondial sub conducerea lui:
- Carol I.
- Al.I. Cuza.
- Ferdinand I.

c. „Unitate în diversitate“ este lozinca:
- UNESCO.
- Uniunii Europene.
- NATO.

4. Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri, alegând adevărat (A) sau fals (F).

a. Deși despărțite în trei state, voievodatele românești și-au păstrat credința, obiceiurile și limba.
b. Aflate la răscrucea creștinătății cu Imperiul Otoman, țările române au luptat să-și mențină independența.
c. Formarea statului național unitar român s-a realizat la 1 Decembrie 1918.
d. Românii și-au câștigat independența în urma luptelor din Primul Război Mondial.
e. Castelul Bran a fost construit în timpul lui Vlad Țepeș.
f. Carol I a fost primul principe din istoria românilor.

5. Denumiți monumentul ilustrat, precizând importanța istorică a acestuia.

6. Numiți simbolul ilustrat.

7. Redactați un text de maximum șase enunțuri despre unul dintre voievodatele românești (la alegere), în Evul Mediu. Veți avea în vedere:

– momentul întemeierii statului și numele întemeietorului;
– figuri reprezentative de-a lungul timpului;
– lupta pentru păstrarea independenței;
– capitala statului (în diferite perioade);
– clădiri cu importanță istorică (castele, cetăți, mănăstiri ș.a.);
– localizare.

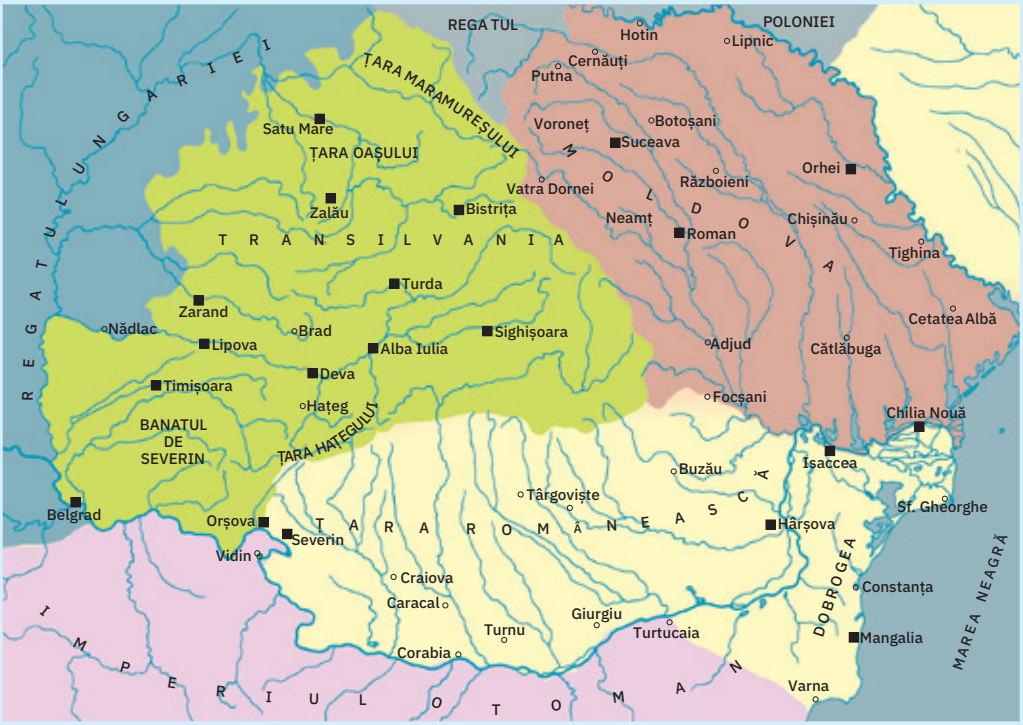

Descriptori de performanță			
Item	**Suficient**	**Bine**	**Foarte bine**
1	o asociere corectă	două asocieri corecte	trei asocieri corecte
2	două evenimente ordonate	patru evenimente ordonate	șase evenimente ordonate
3	o variantă corectă	două variante corecte	trei variante corecte
4	două enunțuri identificate	patru enunțuri identificate	șase enunțuri identificate
5	un răspuns corect	două răspunsuri corecte	trei răspunsuri corecte
6	un simbol numit	două simboluri numite	trei simboluri numite
7	una – două cerințe rezolvate	trei – patru cerințe rezolvate	cinci – șase cerințe rezolvate

Autoevaluare

	S	B	FB
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			

Autoevaluare finală

Portofoliu

Selectează varianta potrivită pentru fiecare criteriu.

1. Structura

- Portofoliul meu cuprinde toate materialele solicitate în cuprinsul manualului. DA/NU
- Portofoliul meu cuprinde și alte materiale, sugerate de învățător sau realizate de mine în completare DA/NU

2. Organizarea

- Am toate materialele ordonate cronologic, datate. DA/NU
- Am etichetat portofoliul cu un titlu și cu numele meu. DA/NU
- Am realizat o pagină de cuprins. DA/NU
- Am organizat materialele după tematică/unități de învățare/domenii disciplinare (lectură, comunicare, vocabular etc.) DA/NU

3. Conținutul

- Am respectat sarcinile de lucru. DA/NU
- Am aplicat corect cunoștințele. DA/NU
- Am folosit cunoștințele într-un mod creativ, original. DA/NU
- Am realizat o prezentare grafică atractivă, care mă reprezintă. DA/NU

DA → 1 punct
NU → 0 puncte

S	B	FB
2 – 4 p.	4 – 8 p.	8 – 10 p.

Autoevaluare	
• Cel mai mult mi-a plăcut tema	• Lucrând, m-am simțit ... .
• Am întâmpinat dificultăți la	• Pe viitor, aș putea să ... .
• Cel mai bun produs consider că este	

Prezentarea unei personalități istorice

Alegeți un personaj istoric despre care ați învățat de-a lungul acestui an școlar. Urmând pașii de mai jos, veți putea realiza o prezentare orală reușită a personajului ales.

Etapele prezentării

1. Precizați:
– statutul personajului;
– date biografice.

2. Povestiți pe scurt:
– evenimentele la care a participat;
– despre contribuția sa, din punct de vedere istoric, la un moment dat, într-un anumit loc.

3. Descrieți (dacă știți):
– cum arăta (fizic);
– ce însușiri sufletești/morale s-au dezvăluit, valorificând informațiile pe care le ai din diferite surse.

4. Argumentați:
– de ce vă place acest personaj;
– ce ați învățat din felul de a fi al acestuia, prezentând situații concrete.

5. Esențializați informațiile într-un **Copac al ideilor**, asemănător celui din figura alăturată.

6. Redactați un scurt text în care prezentați personajul, după planul dat.

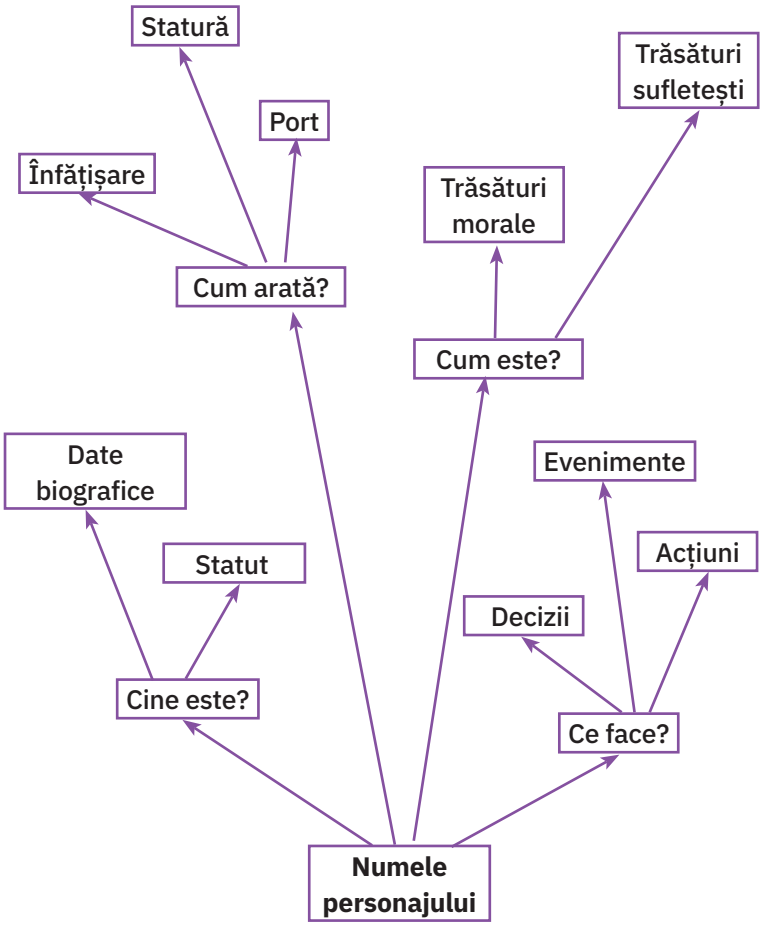

Autoevaluarea

Evaluați cum s-a desfășurat prezentarea voastră, urmărind criteriile de mai jos.

Criterii	Calificativ
• Ați numit personajul.	
• Ați prezentat statutul și epoca în care a trăit.	
• I-ați enumerat trăsăturile fizice.	
• Ați identificat însușiri morale și sufletești, susținându-le cu exemple de situații în care acestea sunt dovedite.	
• V-ați argumentat părerile.	
• Ați formulat trăsăturile, oral și în scris, clar și corect din punct de vedere gramatical.	
• V-ați încadrat prezentarea orală în limita a cinci minute.	

★, pentru „mai am timp să aprofundez“

★★, pentru „mă descurc bine“

★★★, pentru „sunt foarte bun“

Dicționar

alianță = înțelegere politică între două sau mai multe state, pe bază de tratat, prin care acestea se obligă să se ajute în anumite împrejurări, în special în caz de război

amfiteatru = (la greci și la romani) construcție destinată jocurilor publice, de formă circulară sau ovală, având în mijloc o arenă înconjurată de locurile pentru spectatori, așezate în trepte

apeduct = sistem de conducte prin care trece apa de la punctul de captare până la cel de folosire

arbore genealogic = reprezentare grafică (de obicei sub forma unui copac cu ramuri), înfățișând gradul de înrudire a membrilor unei familii

armistițiu = acord între state aflate în război, în vederea încetării temporare a acțiunilor militare

autonomie = dreptul unui stat de a se conduce singur

basorelief = sculptură în care formele sau figurile sunt scoase puțin în evidență față de fundal

biospeologie = ramură a biologiei care se ocupă cu studiul animalelor și al plantelor din peșteri

breaslă = (în Evul Mediu) asociație de meșteșugari din aceeași branșă, creată pentru apărarea intereselor comune

(a) capitula = (despre o armată sau un stat) a depune armele și a se preda învingătorului, în condițiile dictate de acesta

catolicism = ramură a creștinismului, având o organizație bisericească în fruntea căreia se află Papa de la Roma

chiton = tunică purtată în Antichitate de greci, prinsă pe umărul stâng cu o agrafă și strânsă în talie cu un cordon

ciumă = boală infecțioasă foarte gravă, caracterizată prin febră, delir, manifestări pe piele etc.

colonie = (în Antichitate) cetate sau oraș întemeiat de greci sau de alte popoare pe teritorii străine, în scopuri comerciale sau strategice

colonizare = populare a unui anumit teritoriu cu oameni aduși din alte regiuni

comunitate = grup de oameni cu interese, credințe sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor unei localități, ai unei țări etc.

constituție = legea fundamentală a unei țări

creștinism = religie la baza căreia se află credința în persoana și învățăturile lui Iisus Hristos

cronologie = disciplină care se ocupă cu stabilirea epocilor și a datelor istorice; succesiune în timp a evenimentelor istorice

cruciadă = (în Evul Mediu) expediție militară împotriva unor eretici sau a adepților altor religii

ctitorie = biserică, mănăstire, instituție întemeiată de un ctitor

delegat = reprezentant sau trimis al unui stat ori al unui guvern la o conferință, la un congres, la o organizație etc.

democrație = formă de organizare și de conducere a unei societăți, în care puterea aparține poporului

diplomat = reprezentant oficial al unui stat în relațiile cu statele străine

divan ad-hoc = adunare specială cu rol consultativ convocată în 1857 în Țara Românească și Moldova, pentru a se pronunța în privința unirii

dorobanț = soldat care luptă pe jos

eră = perioadă istorică ce începe cu data unui anumit eveniment sau fapt, real sau legendar, de la care se pornește numărătoarea anilor; epocă

etnogeneză = proces de formare a unui popor

for = piață publică în Roma antică, unde se făcea comerț, se țineau întruniri politice, se judecau procese etc.

fortificație = construcție militară destinată apărării

gladiator = (în Roma antică) sclav sau prizonier de război care se lupta în arenă cu un alt luptător sau cu fiare sălbatice

iarmaroc = târg mare organizat cu anumite ocazii, de multe ori la date fixe

independență = situația unei țări care își rezolvă singură problemele de politică internă și externă

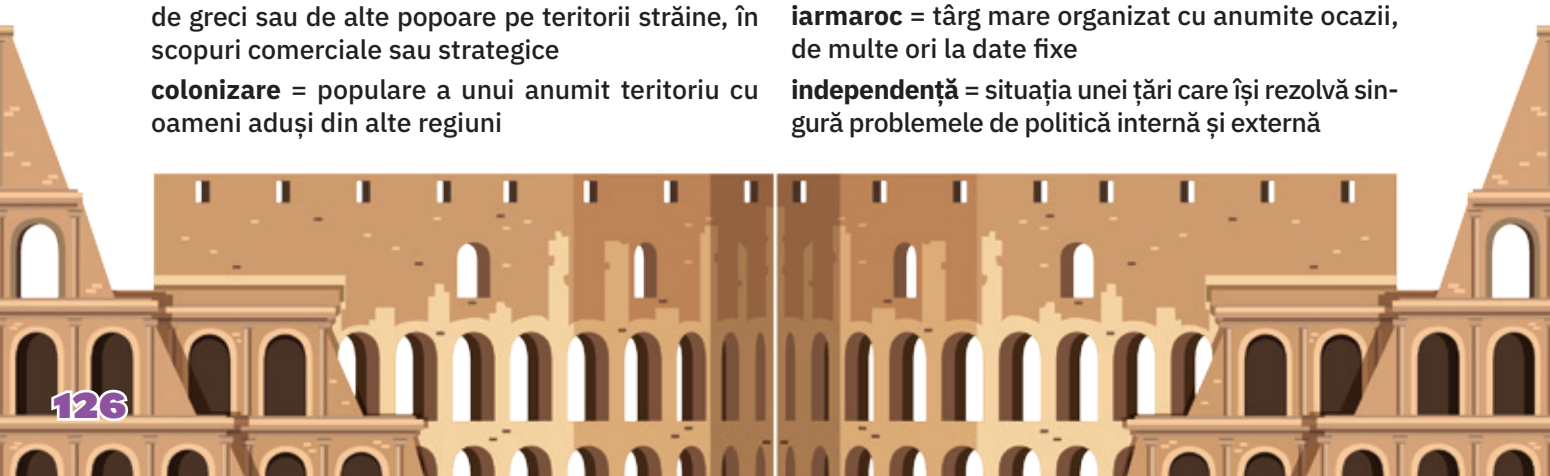

inscripție = text gravat sau sculptat în piatră, metal sau lemn cu scopul de a păstra amintirea unei persoane sau a unui eveniment

islamism = religie răspândită în Asia și Africa, întemeiată de profetul Mahomed și bazată pe învățăturile Coranului

legiune = unitate militară formată din cetățeni romani

lot = fiecare dintre porțiunile în care a fost împărțit un teren sau o pădure

marcă = formă de organizare a unei așezări cu rol de apărare la hotarul unui regat

mausoleu = monument de mari dimensiuni, ridicat în memoria unei personalități sau a unor eroi

minoritate națională = grup de oameni de aceeași limbă și origine care locuiește pe teritoriul unui stat național

misionar = persoană care răspândește o credință religioasă

monarhie = formă de conducere a statului în care puterea supremă aparține unei singure persoane (rege, împărat, țar etc.)

mozaic = lucrare decorativă care constă în îmbinarea unor mici bucăți de piatră, marmură etc. de diferite culori, lipite între ele

națiune = comunitate umană caracterizată prin unitate de teritoriu, limbă și religie, precum și prin conștiința identității istorice și culturale

neutralitate = neimplicare a unui stat în conflictul dintre două sau mai multe state

ofensivă = atac al unor forțe armate, cu scopul de a nimici inamicul

ofrandă = jertfă sau dar adus unei divinități (zeu)

ortodoxie = curent al creștinismului, constituit ca Biserică Răsăriteană și deosebit de catolicism

patrimoniu = bunuri spirituale care aparțin unui popor sau omenirii întregi; moștenire culturală

polis = (în Grecia antică) oraș-stat, cetate întărită

popor = totalitatea locuitorilor unei țări

proclamație = declarație scrisă prin care se aduce la cunoștință publică un fapt de mare importanță

redută = mic fort de apărare, înconjurat de șanțuri

reformă = transformare politică, economică sau socială, pentru a realiza un progres; schimbare (în bine) în sânul unei societăți

religie politeistă = religia care recunoaște existența mai multor divinități

rezoluție = hotărâre luată în urma unor discuții colective

romanizare = proces prin care o populație cucerită de Imperiul Roman preia de la acesta tradițiile, obiceiurile, credința și limba

roșior = soldat care lupta călare (în organizarea mai veche a armatei române)

sanctuar = loc considerat sfânt, altar

slavonă = limba slavă bisericească și literară folosită în Evul Mediu

spătar = (în Evul Mediu) funcție la curtea domnească; dregător care purta la festivități sabia și buzduganul domnitorului, iar mai târziu avea comanda cavaleriei

stat național unitar = stat care cuprinde între hotarele sale membrii aceleiași națiuni și care nu poate fi divizat

suveranitate = calitate a unui stat de a-și hotărî singur soarta; independență

templu = clădire cu caracter religios, închinată zeilor

termă = baie publică

tibetologie = studiul lucrurilor legate de Tibet, incluzând istoria, religia, limba, cultura și politica sa

tribut = obligație în bani sau în bunuri pe care o putere cuceritoare o impunea unui popor învins și care se plătea la date fixe

unitate națională = națiune constituită ca întreg, pe baza comunității de teritoriu, limbă, tradiții culturale, istorie etc.

vlahi/valahi = nume dat românilor de către alte popoare, în Evul Mediu

voluntar = persoană care participă la o campanie sau se înrolează în armată din propria dorință, neobligată

Lecturi suplimentare recomandate

1. Dumitru Almaș – din volumul *Povestiri istorice*
   - „Decebal, eroul dacilor“
   - „Basarab Voievod, eroul de la Posada“
   - „Dragoș, cel mândru ca soarele“
   - „Banul Mihai și călăul“
   - „Povestea mătușii Floarea din Vrancea“
   - „Am fost și eu la Alba Iulia și am văzut Unirea cea Mare“
   - „Cuza Vodă și sultanul“
2. Mihail Drumeș – din volumul *Povestea neamului românesc*
   - „Dragoș și Bogdan“
   - „Mircea cel Bătrân“
   - „Vlad Țepeș“
   - „Neamul Corvinilor“
   - „Ștefan cel Mare“
3. Petru Demetru Popescu – din volumul *Legende și povestiri istorice*
   - „Decebal și Traian“
   - „Sus, pe creste, la Posada“
   - „Mândricel“
   - „Poveste despre Unire“
   - „Paloșul, săgeata și ghioaga“
   - „După steag, băieți!“
4. Eusebiu Camilar – din volumul *Povestiri istorice*
   - „Mircea cel Mare“
   - „Zimbrul“
   - „Vulturii de pe cele șapte coline“
5. Alexandru Mitru – din *Legendele Olimpului*, volumul I – *Zeii*
   - „Zeus“
   - „Zeii Olimpului“
6. Vasile Alecsandri – ciclul *Ostașii noștri*
   - „Sergentul“
   - „Peneș Curcanul“
   - „Hora Unirii“
7. Ion Creangă – din volumul *Povești. Povestiri. Amintiri din copilărie*
   - „Moș Ion Roată și Unirea“
   - „Moș Ion Roată și Vodă Cuza“
8. Dimitrie Bolintineanu – *Legende istorice*
   - „Mircea cel Mare și solii“
   - „Muma lui Ștefan cel Mare“
9. Nicolae Bălcescu – vol. *Românii supt Mihai-voievod Viteazul* (selectiv)
10. Mihai Eminescu – din vol. *Poezii*
    - „Scrisoarea III“

Zeița Atena